

Center za
raziskovanje
javnega mnenja

Kardeljeva pl. 4, 1000 Ljubljana, Slovenija
tel.: +386 (0)1 58 05 105
fax: +386 (0)1 58 05 104

Politbarometer 6/2007

junij 2007

(nelektorirano delovno poročilo)

Projekt

"Javnomnenjske raziskave o odnosu javnosti
do aktualnih razmer in dogajanj v Sloveniji"
je longitudinalni projekt CJMMK, ki poteka od januarja 1994 dalje

Ljubljana, 11. 6. 2007

POLITBAROMETER 06/07

Poročilo o raziskavi, ki je bila opravljena v dneh od 4. do 6. junija 2007

Politbarometer je bil koncem 1994 zasnovan na iniciativo Vlade Republike Slovenije in vse do 31. 12. 2005 financiran s strani Urada RS za informiranje. Prva eksperimentalna meritve PB je bila izvedena decembra 1994; v obdobju 1995–2005 je merjenje potekalo deset oz. enajstkrat letno, od leta 2006 dalje pa poteka štirikrat letno.

V dneh od 4. do 6. junija 2007 smo na osnovi vzorca telefonskih naročnikov zajeli 881 polnoletnih oseb, državljanov in državljanek Slovenije in z njimi izvedli telefonski intervju s pomočjo standardiziranega vprašalnika. Vzorčenje je potekalo iz vzorčne baze (BN=2663), ki je bila izčrpana do 33%. Telefonske intervjuje Politbarometra 6/07 je izvajalo 28 izšolanih anketarjev CJMMK, povprečni čas trajanja intervjuja (računalniška meritve) je bil 10 minut, medtem ko je bil skupni bruto čas trajanja ankete 380 ur.

Zasnovno vprašalnika PB6/07, kontrolo izvedbe in pripravo poročila je opravila skupina CJMMK: red. prof. dr. Niko Toš, doc. dr. Slavko Kurdija (koordinacija izvedbe), dr. Matej Kovačič, Rebeka Falle, univ. dipl. soc., Tina Vovk, univ. dipl. soc in Ivi Kecman, tajnica Centra.

Poročilo vsebuje popoln pregled postavljenih vprašanj in dobljenih odgovorov – v prilogi. V nadaljevanju podajamo pregled najznačilnejših ugotovitev v opisni, grafični ali numerični obliki. Vsa vprašanja in merila v gradivu so povzeta v izvorni obliki. Ker gre v večini primerov za ponavljajoče se meritve, podajamo poleg aktualne meritve še pregled prejšnjih meritev.

V prilogi poročila dodajamo tabelarno gradivo, ki kaže na povezanosti med izraženimi stališči anketirancev ter njihovimi statusnimi oziroma socialno-demografskimi značilnostmi. Tako v analizo vključujemo poleg spola, starosti in izobrazbe, še poklic oz. zaposlitveni status, tip naselja in regionalno pripadnost respondentov. V analizo vključujemo tudi variable, ki kažejo nazorsko in strankarsko opredeljenost respondentov: vernost, opredelitev na t. i. levo-desni lestvici in strankarsko opredeljenost, ki jo zajemamo s pomočjo indeksa strankarskih preferenc. Indeks strankarskih preferenc je vsota opredelitev za stranke, zajetih v vprašanju "Katero stranko bi volili?" in "Katera stranka vam je najbližja?". V grafičnih medčasovnih prikazih, vključenih v to poročilo, ki segajo v obdobje 1996–2006, so z navpično črto in oznako DZ ali PR zabeležene časovne točke državnoborskih oz. predsedniških volitev. Prikazi in analiza podatkov temeljijo na sistemu vzorčnih uteži, ki zmanjšujejo pristranost in napake v rezultatih kot posledice vzorčenja. Utemeljitev in opis postopka obteževanja je podan v dokumentu: dr. Slavko Kurdija, dr. Janez Štebe: "Oblikovanje vzorčnih uteži za telefonsko anketo Politbarometer", objavljenem v Politbarometru PB3/97.

KAZALO

Poudarki iz Politbarometra 6/07

1.0 Politična in socialna klima

- 1.1 Ne-zadovoljstvo z demokracijo
- 1.2 Zadovoljstvo z materialnimi razmerami
- 1.3 Skrb pred izgubo zaposlitve

2.0 Ocene sprememb – indeks kritičnosti

- 2.1 Ocene sprememb
- 2.2 Indeks kritičnosti

3.0 Izražanje zaupanja v institucije

- 3.1 Prikaz, bližnje primerjave in analiza
- 3.2 Medčasovne primerjave

4.0 Podpora vladi J. Janše

4.1 Podpora – prikaz, analiza in intervali zaupanja

- 4.2 Podpora – medčasovne primerjave

4.3 Podpora – strukturna analiza (medčasovne primerjave)

5.0 Strankarska opredeljevanja

- 5.1 Odzivi na volitve
- 5.2 "Bi volil"
- 5.3 "Volil bi + najbližja mi je" – strankarske preference
- 5.4 Strankarske preference – intervali zaupanja
- 5.5 Selitve: prehodi med strankami – splošno pojasnilo
- 5.6 Sleditve na osnovi raziskave Politbarometer, marec 2007
- 5.7 Analiza sleditev na osnovi PB 6/07
- 5.8 Analiza trdnosti preferenčnega opredeljevanja
- 5.9 Strankarske preference skozi čas
- 5.10 Levo-desno samoopredeljevanje: medčasovne primerjave

6.0 Bližajoče se predsedniške volitve

- 6.1 Izbire med "kandidati" in izbira v paru
- 6.2 Ugotavljanje smeri opredeljevanj in trdnosti opredelitev

POUDARKI IZ POLITBAROMETRA 6/07¹

Politbarometer 06/07 je druga od štirih načrtovanih meritev v okviru projekta Politbarometer v letu 2007. Meritev je potekala v dneh od 4. do 6. junija letos. Vsi prikazi vsebujejo, poleg aktualne meritve, tudi primerjalne podatke iz predhodnih meritev.

Obdobje pred tokratno junijsko meritvijo označuje izjemna pestrost političnih dogajanj: nadaljeval se je potek razgradnje in prenove dotlej najmočnejše opozicijske stranke; kažejo se nastavki za oblikovanje nove politične stranke v levo-sredinskem prostoru, pa tudi znaki možnih notranjih prerazporeditev in cepitev v nekaterih drugih strankah; vidna so razhajanja v nastopanju opozicijskih in koalicijskih strank itd. Javne odzive sprožajo nekateri zakonski osnutki in predlogi, še posebej je opazen kritični odziv akademske javnosti ob predlogu zakonske preureditve visokega šolstva in raziskovalne dejavnosti in ob ponujenih "reformah" šolske zakonodaje, odziv sindikatov ob predlogih reform pokojninske zakonodaje, umirjen iztek sporazumevanja socialnih partnerjev glede zakonodaje na področju delovnih razmerij itd. Javnost je bila vseskozi "založena" z informacijami o dogajanju v Sovi in o različnih orožarskih aferah n ustanavljanju preiskovalnih komisij; predsednik republike je sporočil svoje kritične poglede na razmere v družbi; poglobljali so se konflikti med predsednikom vlade in predsednikom republike itd, itd.

V tokratni raziskavi smo ostali v standardnih tematskih okvirih, saj ponavljajoča se vprašanja in odgovori nanje najboljše pokažejo spremembe v razpoloženju ljudi in njihovih ocenah aktualnih razmer.

***V izražanju ne-zadovoljstva z demokracijo in materialnimi razmerami v gospodinjstvu** glede na predhodne meritve in meritev v marcu ne opažamo sprememb. V ocenjevanju demokratičnosti razmer, tako kot marca, močno prevlada kritična ocena (52%). Med nezadovoljnimi še posebej izstopajo respondenti srednje in višje starostne skupine (npr. od 46 do 60 let: 65%), brezposelni in preferenti SD (71%) itd. Medletna primerjava pokaže, da izražanje nezadovoljstva ostaja v obsegu, značilnih za čas pred volitvami 2004.*

Tudi v izražanju zadovoljstva z materialnimi razmerami v gospodinjstvu, glede na prejšnje meritve, ne beležimo odstopanj. Velika večina (60%) ocenjevalcev je z materialnim razmerami zadovoljnih in le dobra tretjina (36%) je nezadovoljnih. Med nezadovoljnimi posebej izstopajo brezposelni (72%), respondenti iz skupine od 46 do 60 let in prebivalci večjih mest (51%) itd.

Kritično ocenjevanje sprememb 2004–2007.

Tokrat smo petič ponovili v juniju lani uvedeno povpraševanje o spremembah, ki jih zaznavajo ljudje po skoraj triletнем delovanju sedanje vlade. Pri tem smo se omejili na nekaj izbranih kritičnih poudarkov takratne opozicije (leta 2004) v predvolilnem obdobju: socialni položaj delavcev, vpletanje politike v gospodarstvo, prisotnost korupcije, razmere v zdravstvu

---

¹ Pripravljeno za predstavitev novinarjem 8. 6. 2007

in šolstvu, objektivnost poročanja medijev ter urejanje odnosov s sosednjo Hrvaško. Povpraševali smo, ali je stanje na navedenih področjih, **glede na razmere pred nekako tremi leti, sedaj boljše, nespremenjeno ali slabše.**

Tudi tokrat se pokaže, da v ocenjevanju sprememb **močno prevladajo kritični pogledi** na vseh področjih, z delno izjemo v zvezi z ocenjevanjem "objektivnosti poročanja medijev" in "razmer na področju šolstva".

V obdobju od junija lani do junija letos v ocenjevanju **socialnega položaja delavcev** izrazito prevladujejo ocene "danes slabše" (junij 06: 51%; junij 07: 55%).

Ostro prevladujoče neugodne in kritične ocene sprememb se pokažejo tudi pri ocenjevanju "**vpletanja politike v gospodarstvo**" (od 49% do 51%), dalje, "**razmer v zdravstvu**" (od 43% do 40%) in **razmer v šolstvu** (marec 07: 21%; junij 07: 27%). Pri ocenjevanju razmer v šolstvu torej prevlada negativna ocena nad pozitivno.

V ocenjevanju **objektivnosti poročanja medijev** je v preteklih štirih meritvah prevladala pozitivna nad negativno oceno. Tokrat pa se kot prevladujoča pokaže negativna ocena (27%) nad pozitivno (25%). Med kritičnimi ocenjevalci razmer na področju medijev so predvsem respondenti iz skupin: višje in visoko izobraženih (danes slabše: 52%; danes boljše: 15%), prebivalci Ljubljane in Maribora (danes slabše: 36%; danes boljše: 19%), levo usmerjeni (danes slabše: 54%; danes boljše: 15%), preferenti SD (danes slabše: 43%; danes boljše: 23%) itd.

V ocenjevanju "**urejanja odnosov s Hrvaško**" tudi tokrat močno prevlada negativna nad pozitivno oceno (marec 07: 59%; junij 07: 52%).

V **ocenjevanju korupcije** se potrdijo predhodne meritve, ki kažejo na prevladujoče mnenje, da je korupcije danes več (44%) kot manj (9%).

Ko prikazane kritične ocene strnemo v enotni izraz in vključimo v analizo (**indeks kritičnosti**), ugotovimo, da je med respondenti dobra tretjina (36%) ostrih kritikov in dodatno še petina (19%) prevladujoče kritičnih ocenjevalcev razmer – ter da le sedmina (15%) vseh stanje na teh področjih ocenjuje kot danes boljše in še dodatno slaba desetina (9%), ki pretežno izraža zadovoljstvo s spremembami. Med respondenti torej močno prevladajo tisti, ki menijo, da se stvari premikajo na slabše (55%), medtem ko je tistih, ki pretežno menijo, da se stvari premikajo na bolje, več kot pol manj (24%). Analiza na osnovi "indeksa kritičnosti" pokaže, da se ocene "danes slabše" močno kopičijo med brezposelnimi (80%), respondenti srednjih starostnih kategorij (od 46 do 60 let: 71%; od 31 do 45 let: 61%), prebivalci večjih mest (68%), med strankarsko neopredeljenimi (61%), med preferenti SD (72%) itd. Največ pozitivnih ocenjevalcev sprememb je med najmlajšimi (do 30 let: 35%), med dijaki in študenti (39%) itd., pozitivne ocene pa prevladajo med preferenti NSI (51%), SDS (47%), SLS (52%) in med respondenti, ki podpirajo vlado J. Janše (45%).

Izražanje ne-zaupanja v institucije.

V vrh ranga, glede na izraženo zaupanje se v juniju letos uvrstijo evro, Banka Slovenije, Varuhinja človekovih pravic, šolstvo, vojska in Evropska unija. V dno ranga pa se uvrstijo politične stranke, cerkev in duhovščina, sodišča, vlada, Rdeči križ in Državni zbor.

Preostale opazovane institucije se uvrstijo v zgornjo sredino (zdravstvo, predsednik republike, mediji, Ustavno sodišče, policija, OZN, državna uprava in sindikati) oz. spodnjo sredino (Komisija za preprečevanje korupcije, predsednik vlade, NATO, Državni zbor).

Glede na prejšnje meritve opazimo spremembe v uvrstitvah. Še posebej opazna je visoka umestitev Varuhinje človekovih pravic in značilno višja uvrstitev Ustavnega sodišča; brez sprememb v razporeditvi so sodišča deležna tokrat nekaj višje ocene zaupanja itd. Največ izrazov zaupanja (5 – popolnoma zaupa + 4 – zaupa) zbere evro (64%), za njim pa se najvišje med ustanovami umesti Banka Slovenije (56%). Z največ nezaupanja (1 - nič ne zaupa; +2 – ne zaupa) pa se na dno uvrstita cerkev in duhovščina (50%) ter politične stranke (45%). Širša razlaga pojava zaupanja v institucije je dostopna v dokumentih CJM.²

Podpora vladi J. Janše

*Kot običajno, smo tudi tokrat izmerili podporo vladi J. Janše. Pokaže se, da je **izražanje podpore oz. nepodpore, ki je v obdobju od junija lani do marca letos bilo stabilno**, tokrat izrazito zanihalo. Stabilnost v preteklem obdobju se je izražala v neznatnem nihanju okoli ravnovesja. Tokrat pa smo izmerili povečan delež nepodpor (marec 07: 44%; junij 07: 51%) in zmanjšani delež podpor (marec 07: 45%; junij 07: 36%). Medletne primerjave za obdobje januar 2001 – junij 2007 pokažejo, da tokrat izmerjen delež nepodpor presega vse doslej izmerjene. V obdobju Drnovškove vlade smo zabeležili približevanje nepodpor podporam v sredini leta 2002, v obdobju Ropove vlade rahlo preseganje nepodpor nad podporami na pomlad 2003 in v jeseni 2004, v obdobju Janševe vlade, pa izrazito preseganje nepodpor v obdobju od decembra do konca pomladi 2006 in tokrat – v juniju, ko se nepodpora močno vzpne nad podporo.*

Med podporniki vlade izraziteje izstopajo respondenti iz najstarejše starostne skupine (44%), osnovnošolsko izobraženi (44%), verni (50%), desno samoopredeljeni (60%) ter preferenti SDS (94%), NSI (75%) in SLS (59%). Med nepodporniki pa vidno izstopajo preferenti iz skupine 31 do 45 let (62%), visoko izobraženi (63%), zaposleni v gospodarstvu (56%) in negospodarstvu (57%), brezposelni (62%), prebivalci večjih mest (66%), neverni (73%), levo opredeljeni (76%), preferenti SD (80%), LDS (66%) in strankarsko neopredeljeni (55%) itd. Nepodpora vidneje izstopa tudi med preferenti SLS (30%), med sredinsko (46%) in desno opredeljenimi (32%) itd.

Strankarska opredeljevanja

Rezultat tokratne meritve strankarskih opredelitev na ravni "volil bi" in "preferenc" potrjujejo izrazito dinamiko tega segmenta aktualnega političnega prostora. Ugotovimo lahko, da je tokrat:

- značilno upadel delež strankarsko opredeljenih respondentov;*
- glede na marčevsko meritev razmerje v opredeljevanju za levo-sredinske oz. desno-sredinske*

² N. Toš, Potek demokratične institucionalizacije, www.cjm.si/e-dokumenti.

stranke ostalo bolj ali manj nespremenjeno in da gre v prid levo-sredinskim strankam;
- v časovnih presekih volitev (2000, 2004) in aktualnih preferenc, opazimo značilne premike znotraj kroga levo-sredinskih strank oz. znotraj kroga desno-sredinskih strank.

Selitve med strankami so predmet posebne analize;³

- da odgovori na vprašanje "bi volil" v preseku marec-junij 2007 nakazujejo značilne vzpone in padce. Vzpon beležimo med neopredeljenimi in "volivci" LDS, padce pa med "volivci" SDS in SD;

- strankarsko opredeljevanje na ravni strankarskih preferenc ("volil bi + najbližja mi je") je, glede na marčevsko meritev, izrazito prerazporedi: značilno več kot marca je neopredeljenih (iz 32% na 40%), značilno več je preferentov LDS (iz 6% na 9%) in značilno manj preferentov SD (iz 25% na 20%) ter SDS (iz 22% na 18%). Umeščanje preostalih strank je v glavnem enako kot v marcu. Umestitev strank v rang pa je ostala enaka kot marca: na prvo mesto se uvrstijo Socialni demokrati (20%), z značilno prednostjo pred Slovensko demokratsko stranko (18%); LDS zopet utrdi položaj tretje umeščene stranke (9%), z značilno prednostjo pred SLS (4%), SNS (3%), NSI (2%) in DESUS (1%);

- potrjen "sestop" SDS iz visoke ravni povolilne podpore, ki je opazen vse od jeseni 2005 in še posebej v marcu in juniju 2007;

- vidna zaustavitev razpada preferenčnega okolja LDS in da je nakazan delni povratek preferentov k tej stranki;

- položaj preostalih manjših parlamentarnih strank na demokropski ravni komajda določljiv. Pri tem sta na osnovi rezultatov tokratne meritve v nekaj boljši kondiciji SLS in SNS, v nekaj slabši pa NSI; DESUS je s preferenčno podporo, ki je nižja od 1%, raziskovalno skoraj nezaznaven.

Nastajanje nove stranke. Zares?

Tokrat drugič, smo testirali odnos do društva Zares, ki si je kot ustanovni cilj določilo ustanovitev nove politične stranke in nastop na državnozborskih volitvah. Glede na to, da to novo strankarsko iniciativo navzven izraža le nastop skupine šestih t. i. nepovezanih poslancev – in gre torej za predstrankarsko formacijo, nas je zanimala splošna podpora tej zamisli in podredno, pripravljenost voliti tako bodočo stranko.⁴

Meritev pokaže, da je splošna podpora zamisli takega društva tudi tokrat visoka: kar slaba tretjina vseh respondentov zamisel o ustanovitvi društva podpira.

Dodatno smo postavili še vprašanje o možni bodoči volilni podpori novi stranki. Eventualno novo politično stranko bi podprla petina vseh respondentov (20%), med njimi še posebej respondenti iz naslednjih skupin: najmlajši do 30 let (28%), zaposleni v negospodarstvu (27%) in samozaposleni (42%), študentje, dijaki (32%), levo samoopredeljeni (34%), preferenti LSD (30%) in SD (25%), strankarsko neopredeljeni (19%), pa celo preferenti SDS (17%) in SLS (15%) itd.

³ Glej N. Toš, Odnos do politike, političnih strank in politikov, pred zaključkom. www.cjm.si/e-dokumenti.

⁴ Kake posebne aktivnosti društva Zares in poslanske skupine v tem obdobju nismo opazili.

Očitno je, da ima nova strankarska iniciativa že v izhodišču izredno visoko splošno in tudi konkretno podporo.

Strankarske izbire niso trdne.

To kaže že opredeljevanje za "Zares". V tokratni Politbarometer pa smo že petič vključili tudi dodaten preizkus "trdnosti" strankarskih opredelitev in pripravljenosti za menjave oz. izbire izven obsega sedmih parlamentarnih strank – in sicer tako, da smo postavili dodatni vprašanja: "Denimo, da bi na volitvah v Državni zbor nastopil xx s svojo stranko ali listo. Ali bi to kaj vplivalo na vašo izbiro?".⁵

Junjska meritev pokaže, da bi se v primeru nastopa Drnovška na državnoborskih volitvah za njegovo gibanje ali stranko odločilo 25% (junija lani 28%, septembra: 21% in novembra: 28%, marca letos: 26%) respondentov, v primeru nastopa M. Kučana pa za njegovo listo ali stranko 30% (junija: 32%; septembra: 30%; novembra: 40%, marca letos: 30%) respondentov. Strnitev odgovorov na obe interventni vprašanji pokaže na "trdnost" strankarskega opredeljevanja, ki je izrazito nizka. V prid obeh nakazanih strank ali list se sicer v večji meri opredeljujejo preferenti levo-sredinskih strank in neopredeljeni, a značilno tudi preferenti desno-sredinskih strank.

Bližajočim se predsedniškim volitvam

se v PB 06/07 nismo povsem izognili. Respondentom smo v izbiro ponudili imena sedmih oseb, od tega treh javno prisotnih oz. deklariranih kandidatov (Peterle, Jelinčič, Pahor) in še dodatno štiri imena oseb, ki krožijo po medijih, pa se same niso opredelile do te možnosti. Pokaže se, da med ponujenimi sedmimi "kandidati" prednostno izstopa Borut Pahor s tretjino (31%) izbir, sledi mu Lojze Peterle s četrtino (24%) izbir, na tretje mesto pa se uvršča Zmago Jelinčič z bistveno manjšim deležem izbir (8%). Vsi preostali in drugi kandidati zberejo skupaj slabo petino (19%) izbir; nadaljnja, slaba petina respondentov (18%) pa ostaja ob vprašanju neopredeljenih.

Dodali smo še vprašanje o izbiri v paru: Pahor–Peterle. Ta izbira gre izrazito v prid B. Pahorju (51%); L. Peterle doseže slabo tretjino izbir (32%), ena šestina respondentov (17%) pa ostane neopredeljenih. Analiza pokaže, da je izbira B. Pahorja v paru izrazito podprta med najmlajšimi (do 30 let: 55%) in starejšimi (od 46 do 60 let: 60%), med srednje in visoko izobraženimi (57%), med zaposlenimi v negospodarstvu (66%), študenti, dijaki (58%), med levo (70%) in sredinsko (51%) opredeljenimi, med preferenti SD (86%), LDS (73%), SNS (52%), med respondenti, ki ne podpirajo vlade J. Janše (66%). Za L. Peterleta pa se v večji meri kot v povprečju, čeprav ne pretežno, odločajo najstarejši (61 in več: 40%), upokojenci (36%), zaposleni v gospodarstvu (36%). Večinsko pa se za L. Peterleta odločajo samozaposleni (52%), verni (45%), desno samoopredeljeni (57%), preferenti NSI (86%), SLS (70%), SDS (67%) ter tisti, ki podpirajo vlado J. Janše (56%). Tako kot se med podporniki B. Pahorja znajdejo tudi preferenti SDS (25%), SLS (17%) in desno samoopredeljeni (37%), se med podporniki L. Peterleta znajdejo tudi preferenti LDS (23%), levo samoopredeljeni (20%) itd.

⁵ Zamisel o tovrstnem preizkusu je nastala pred meseci v povezavi z Drnovškovo iniciativo za ustanovitev Gibanja za pravičnost in razvoj oz. takratnim medijskim nakazovanjem možnosti vstopa M. Kučana v strankarsko polje.

POLITBAROMETE, marec 2007

Poročilo

1.0 Politična in socialna klima

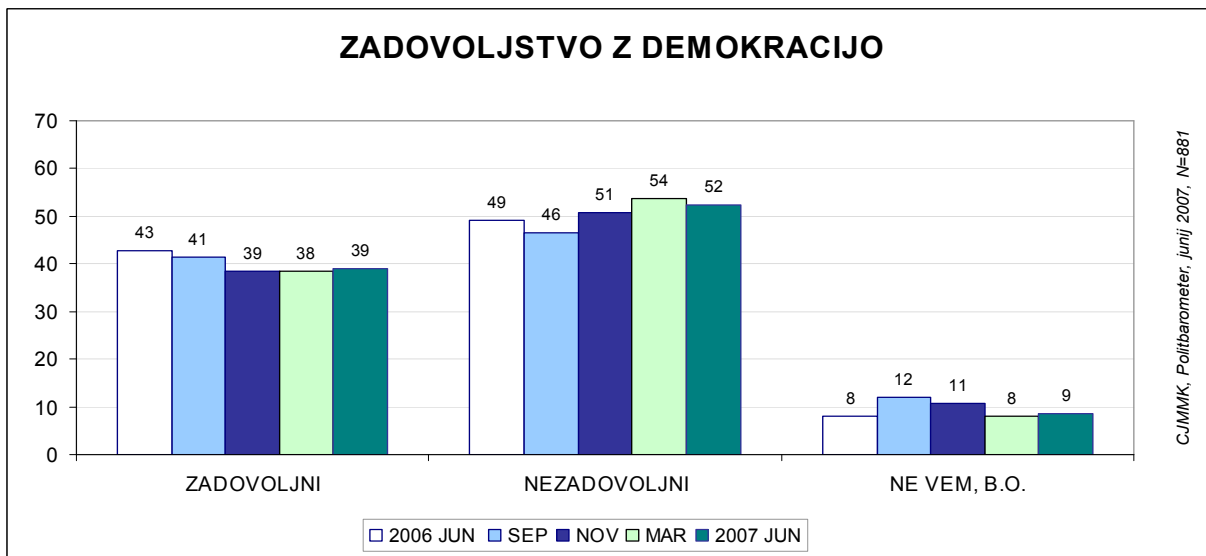
Kot običajno, v tem okviru opazujemo izražanje zadovoljstva z demokracijo, z materialnimi razmerami v gospodinjstvu ter zaskrbljenost glede izgube zaposlitve.

1.1 Ne-zadovoljstvo z demokracijo

V izražanju ne-zadovoljstva z demokracijo glede na predhodne meritve in meritve v marcu ne opazimo značilnih sprememb: delež zadovoljnih ostaja na enaki ravni kot v obdobju november–marec (39%), delež nezadovoljnih pa je tokrat nekaj nižji (52%) kot v marcu (54%), vendar značilno višji kot v juniju in septembru lani. V ocenjevanju demokratičnosti razmer torej še vedno močno prevlada kritična ocena! Analize, ki jih bomo prikazali v nadaljevanju pokažejo, da je kritično ocenjevanje demokratičnosti razmer strnjen izraz nezadovoljstva, ki se kaže v ocenjevanju sprememb v obdobju zadnjih let. Med nezadovoljnimi še posebej izstopajo respondenti srednje in višje starostne skupine (npr. od 46 do 60 let: 65%), dalje, brezposelni (71%) ter respondenti s področja negospodarstva (55%) in gospodarstva (54%). Izraziteje kritični so prebivalci večjih mest (64%), pa tudi s podeželja (55%). Med spremenljivkami, ki posegajo v izražanje nezadovoljstva, izstopajo vernost, levo-desna samoopredeljenost ter strankarska opredeljenost. Tako so npr. neverni (64%) in levo opredeljeni (65%) mnogo bolj kritični kot verni (45%) in desno opredeljeni (36%). Med preferenti političnih strank z nadpovprečnim izražanjem zadovoljstva z demokracijo izstopajo preferenti SDS (68%), NSI (76%) in SLS (55%), medtem ko so preferenti SD (71%), SNS (58%), strankarsko neopredeljeni (57%) itd. izrazito kritični do demokratičnosti razmer v slovenski družbi.

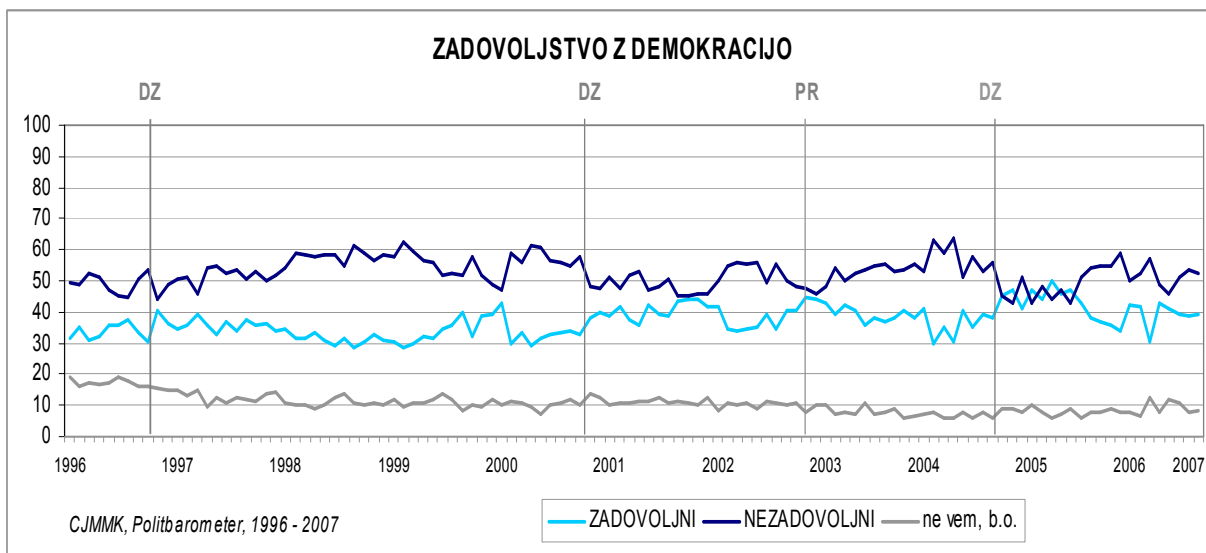

Graf 1

Medletna primerjava pokaže, da izražanje nezadovoljstva ostaja v parametrih, kot v času pred volitvami 2004. To ponazarja graf 2, ki v desetletnem obdobju raziskave v posameznih časovnih izsekih sicer nakazuje izrazite vzpone in padce. To se pokaže v prehodu iz predvolilnega v povolilno obdobje po državnozborskih volitvah 2004, ko izražanje nezadovoljstvo z demokratičnostjo razmer pade, nato pa iz sredine 2005 zopet močno naraste in niha na ravni, značilni za pretekla predvolilna obdobja.

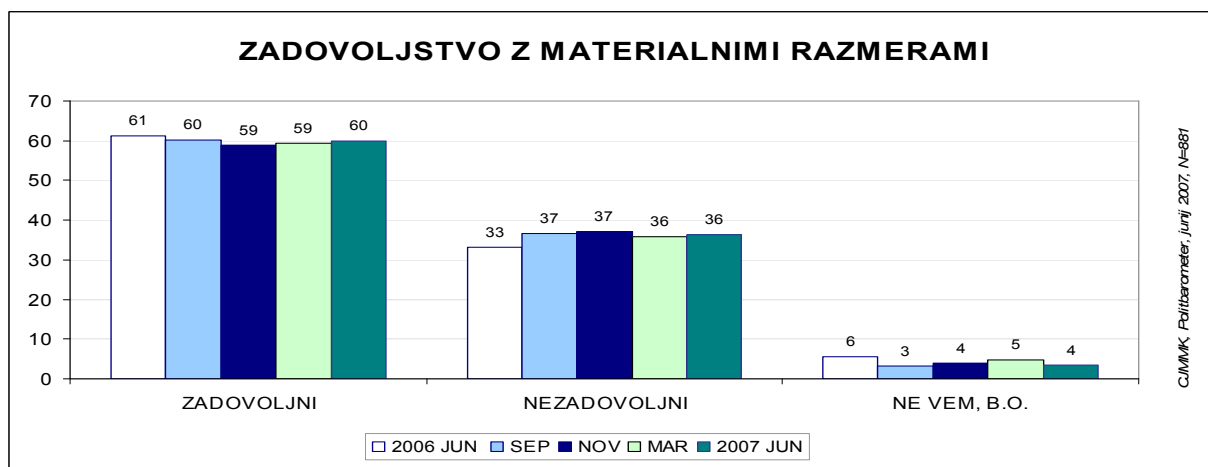
Graf 2

1.2 Zadovoljstvo z materialnimi razmerami

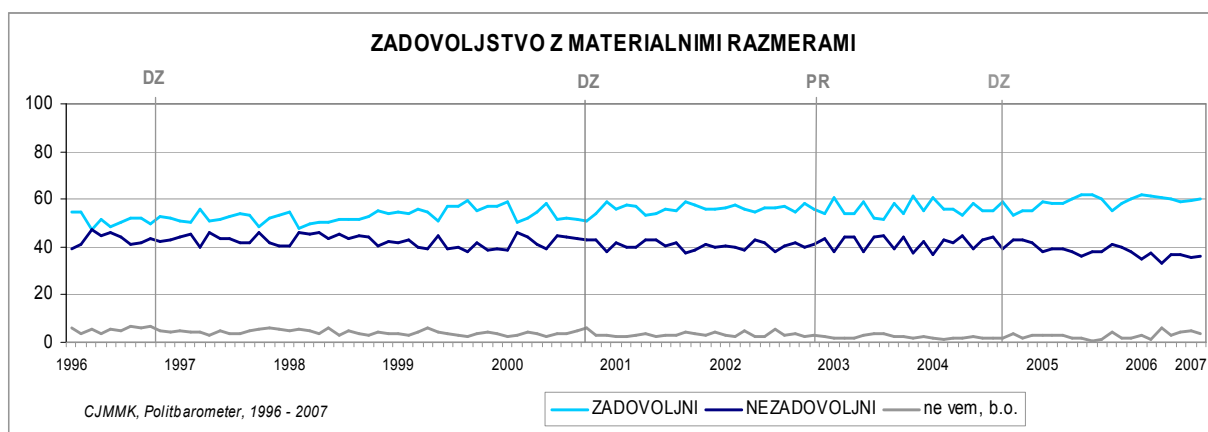
Tudi v izražanju zadovoljstva z materialnimi razmerami v gospodinjstvu, glede na prejšnje meritve, ne beležimo odstopanj. V obdobju od junija lani se izražanje zadovoljstva zadržuje na ravni treh petin in nezadovoljstva na ravni, ki rahlo presega eno tretjino. Tokrat kot bolj nezadovoljnimi izstopajo respondenti iz starostnih skupin 46 do 60 let (51%) in 31 do 45 let (41%), še posebej brezposelni (72%), prebivalci večjih mest (51%), upokojenci (39%) itd. Na izražanje nezadovoljstva z materialnimi razmerami vplivajo tudi strankarske preference. Najbolj zadovoljni so preferenti NSI (79%) in SLS (72%), pa tudi LDS (69%), mnogo manj zadovoljni pa so preferenti SDS (57%), itd.

Graf 3

Graf 4 ponazarja pozitivno tendenco v izražanju zadovoljstva z materialnimi razmerami v desetletnem obdobju.

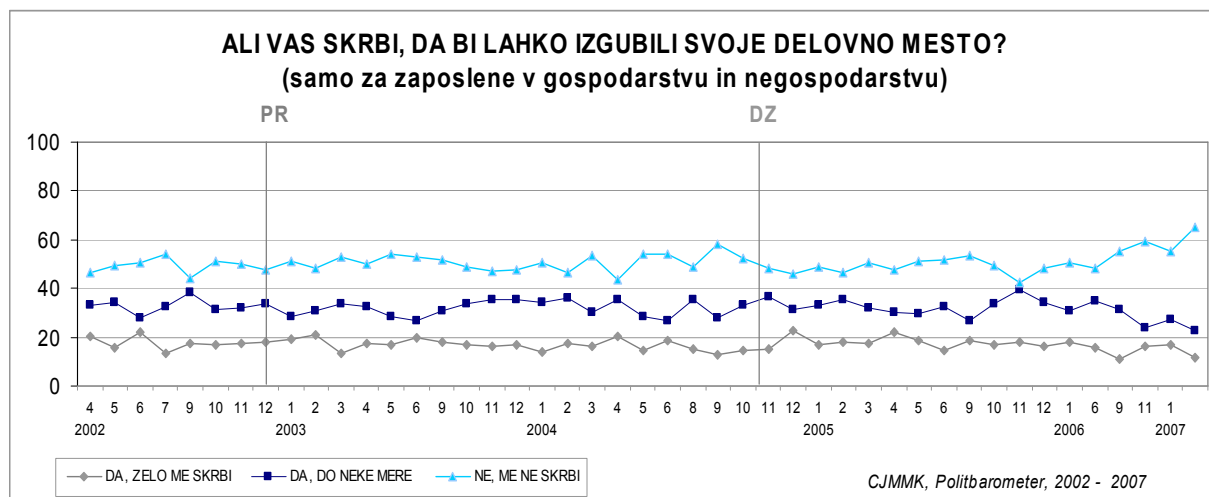
Graf 4

1.3 Skrb pred izgubo zaposlitve

Skrb pred izgubo zaposlitve glede na dosedanje meritve ne izstopa. Primerjava zadnjih meritev pokaže, da je delež tistih, ki jih izguba zaposlitev ne skrbi, tudi tokrat na visoki ravni.

Graf 5

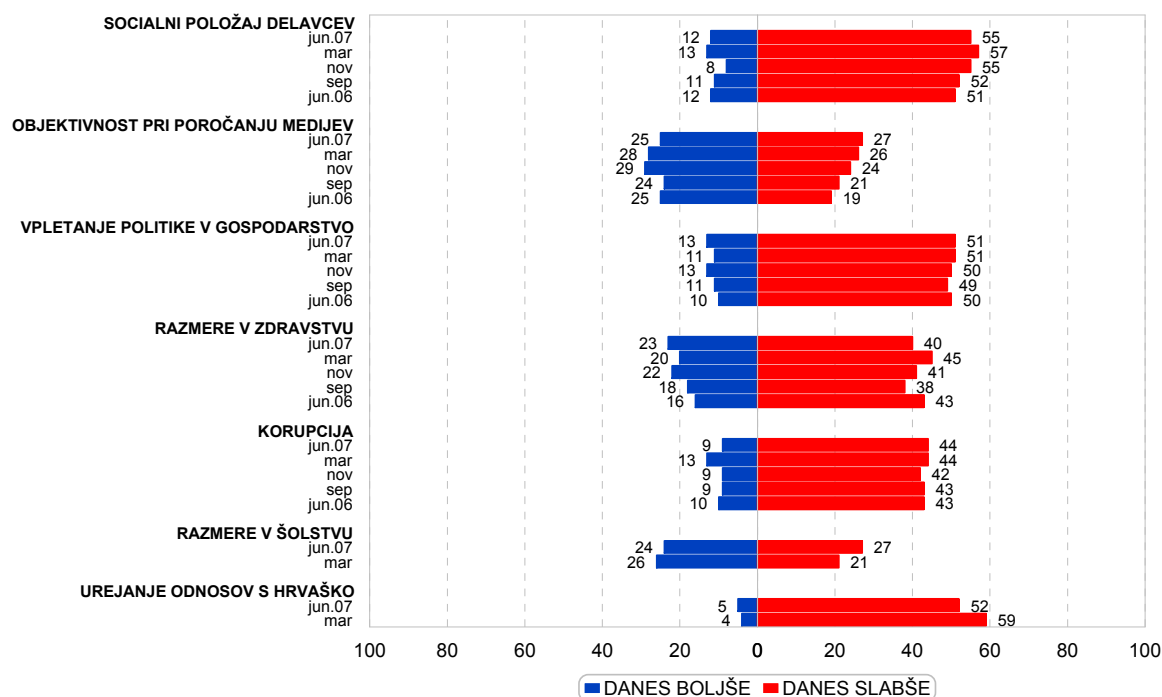
2.0 Kritično ocenjevanje spremembe 2004–2007

2.1 Ocene sprememb

Tokrat smo petič zastavili v juniju lani uvedeno povpraševanje o spremembah, ki jih zaznavajo ljudje po skoraj triletnem delovanju sedanje vlade. Pri tem smo se omejili na nekaj izbranih kritičnih poudarkov takratne opozicije (leta 2004) v predvolilnem obdobju: socialni položaj delavcev, vpletanje politike v gospodarstvo, prisotnost korupcije, razmere v zdravstvu, objektivnost poročanja medijev; v meritev v marcu pa smo vključili še razmera v šolstvu in ter urejanje odnosov s sosednjo Hrvaško. Povpraševali smo, ali je stanje na navedenih področjih, glede na razmere pred nekako tremi leti, sedaj boljše, nespremenjeno ali slabše.

Graf 6

KAKŠNO JE STANJE NAVEDENIH PROBLEMOV DVE LETI PO VOLITVAH?

CJMMK, POLITBAROMETER, junij 2006 - junij 2007

Tudi tokrat se pokaže, da v ocenjevanju sprememb na vseh področjih močno prevladajo kritični pogledi, z delno izjemo v zvezi z ocenjevanjem "objektivnosti poročanja medijev" in "razmer na področju šolstva".

V obdobju od junija lani do junija letos v ocenjevanju socialnega položaja delavcev izrazito prevladuje in narašča ocena "danes slabše" (junij 06: 51%; junij 07: 55%).

Med ocenjevalci sprememb "na slabše" izstopajo respondenti iz obeh srednjih starostnih skupin (31 do 45 let: 64%; 46 do 60 let: 53%), samozaposleni (67%), zaposleni v negospodarstvu (64%), brezposelni (73%!) in prebivalci Ljubljane in Maribora (60%) itd. Med kritičnimi ocenjevalci v tem izseku izstopajo tudi levo opredeljeni (68%) ter preferenti SNS (68%), LDS (67%), SD (66%), pa tudi strankarsko neopredeljeni (67%). Da gredo v zvezi s socialnim položajem delavcev stvari na bolje, pa menijo predvsem desno samoopredeljeni (24%), preferenti SDS (26%) in SLS (22%) ter tisti, ki podpirajo vlado J. Janše (22%; na slabše: 40%).

Ostro prevladujoče neugodne in kritične ocene sprememb se pokažejo tudi pri ocenjevanju "vpletanja politike v gospodarstvo" (od 49% do 51%). Med najbolj kritične ocenjevalce tega

vidika se uvrščajo visoko izobraženi (66%), zaposleni v negospodarstvu (62%) in samozaposleni (58%), brezposelni (65%), levo opredeljeni (68%) in še posebej preferenti SD (72%), SDS (75%) itd.

Tudi ocene sprememb na področju zdravstva so prevladujoče kritične (od 43% do 40%). Med bolj kritične ocenjevalce razmer se uvrščajo preferenti iz starostne skupine od 46 do 60 let (52%), srednje ter višje in visoko izobraženi (45%), študentje in dijaki (45%), neverni (44%), sredinsko opredeljeni (59%), preferenti DESUS (57%), LDS (54%) in SD (49%) itd. Da so razmere na področju zdravstva boljše kot pred leti, pa menijo predvsem preferenti NSI (41%) in SDS (34%) ter tisti, ki podpirajo vlado J. Janše (32%) itd.

Tudi v ocenjevanju pojava korupcije močno prevladajo kritične ocene: da je glede tega danes slabše (44%), meni petkrat več respondentov, kot da so razmere na tem področju boljše (9%). To razmerje je vseskozi izrazito neugodno. Očitek naraščanja korupcije še posebej izrazijo respondenti iz srednjih dveh starostnih skupin (31 do 45 let: 46%; 46 do 60 let: 53%), respondenti s področja negospodarstva (49%) in gospodarstva (47%), pa tudi upokojenci (49%) itd. Analiza pokaže, da so glede na levo-desno samouvrstitev najbolj kritični ocenjevalci na točki korupcije sredinsko (49%) ter desno uvrščeni (46%), medtem ko pri levo samouvrščenih močno izstopa ocena "nič se ni spremenilo" (44%). Med preferenti strank kot bolj kritični ocenjevalci izstopajo preferenti SNS (na slabše 60%), SDS (na slabše: 60%; nič se ni spremenilo: 19%), pa tudi NSI (na slabše: 46%; nič se ni spremenilo: 39%) itd. Med tistimi, ki menijo, da je korupcije danes manj, vidno izstopa le kategorija samozaposlenih s kar polovico (52%) takšnih opredelitev. Sicer pa nekaj več pozitivnih ocen opazimo še med preferenti SLS in SNS (21%) ter SDS (17%) itd. Občutljivost opredeljevanja do tega vprašanja nakaže tudi dejstvo, da je med respondenti, ki podpirajo vlado J. Janše, kar tretjina (31%) takih, ki menijo, da je korupcije danes več in dve petini (42%), ki menijo, da se glede tega ni nič spremenilo.

Tokrat drugič smo v preizkus vključili tudi urejanje odnosov s Hrvaško in tudi tokrat se potrdi, da prevlada kritična ocena. Da urejanje odnosov s Hrvaško danes poteka bolje, menijo le posamezniki (skupaj 5%). Da so razmere slabše, pa močneje poudarjajo najmlajši (do 30 let: 60%), poklicno in srednje izobraženi (58%; 57%), dijaki, študentje (66%), prebivalci Spodnjega Posavja (63%) in Podravja (62%) itd. Da so odnosi danes slabši, menijo preferenti LDS (65%), DESUS (73%), SNS (61%) in SD (59%), pa tudi SLS (50%) in v veliki meri tudi preferenti SDS (42%), sicer pa preostali v glavnem menijo, da se na tem področju v zadnjih letih ni nič spremenilo.

V ocenjevanju objektivnosti poročanja medijev je v preteklih štirih meritvah prevladala pozitivna nad negativno oceno. Tokrat pa se kot prevladujoča pokaže negativna ocena (27%) nad pozitivno (25%). Med kritičnimi ocenjevalci razmer na področju medijev so predvsem

respondenti iz skupin: višje in visoko izobraženih (danes slabše: 52%; danes boljše: 15%), prebivalci Ljubljane in Maribora (danes slabše: 36%; danes boljše: 19%), levo usmerjeni (danes slabše: 54%; danes boljše: 15%), preferenti SD (danes slabše: 43%; danes boljše: 23%) itd. Med ocenjevalci sprememb "na boljše" vidneje izstopajo preferenti SDS (na boljše: 41%; na slabše: 16%), desno opredeljeni (na boljše: 37%; na slabše: 146%), verni respondenti (na boljše: 30%; na slabše: 18%) in še posebej samozaposleni (na boljše: 58%; na slabše: 9%). Očitno je, da se v opredeljevanju do medijev močno izrazita nazorska ločnica oz. politična opredeljenost, pa tudi izobraženost.

Doslej smo dvakrat merili odnos do sprememb "razmer v šolstvu". V marcu letos je prevladala pozitivna nad negativno oceno sprememb, tokrat, v juniju pa izstopa negativna (27%) nad pozitivno (24%) oceno sprememb. Med kritične ocenjevalce sprememb v šolstvu se uvrščajo predvsem dijaki, študentje (43%), zaposleni v negospodarstvu (49%), prebivalci Ljubljane in Maribora (35%), srednje ter višje in visoko izobraženi (33%), levo samoopredeljeni (40%) itd. Za vse te skupine je značilno, da kritične ocene sprememb v šolstvu močno presegajo pozitivne ocene. Med pozitivnimi ocenjevalci sprememb pa vidneje izstopajo najmlajši (do 30 let: 38%), z le osnovno (27%) oz. poklicno šolo (31%), desno samoopredeljeni (33%) in verni (30%), izrazito pa tudi preferenti SDS (36%) itd. Med preferenti NSI in SLS bolj kot pozitivni izstopajo kritični poudarki, to pa seveda velja tudi za preferente SD, LDS itd.

2.2 Indeks kritičnosti

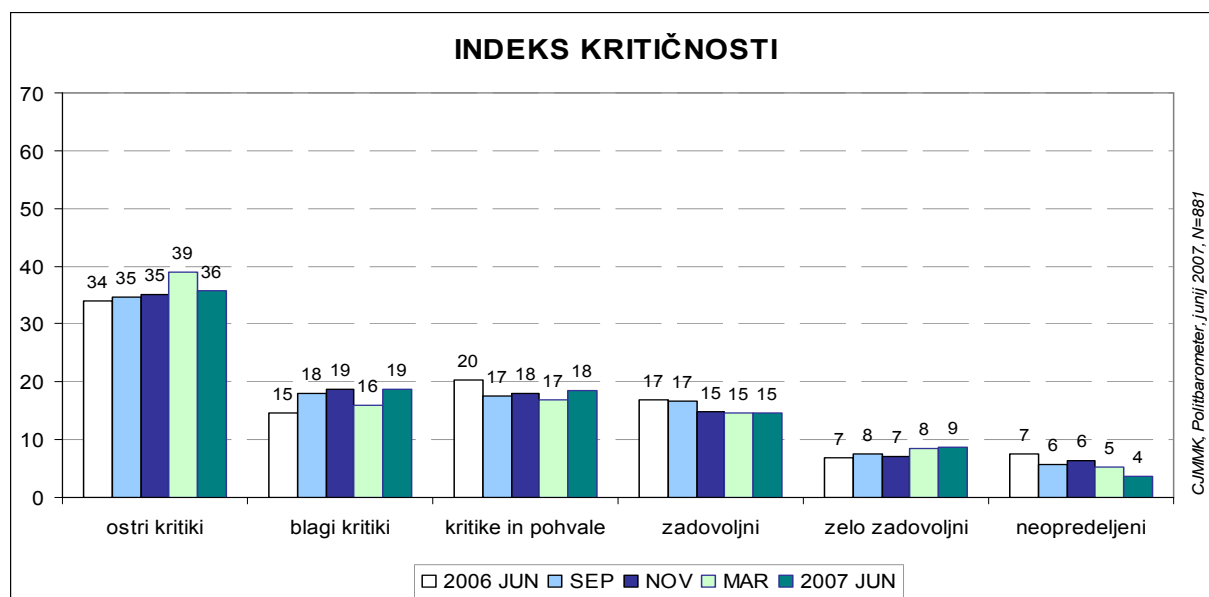
Glede na prevladujoče kritične ocene sprememb smo zato, da bi lažje in strnjeno pokazali socialni in nazorski kontekst oblikovanja in izražanja kritičnih pogledov ter nakazali splošne tendence v izražanju kritičnosti, oblikovali poseben "indeks kritičnosti". Zaradi primerljivosti smo se tudi tokrat omejili na združitev odgovorov na vprašanja o zadovoljstvu z demokracijo, z materialnimi razmerami ter na ocene sprememb v dvoletnem obdobju glede socialnega položaja delavcev, vpletanja politike v gospodarstvo, razmer v zdravstvu in korupcije⁶.

Ko torej prikazane kritične ocene strnemo v enotni izraz in vključimo v analizo s pomočjo indeksa kritičnosti, ugotovimo, da je med respondenti dobra tretjina (36%) ostrih kritikov in dodatno še petina (19%) prevladujoče kritičnih ocenjevalcev razmer – ter da le sedmina (15%) vseh stanje na teh področjih ocenjuje kot danes boljše (oz. izraža zadovoljstvo) in še dodatna slaba desetina (9%), ki pretežno izraža zadovoljstvo (s spremembami).

---

⁶ Indeks kritičnosti vključuje izražanje kritičnih ocen oz. zadovoljstva; ostro kritični so izrekli pet do šest ocen o spremembah "na slabše"; zelo zadovoljni pa pet do šest ocen o spremembah "na bolje".

Graf 7

Med respondenti torej močno prevladajo tisti, ki menijo, da se stvari premikajo na slabše oz. ki niso zadovoljni z razmerami (55%), medtem ko je tistih, ki pretežno menijo, da se stvari premikajo na boljše oz. so zadovoljni z razmerami, več kot pol manj (24%).

Analiza na osnovi "indeksa kritičnosti" pokaže, da se kritične ocene močno kopičijo med brezposelnimi (80%), upokojenci (51%), srednje (55%) in visoko (54%) izobraženimi, med respondenti iz starostne skupine od 46 do 60 let (71%); med prebivalci večjih mest (68%), med levo opredeljenimi (67%) in nevernimi (63%), itd. Med preferenti političnih strank največ kritičnosti izražajo preferenti SDS (72%), strankarsko neopredeljeni (61%!), preferenti SNS (59%) in LDS (54%) itd.

Kot najbolj zadovoljni z razmerami in spremembami pa izstopajo preferenti NSI (51%), SLS (52%) in SDS (47%), pa tudi podporniki Janševe vlade (45%) itd.

Na izražanje kritičnosti oz. nekritičnosti, poleg drugih nakazanih vidikov, brez dvoma vpliva nazorska bližina in strankarska in strankarska bližina vladni koaliciji.

Graf 7 ilustrira izražanje kritičnosti v obdobju od junija lani do junija letos. Z izjemo meritve v marcu letos so vse preostale meritve izrazito usklajene, monotone. V vsem opazovanem obdobju močno prevladajo kritične ocene razmer nad izrazi zadovoljstva s spremembami.

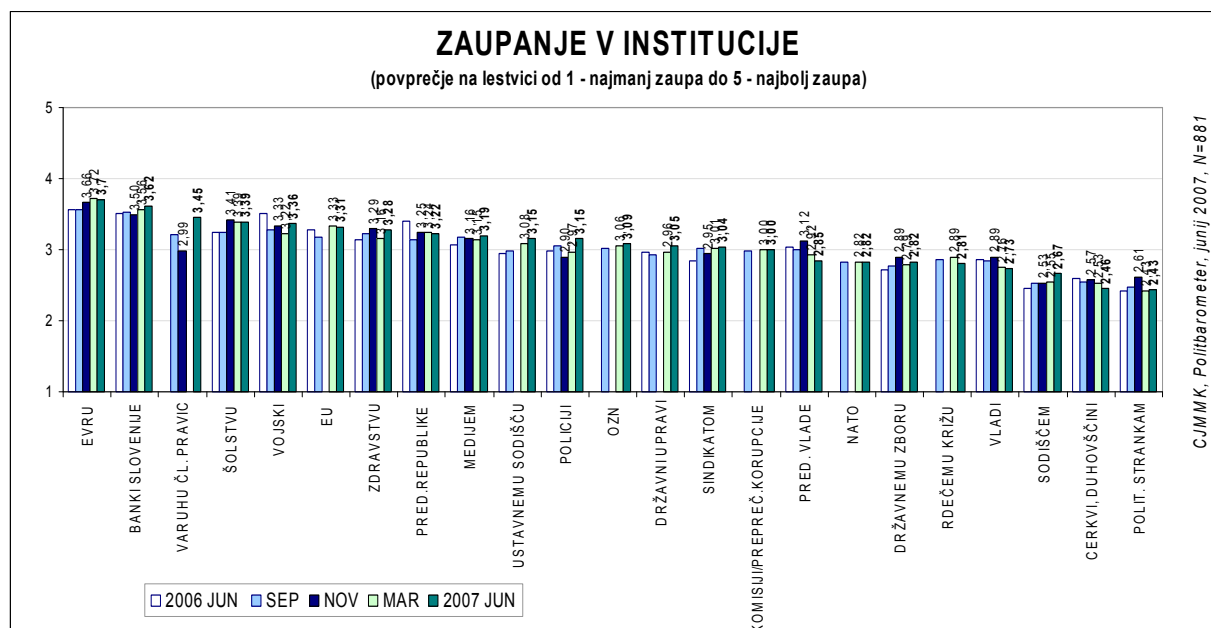
3.0 Izražanje zaupanja v institucije

3.1 Prikaz, bližnje primerjave in analiza

V vrh ranga, glede na izraženo zaupanje se v juniju letos uvrstijo evro, Banka Slovenije, Varuhinja človekovih pravic, šolstvo, vojska in Evropska unija. V dno ranga pa se uvrstijo politične stranke, cerkev in duhovščina, sodišča, vlada, Rdeči križ in Državni zbor. Preostale opazovane institucije se uvrstijo v zgornjo sredino (zdravstvo, Predsednik republike, mediji, Ustavno sodišče, policija, OZN, državna uprava in sindikati) oz. spodnjo sredino (Komisija za preprečevanje korupcije, predsednik vlade, NATO, Državni zbor).

Glede na prejšnje meritve opazimo spremembe v uvrstitvah. Še posebej opazna je visoka umestitev Varuhinje človekovih pravic in značilno višja uvrstitev Ustavnega sodišča. Sicer brez sprememb v razporeditvi, so sodišča tokrat deležna nekaj višje ocene zaupanja itd. Največ izrazov zaupanja (5 – popolnoma zaupa + 4 – zaupa) zbere evro (64%), za njim pa se najvišje med ustanovami umesti Banka Slovenije (56%). Z največ nezaupanja (1 – nič ne zaupa; +2 – ne zaupa) pa se na dno uvrstita cerkev in duhovščina (50%) ter politične stranke (45%).

Graf 8

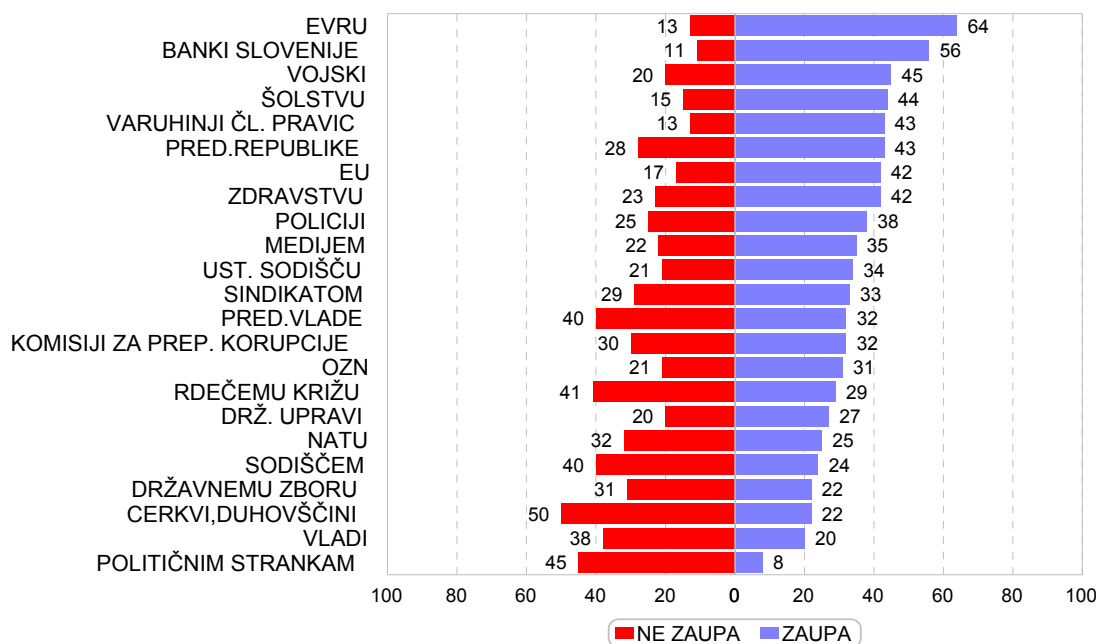

Graf 9

ZAUPANJE V INSTITUCIJE...

(seštevek odgovorov: "5-popolnoma zaupa"+"4-zaupa" in "1-nič ne zaupa"+"2-ne zaupa"; v %)

CJMMK, POLITBAROMETER, junij 2007, N=881

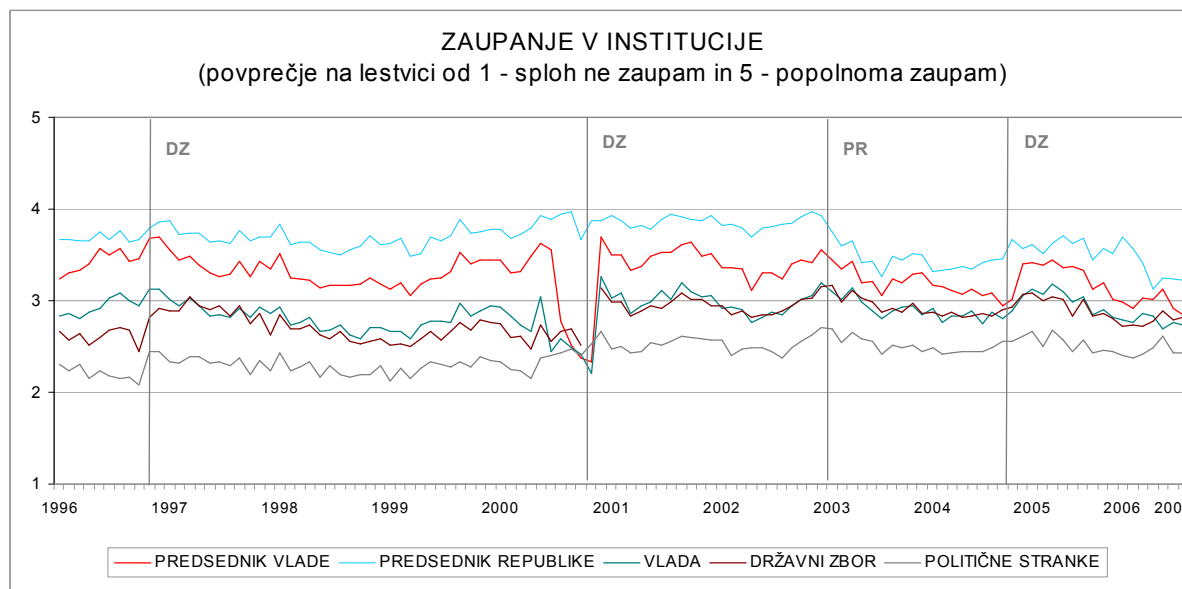
Širša razlaga pojava zaupanja v institucije je dostopna v študiji Potek demokratične institucionalizacije.⁷ Tudi tokrat se potrди, da s starostno oz. obsegom socialnih in političnih izkušenj narašča pripravljenost izrekanja zaupanja državnim, pa tudi civilno-druženim institucijam. Tako npr. vladi, Predsedniku vlade in Državnemu zboru najstarejši (61 in več) izrekajo več zaupanja kot pripadniki mlajših starostnih kategorij. To pa se pokaže tudi v odnosu do policije, vojske, zdravstva, medijev, državne uprave, evra in Banke Slovenije itd. Pri izrekanju zaupanja zdravstvu, šolstvu, pa tudi vojski, se visoko uvrščajo tudi respondenti iz najmlajše starostne skupine. Pri izrekanju zaupanja v politične institucije so višje oz. visoko izobraženi manj zaupljivi kot nižje izobražene kategorije; to pa ne velja za odnos do Državnega zbora, Predsednika republike, sodišč itd. Seveda se v izražanju zaupanja zrcalijo tudi politične in nazorske delitve. Državne ustanove (vlada, Predsednik vlade) uživajo praviloma več zaupanja med preferenti koalicijskih strank, kot med preferenti opozicijskih strank. Cerkev in duhovščina uživa značilno višje zaupanje med vernimi in še posebej med preferenti NSI, kot med nevernimi in npr. preferenti SD ali SNS itd.

⁷ N. Toš, Potek demokratične institucionalizacije, www.cjm.si/e-dokumenti.

3.2 Medčasovne primerjave

Časovni potek izražanja zaupanja v institucije v okviru raziskave Politbarometer ilustrira graf 10.

Graf 10

Primerjave pokažejo, da je v aktualnem preseku (zima 2006 – pomlad 2007) vlada deležna najnižjega povprečnega zaupanja v vsem opazovanem obdobju (od 1996 do danes); izmerjeno zaupanje v tem obdobju ne dosega povprečja ravni zaupanja t. i. Ropove vlade. Seveda pa pri tem ne kaže zanemariti značilno višje ravni zaupanja, ki jo je bila deležna sedanja vlada v času od postavitve do začetka leta 2006; zaupanje v tem obdobju je značilno presevalo povprečno zaupanje v času "Ropove vlade" in bilo pod ravnjo izmerjenega zaupanja "Drmovškove vlade" v prvih dveh letih po volitvah 2000.

Podobno, kot zaupanje vladi, se kažejo tudi spremembe v izražanju zaupanja predsedniku vlade. Izmerjene stopnje zaupanja v zadnjem letu in še posebej v marcu in juniju letos dosegajo najnižje točke izmerjenega zaupanja v obdobju 1996–2007. Izjemi ob tem sta nezaupanje Predsedniku vlade v času t. i. Bajukove vlade koncem leta 2000 in nižje izmerjeno zaupanje Predsedniku vlade tik pred iztekom Ropovega mandata koncem leta 2004.⁸

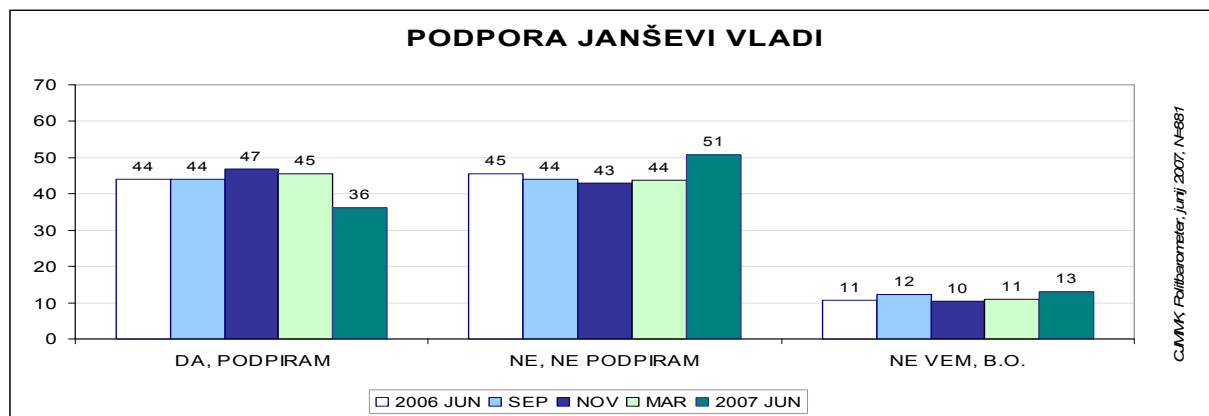
⁸ Ostali medčasovni prikazi so v poročilu PB 3/07 (www.cjm.si/Politbarometer 03/2007)

4.0 Podpora vladi J. Janše

4.1 Podpora – prikaz, analiza in intervali zaupanja

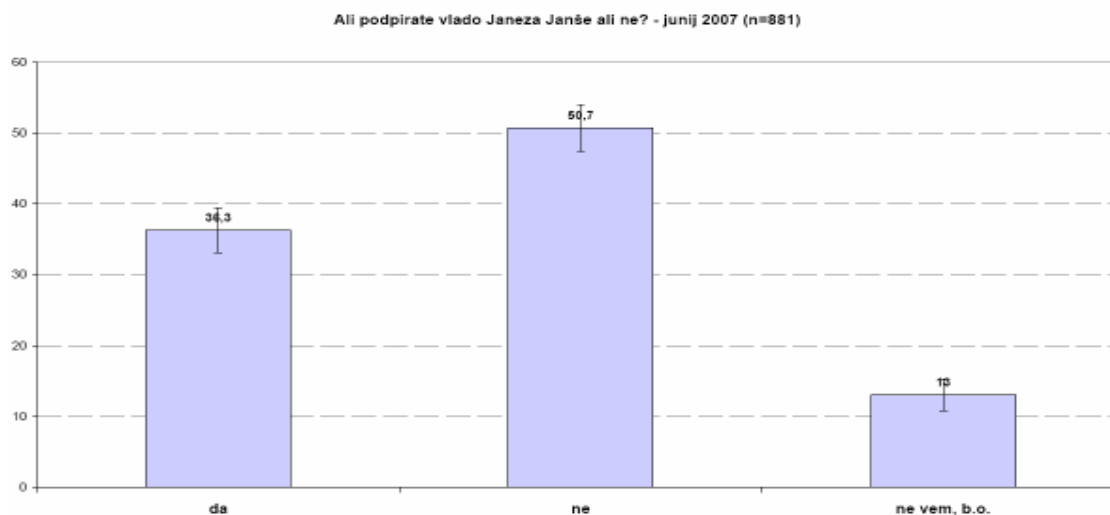
Merili smo tudi podporo vladi J. Janše. Pokaže se, da je izražanje podpore oz. nepodpore, ki je v obdobju od junija lani do marca letos bilo stabilno, tokrat izrazito spremenjeno: močno zmanjšan je delež podpor (marec 07: 45%; junij 07: 36%) in močno povečan delež nepodpor (marec 07: 44%; junij 07: 51%). Spremembe v izražanju podpor oz. nepodpor v zadnjem petmesečnem obdobju ponazarja graf 11.

Graf 11

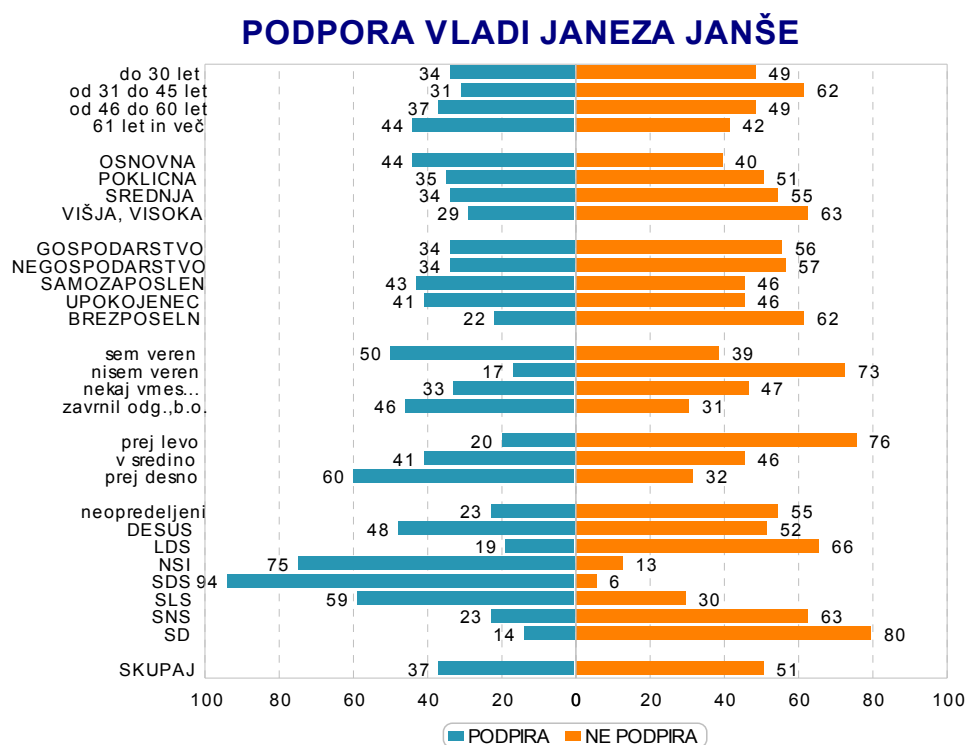
V grafu 12 so prikazani intervali zaupanja za junijsko izmero zaupanja vladi.

Graf 12

Vpogled v strukturno analizo pokaže, da od povprečne podpore (36%) navzgor vidneje izstopajo respondenti iz najstarejše starostne skupine (61 in več: 44%), iz skupine z osnovno izobrazbo (44%), samozaposleni (56%), verni respondenti (50%) in desno samoopredeljeni (60%); še bolj pa se podpora povzpne med preferenti koalicijskih strank: SDS (94%!), NSI (75%) in SLS (59%). Najnižje podpore je Janševa vlada deležna med višje in visoko izobraženimi (29%), brezposelnimi (22%), med nevernimi (17%) in levo opredeljenimi (20%), seveda pa tudi med preferenti opozicijskih strank: SNS (23%), LDS (19%) in SD (14%). Temu primerno je tudi kopičenje izražanja aktivne nepodpore vladi po skupinah: med mlajšimi respondenti (31 do 46 let: 62%), med višje in visoko izobraženimi (63%), med brezposelnimi (62%), med prebivalci večjih mest (66%), med nevernimi (73%), med levo samoopredeljenimi (76%) ter med preferenti opozicijskih strank: SD (80%), LDS (66%) itd. Tako delež podpor presega nepodpore le med najstarejšimi respondenti, med gospodinjami, med desno samoopredeljenimi ter med preferenti koalicijskih strank. V vseh preostalih v analizo vključenih skupinah je očitno visoko preseganje nepodpor nad podporami (glej graf 13).

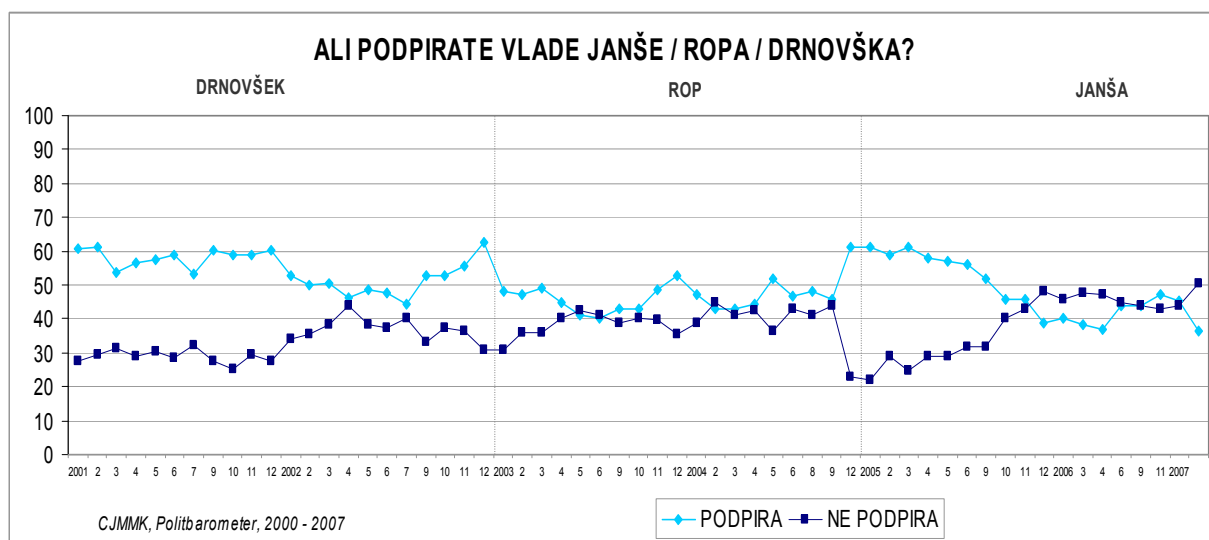
Graf 13

4.2 Podpora – medčasovne primerjave

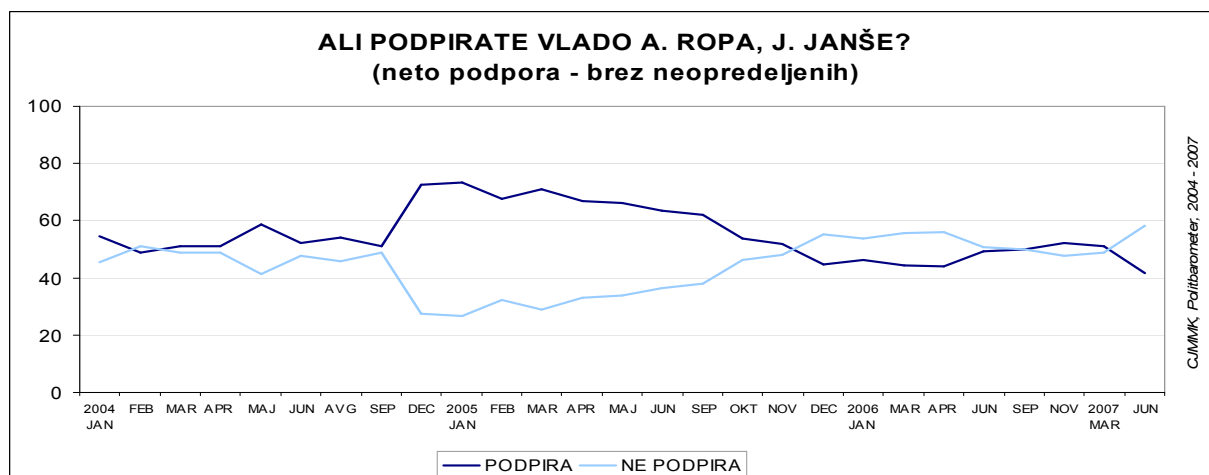
Iz grafov 14 do 21 razberemo potek podpor oz. nepodpor vladam RS v času od januarja 2001 do junija 2007. V opazovanem časovnem izseku so respondenti izrekli ne-podpore najprej vladi J. Drnovška, nato A. Ropa in končno, od decembra 2004 J. Janše. Graf 14 ponazarja dinamiko izražanja ne-podpor, ki je v opazovanem obdobju izrazita. Najprej, nekako do konca leta 2001, velja, da je vlada J. Drnovška deležna visokih podpor, ki ostajajo na ravni nad 55%. V drugem letu tretjega Drnovškovega mandata pa delež podpor značilno upade in na dveh mestih zadene ob nepodpore. Ob koncu njegovega mandata pa se zopet povzpne na visoko zaključno raven. Povprečje podpor tega izseka je izrazita nižja kot predhodno in podobno ravni podpor, ki jih je deležna vlada A. Ropa v obdobju 2003 do konca 2004. V tem obdobju delež podpor večkrat pade na raven nepodpor oz. v posameznih primerih celo pod to raven. Z nastopom vlade J. Janše koncem 2004 izražanje podpor močno naraste in se dvigne na raven, značilno za obdobje vlade J. Drnovška v letu 2001. Ob izteku polletja 2005 začetni vzgon popusti in že jeseni istega leta raven podpor zadene ob raven nepodpor. Koncem leta in v prehodu v 2006 se delež nepodpor dvigne nad delež podpor – tako razmerje, z manjšimi nihljaji – pretežno vzdrži do zadnje junijske meritve. Za obdobje od lanske jeseni do danes velja, da je delež podpor v vladi povprečno nižji od podpor, ki jih je bila deležna vlada A. Ropa v predvolilnem letu 2004.

Graf 14

Model gibanja podpore januar 2004–junij 2007 izostreno ilustrira graf 15.

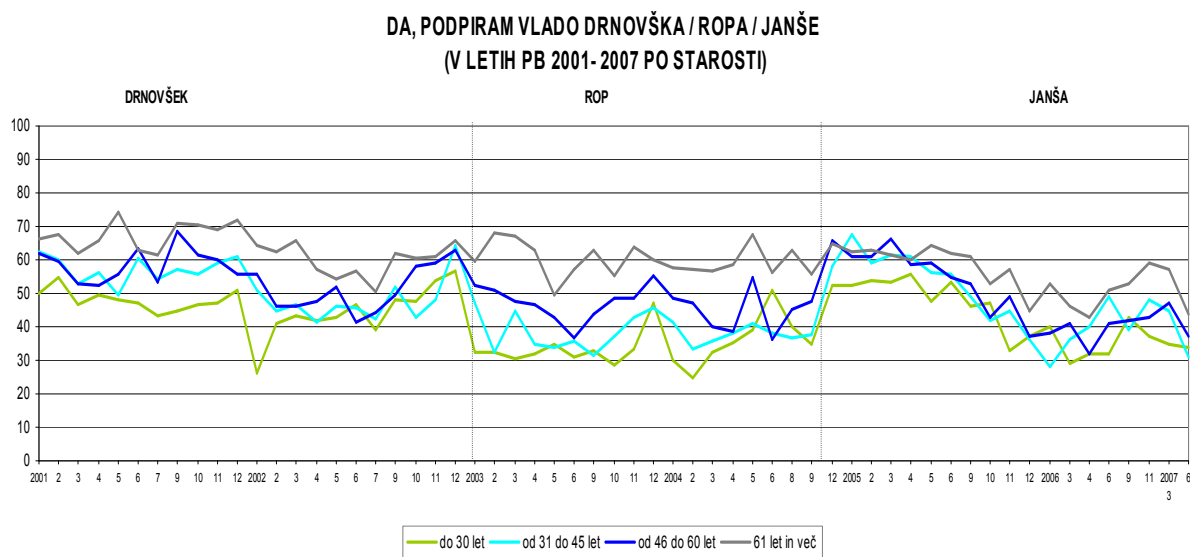
Graf 15

4.3 Podpora – strukturna analiza (medčasovne primerjave)

K razumevanju sprememb, ki se kažejo v izražanju ne-podpor vladi v obdobju 2001–2007, prispeva vpogled v strukturno analizo. Omejili se bomo na prikaz dinamike v izražanju podpor z opazovanjem po starostnih skupinah, izobrazbenih skupinah in skupinah preferentov parlamentarnih strank Grafih od 16 do 21. Prikazi gibanja podpor in nepodpor po prej nakazanih obdobjih po starostnih oz. izobrazbenih skupinah pokažejo na izrazitejšo vzpono ali osipe, ki jih je deležna vsakokratna vlada. Lepo je vidna razpršenost oz. strnjenost podpor oz. nepodpor glede na izbrano lastnost, pa tudi skladnost gibanja oz. dinamike izražanja podpor po opazovanih kategorijah.

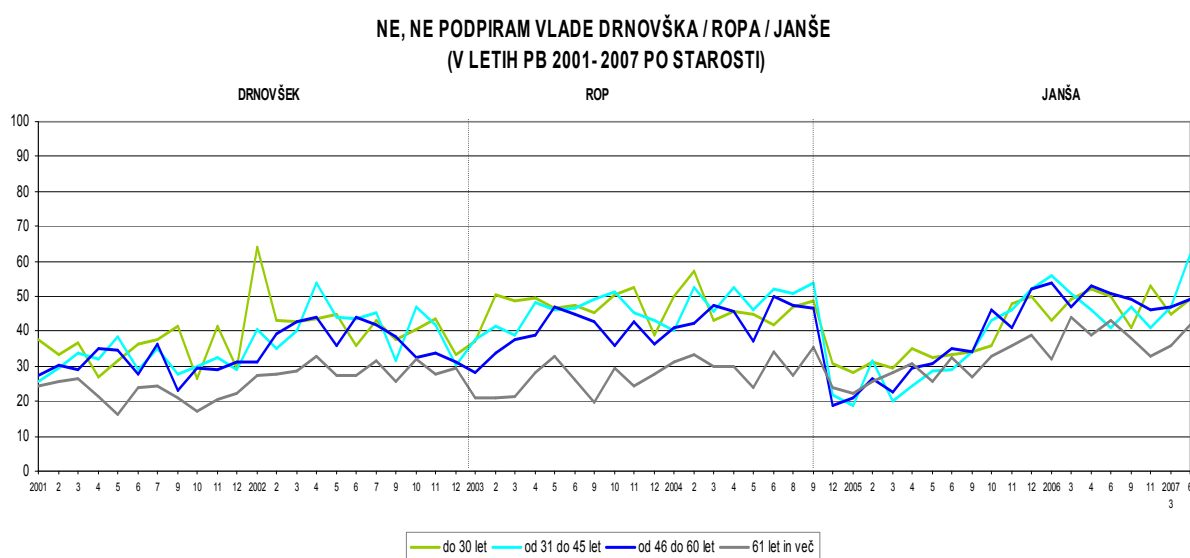
Graf 16

Graf 16 ilustrira dinamiko v izrekanju podpor po starostnih skupinah. Če opazujemo gibanja v treh obdobjih, se potrди prej opisan splošen vtis, pokaže pa se tudi obseg razpršitev v izrekanju podpor med starostnimi skupinami. Na zaključni točki opazovanja je očitna tendenca približevanja vseh štirih kategorij, ki jo sicer opazimo na visoki ravni v začetku leta 2005 in na začetku tega opazovanja. Sicer pa velja, da je za izrekanje podpore vladi J. Janše strnjjenost ocen vseh starostnih skupin izrazita. Deloma od tega odstopa skupina respondentov 61 in več, ki odstopa navzgor, z več podpore, pa je bila to njena značilnost tudi v prejšnjih presekih, še posebej v obdobju Ropove vlade.

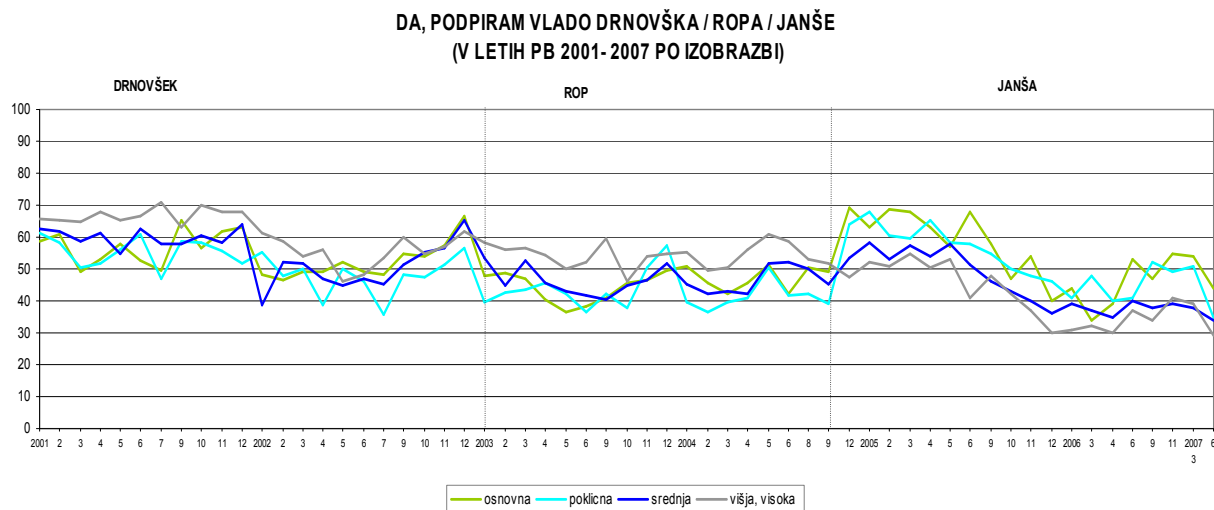
Graf 17 je le preslikava ravnokar nakazanega gibanja podpor, pa vendarle se jasneje izrazi posebnost obdobja vlade J. Janše, ki "štarta" z izrazito nizko nepodporo in z jasnim trendom njenega naraščanja na visoko raven predhodne Ropove vlade. Trend je torej izrazito negativen. Vrh v izražanju nepodpor pa določajo mlajše skupine respondentov in še posebej skupina od 46 do 60 let, ki ostaja od konca leta 2005 konstantno na visoki ravni.

Graf 17

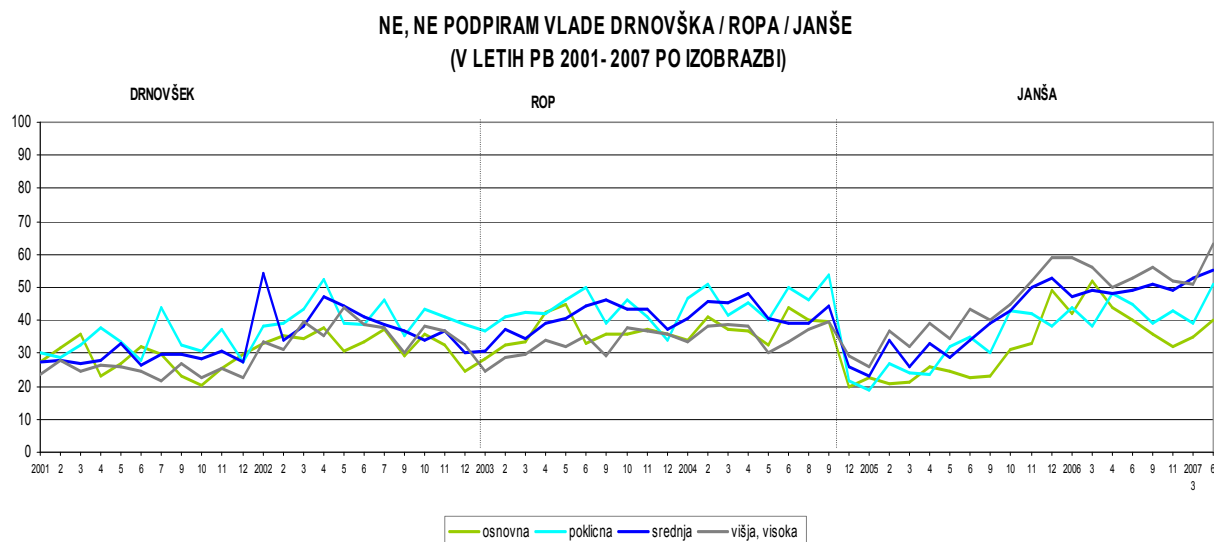

Grafa 18 in 19 ponazarjata izražanje podpor oz. nepodpor po izobrazbenih skupinah. Še posebej izrazito je izražanje nepodpor (graf 19) v preseku december 2004–junij 2007. V izhodišču tega obdobja je opazna popolna strnitev nepodpor na najnižji ravni v vsem opazovanem obdobju. Iz izhodišča v smeri zadnje meritve pa je očitni trend rapidnega naraščanja nepodpor, še posebej v drugi polovici leta 2005, ki se z bolj ali manj izrazitimi nihanjem po skupinah ohrani in povzpne do zadnje meritve. Predvsem je opazno, da plafon nepodpor določa opredeljevanje višje in visoke ter srednje izobraženih, hkrati pa, da respondenti z osnovno šolo v izrekanju nepodpor vladi močno zaostajajo.

Graf 18

Graf 19

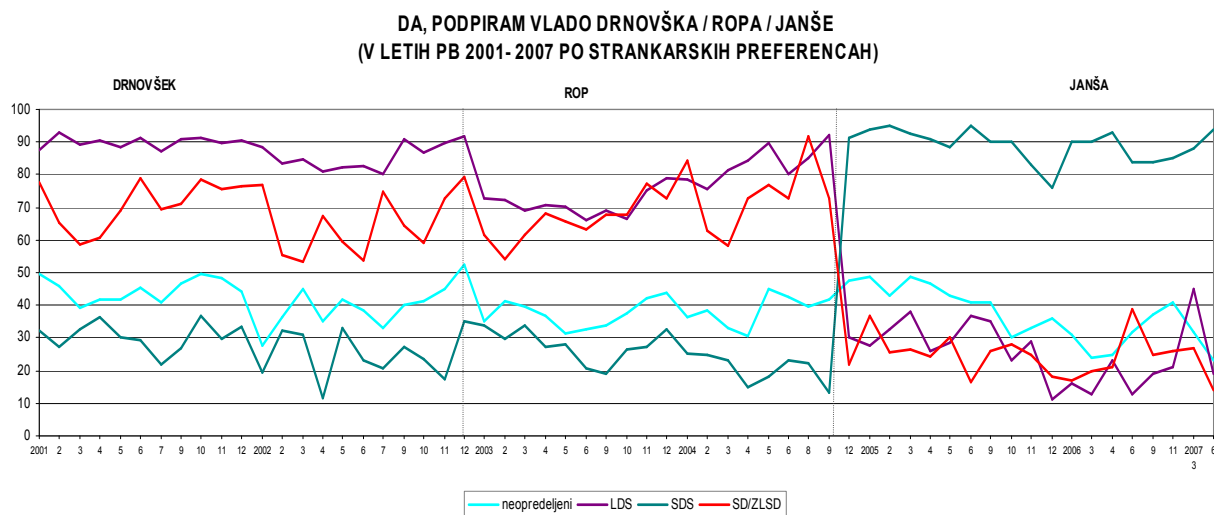

Grafa 20 in 21 ponazarjata dinamiko izrekanja podpor v skupinah preferentov parlamentarnih strank. V prvem grafu so prikazane meritve za tri najmočnejše parlamentarne stranke (LDS, SDS in ZLSD/SD), v drugem grafu pa preostale tri (DESUS, NSI, SLS in SNS). Posebej zgovoren je prikaz gibanja podpor za prve tri (graf 20). Obdobje 2001–2007 na točki konca 2004 označi prehod nosilcev oblasti, kar se jasno in izostreno pokaže tudi v opredeljevanju do vlade. Za obdobje Drnovškove vlade velja umirjenost in jasna pozicioniranost preferenčnih skupin opazovanih strank in neopredeljenih: v vrhu podpor so vseskozi preferenti LDS, sledijo jim preferenti ZLSD, medtem ko preferenti SDS ostajajo vseskozi na bistveno nižji ravni. Ropovo vladno obdobje označuje večja dinamika opredeljevanja do vlade in prepletanje nivojev podpor po preferenčnih skupinah. Predvsem je očitno, da je Ropova vlada deležna bistveno nižje podpore preferentov LDS, ki se znova povzpne šele neposredno pred volitvami 2004. Podoben upad in gibanje podpor zaznamo med preferenti ZLSD/SD.

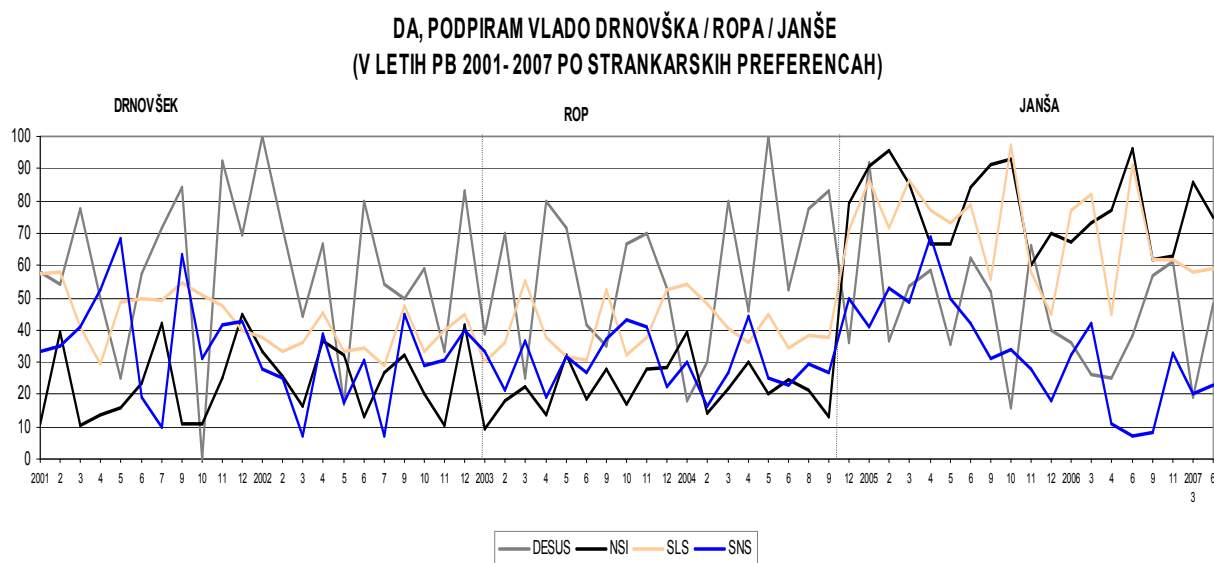
Opazimo tudi negativen trend v izražanju podpor po preferentih SDS. Zadnje, obdobje vlade J. Janše, kaže prerezporeditev v razmerju koalicijskih/opozicijskih strank. Vlada je deležna visoke podpore med preferenti SDS in nizke, konce leta 2005 celo najnižje podpore od preferentih LDS in SD; takšna je tudi zaključna odmera.

Graf 20

Graf 21 dodatno predhodnemu ponazori gibanje podpor NSI, SLS in SNS v obdobju vlade J. Janše. Predvsem je očitna visoka raven podpor, ki jih je ta vlada deležna med preferenti NSI. Vidno pa je tudi, da so preferenti SNS v začetnem obdobju to vlado bistveno bolj podpirali kot v zadnjem letu.

Graf 21

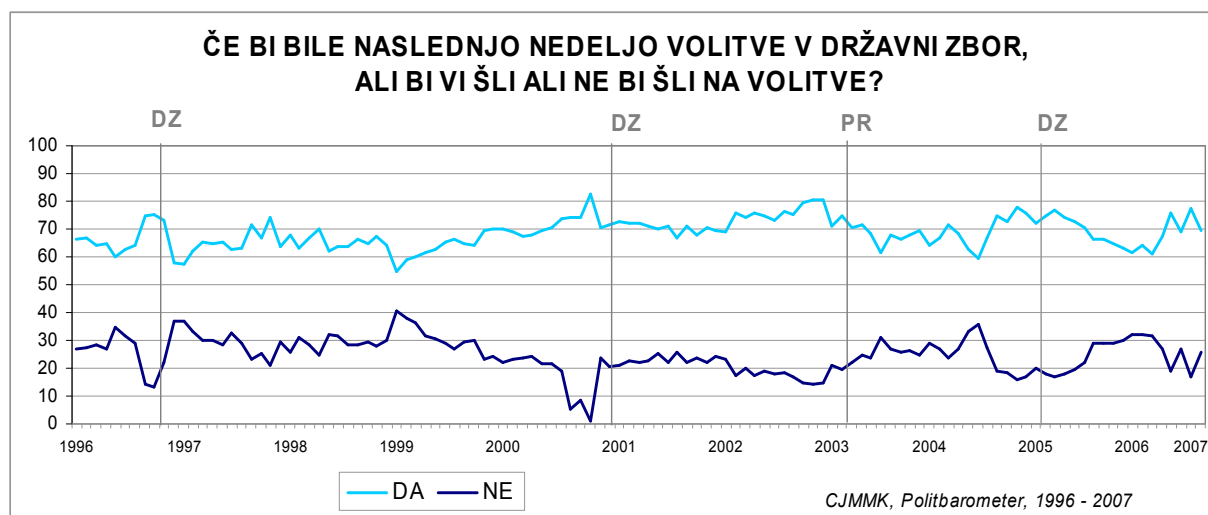
5.0 Strankarska opredeljevanja

Kot običajno, strankarsko opredeljevanje zajemamo s pomočjo odgovorov na vprašanje o udeležbi na volitvah, o stranki, za katero bi respondenti volili na nedeljskih volitvah "volil bi"; za tiste, ki niso navedli stranke, "o stranki, ki jim je najbližja". Poleg tega smo respondente spraševali še o njihovi levo-desni opredeljenosti ter o volilnih ravnanjih na volitvah 2000 in 2004. Kot preizkus trdnosti smo v povpraševanje vključili še odnos do nastajajoče nove strankarske formacije "Zares" ter povpraševali o eventualnem glasovanju za t. i. "Drnovškovo" in "Kučanovo" stranko ali listo.

5.1 Odzivi na volitve

Tokratna meritev (graf 22) pokaže, da je glede na marčno delež "udeležencev na volitve" značilno upadel in se spustil na raven, ki je ustreza povprečju odzivov na to vprašanje v sredini mandatnih dob DZ. Bolj odzivni na vprašanje so starejši (73%) in najstarejši (85%) respondenti, višje in visoko izobraženi (82%), levo (82%) in desno (81%) samoopredeljeni in še posebej izrazito preferenti NSI (98%) in SDS (83%) itd. Pri tem gre sicer za pasivne, a sistemsko odzivne skupine volivcev. Mnogo manj odzivni pa so študentje, dijaki (50%), najmlajši (52%), brezposelni (67%) itd.

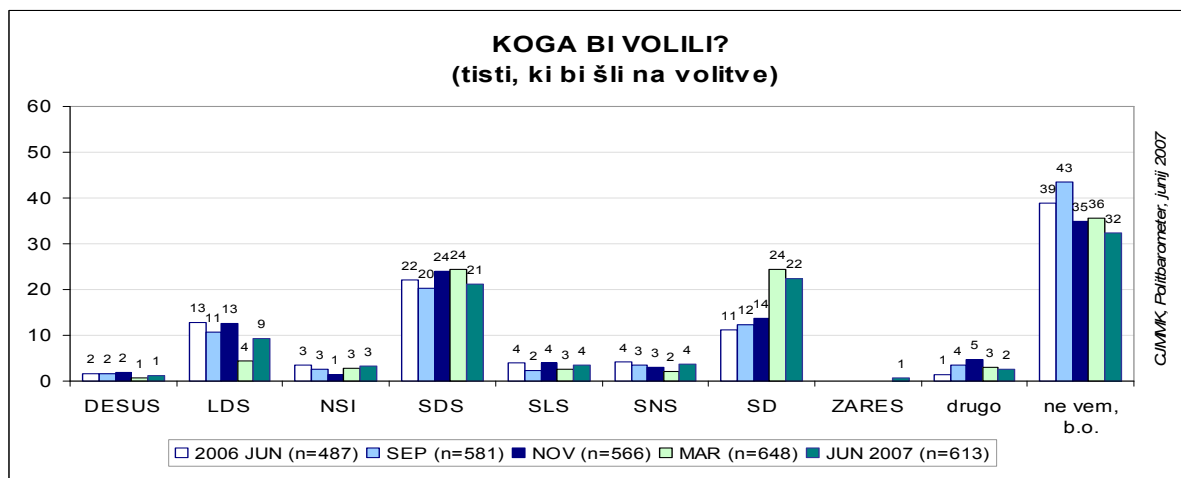
Graf 22

5.2 "Bi volil"

Vprašanje "Koga bi volili?" je bilo postavljeno vsem "udeležencem volitev". Razporeditev odgovorov, vključno z medmesečnim prikazom za leto za nazaj, je podano v grafu 23.

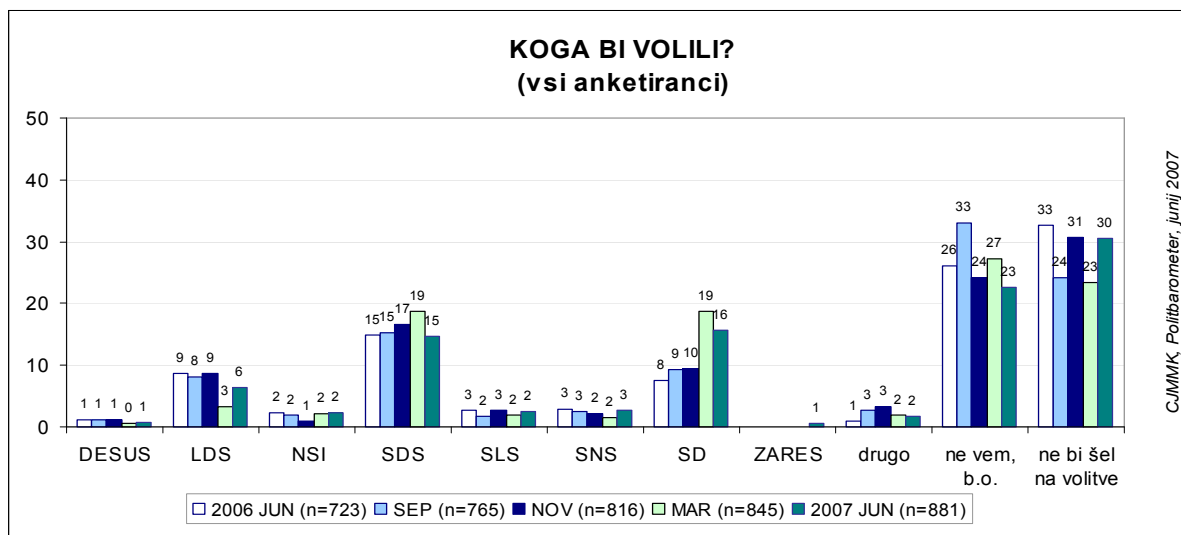
Graf 23

Pokaže se, da, tak kot marca SD ohrani primat (22%), da ji sledi SDS (21%) ter da je LDS, glede na meritve v marcu uspelo bistveno izboljšati svoj položaj (iz 4% na 9%). Dve dominantni stranki sta v tem preseku izgubili na podpori, v marcu marginalizirana LDS pa je podporo več kot podvojila. Položaj preostalih štirih strank so v medmesečnih primerjavah ostali bolj ali manj nespremenjeni – in na nizki ravni.

Če opredelitve "bi volil" postavimo v prostor vzorca, se oblikuje razpršitev strankarskih opredelitev, kot je prikazana v grafu 24.

Graf 24

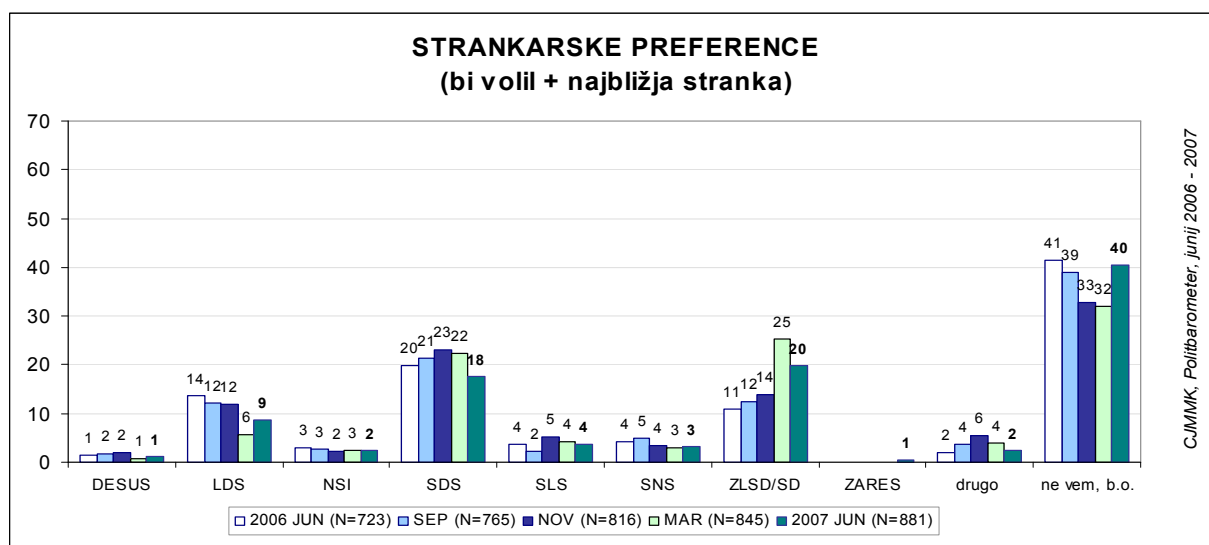

Predvsem se pokaže, da je delež na tej ravni strankarsko opredeljenih zelo nizek in nižji kot marca (marca 50%; junija 47%). Tudi ta prikaz pokaže na dominanten položaj SD in SDS ter na ponovno nesporno umestitev LDS na tretje mesto, nad preostalimi strankami.

5.3 "Volil bi + najbližja mi je" – strankarske preference

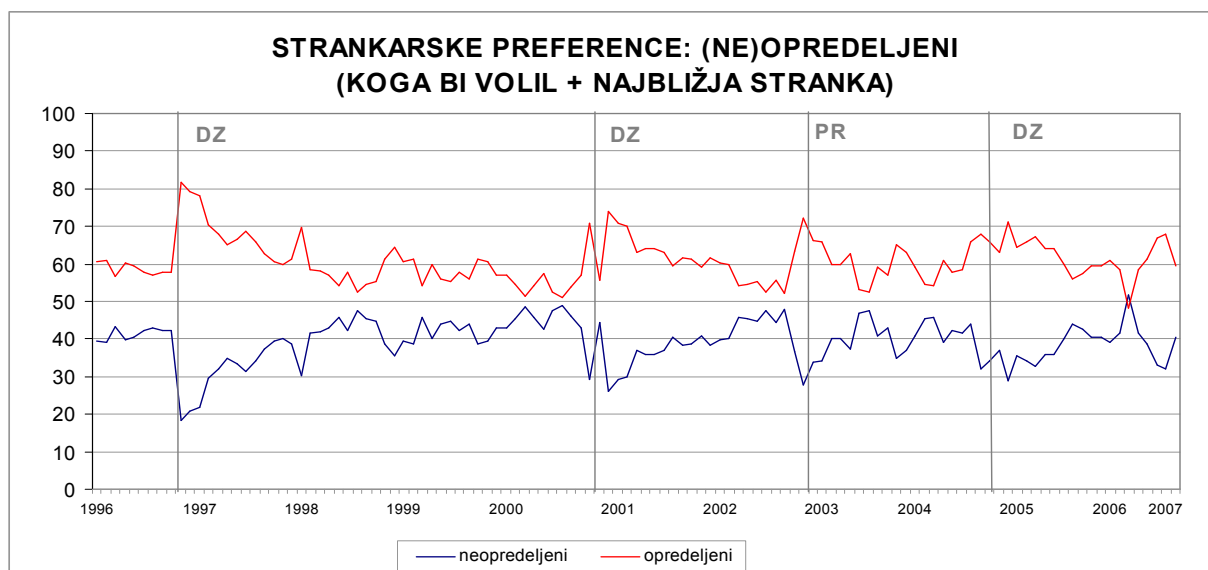
Odgovore na obe vprašanji strnemo v strankarske preference. Prikaz strankarskih preferenc v juniju s primerjavami za nazaj je podan v grafu 25.

Graf 25

Predvsem opazimo povišan delež neopredeljenih – iz 33% v novembru lani na 40% junija letos (glej graf 26). Upadla je torej pripravljenost respondentov za strankarsko opredeljevanje! Na tej prikazni ravni se potrди, da v rangi preferiranih strank prvo mesto zavzema SD (20%), da jim sledi SDS (18%) in da se na tretje mesto uvršča LDS (9%). Preostale stranke se umeščajo na četrto do sedmo mesto z deleži, ki se gibljejo od 3% do 1%. Opazimo tudi, da je delež preferenčnih podpor močno upadel dvema dominantnima strankama glede na marčno meritev za petino (SD iz 25% na 20%; SDS: iz 22% na 18%). Hkrati pa je zaznaven dvig preferenčnih podpor LDS (iz 6% na 9%). Dobljeni profil opredeljevanja je tako ostal nespremenjen, spremenili so se le obsegi podpor posameznih strank. Pri preostalih štirih parlamentarnih strankah ne opazimo značilnih premikov.

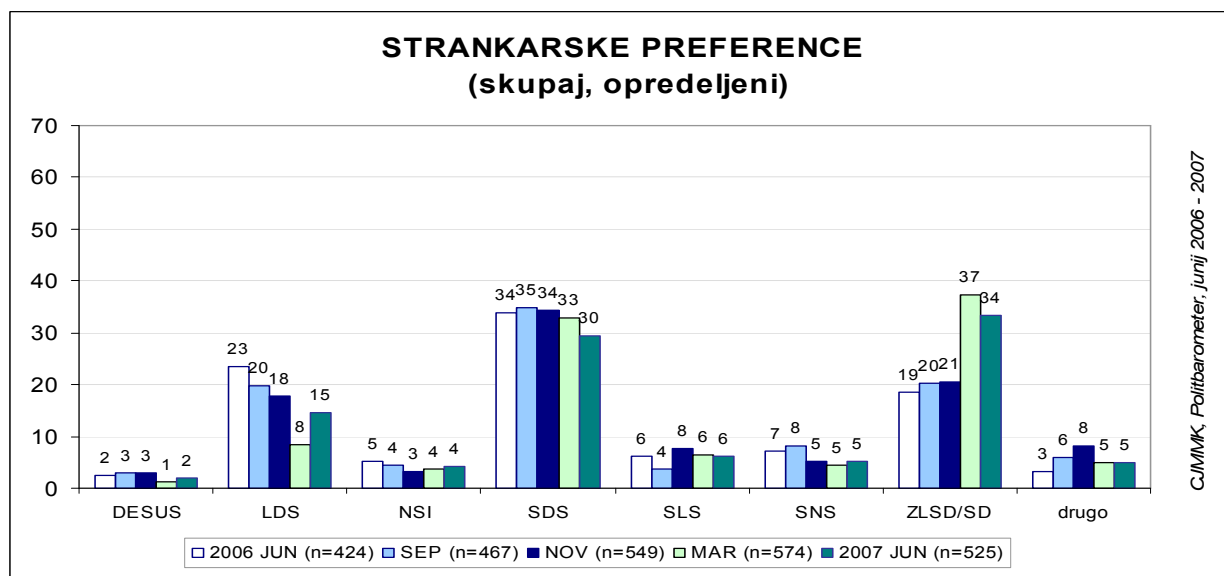
Graf 26

Graf 26 kaže na neobičajen dvig preferenčne opredeljenosti v začetku letošnjega leta z vrhom koncem zime. Ostaja odprto vprašanje, ali je tako visoko aktivacijo volilnega telesa povzročil potek razpadanja LDS? Ob tokratni meritvi opredeljenost pade na "normalo", delež neopredeljenih pa se povzpne.

Položaje posameznih strank na indeksu strankarskih preferenc izostril prikaz v grafu 27, ki zajame le preferenčno opredeljene.

Graf 27

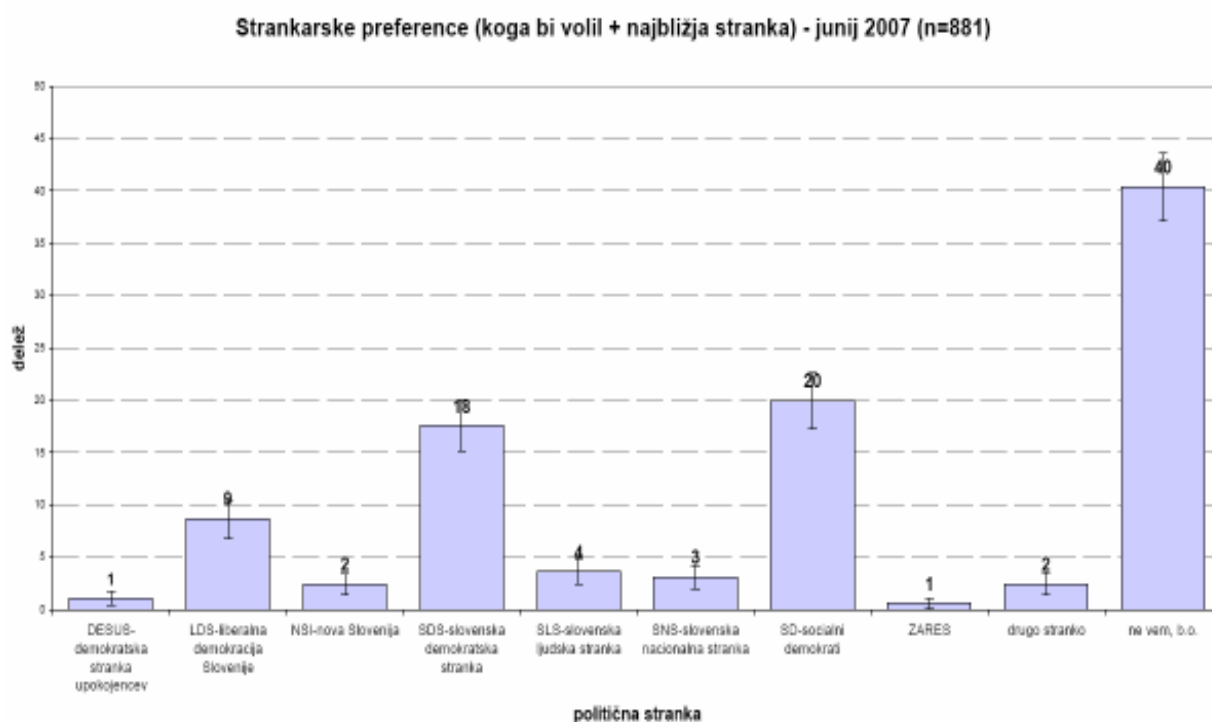

Razlike v deležih posameznih strank v grafih 24 do 27 so rezultat zaokrožanja na 1%. Zadnji graf pokaže nekaj dinamike v opredeljevanju tudi pri manjših strankah, tudi tu se le potrdi dominanten položaj prve opozicijske stranke (SD:34%), prve koalicijske stranke (SDS: 30%) in druge opozicijske stranke (LDS: 15%). Očitno je tudi razmerje v preferenčnih podporah dveh opozicijskih strank (49%) in štirih koalicijskih strank (47%).

5.4 Strankarske preference – intervali zaupanja

V grafu 28 so prikazani intervali zaupanja na distribuciji strankarskih preferenc. Tudi tu se potrdi že prej nakazana uvrstitev strank v preferenčnem rangui: prva je SD, sledi ji SDS ter na bistveno nižji ravni LDS itd.

Graf 28

5.5 Selitve: prehodi med strankami – splošno pojasnilo

Z vprašanjem sleditev volivcem pri njihovih prehodih med strankami oz. menjavami strankarskih preferenc se ukvarja volilna sociologija na teoretični in empirični ravni. Začetek tovrstnih raziskav v Sloveniji sega v leto 1990 in poteka bolj ali manj sistematično po volilnih obdobjih. Obsežnejši prikaz problematike selitev vsebujejo poročila SJM 2006.⁹ Poleg splošnih pojasnil, povzetih po navedenem viru, v to poročilo vključujemo podrobnejšo analizo "selitev volivcev oz. menjave strankarskih preferenc", opravljenih na podatkovni bazi Politbarometer, marec 2007.

Za sodobne demokratične družbe oz. volilne izbire ljudi v njih je značilno, da se ljudje (volivci, državljani) o aktualnih izbirah, ki se izrazi kot preferenca ali pa kot volilno ravnanje, vse pogosteje odločajo "sproti". Ta sprotost je izraz potrebe po vsakokratni aktualizaciji oz. sprotnem preverjanju in obnavljanju odnosa volivcev do strank. Seveda obseg in smer sprotnega opredeljevanja do strank, čeprav gre za splošen trend, nista enaka v vseh sistemskih prostorih oz. državah. Močno variirata glede na stanje razvitosti oz. stopnjo demokratične institucionalizacije, glede na uveljavljeno politično kulturo, ki se izraža tudi v razmerju med državljani in programi ter praktičnim delovanjem ključnih političnih strank itd. Gibljivost volilnega telesa v največji meri pogojuje zadovoljstvo oz. nezadovoljstvo ljudi s prevladujočimi razmerami v danem političnem in socialno-ekonomskem okolju in trenutni obseg zadovoljenosti njihovih lastnih pričakovanj na eni in ponudkov, zagotovil in obetov političnih strank na drugi strani.

Analiza volilnih rezultatov v obdobju od 1992 do 2004, torej od prvih demokratičnih volitev, ki so potekale na osnovi Ustave Republike Slovenije (1991) do danes, pokaže gibljivost volilnega telesa od volitev do volitev, pri čemer so presoje, izražene v vsakokratnem volilnem rezultatu, določale strankarske sestave zakonodajne in izvršne oblasti ter razmerja med udeleženci na oblasti, ki so se izrazila v vsakokratnih koalicijskih programih. Ni sporno, da so premiki v volilnem telesu in alternacije volilnih presoj, kljub navidezni enoznačnosti, ki se je izražala v dejstvu, da je v dvanajstletnem obdobju ena politična stranka ohranjala ključno vlogo, imele velik vpliv na konstituiranje zakonodajne in izvršne oblasti. To pa se je najmočneje izrazilo ob volitvah v Državni zbor 2004, ko je prišlo do izmenjave v vlogi stranke relativne večine in s tem do možnosti oblikovanja drugačne koalicijske povezave med strankami in torej do nadomeščanja t.i. "levo-sredinskih" s t.i. "desno-sredinsko" koalicijo.

Sicer pa pustimo to miselno razpredanje ob strani in si oglejmo, s kakšnimi možnostmi razpolagamo za raziskavo "migracije" volivcev oz. za sleditev njihovih ustaljenih ali spreminjajočih se opredelitev in ravnanj. Objektivizacija teh potekov in njihovo čisto zajemanje je seveda iz več razlogov nemogoče. Poseganje v ta raziskovalni prostor prejkoslej temelji na spominu ljudi in na njihovi pripravljenosti sporočati o preteklih ravnanjih ali

---

⁹ N. Toš, Odnos do politike, političnih strank in politikov; pred zaključkom; dostopno: www.cjm.si/e-dokumenti

presojah. Ti dve omejitvi je težko preseči. Pri tem ne smemo zanemariti vpliva še tretje, z vidika poskusa objektivizacije teh procesov ključne ovire, ki se kaže v dejstvu, da se ljudje pod vplivom aktualnih opredelitev in gledanj opredeljujejo do svojih preteklih ravnanj in gledanj in da torej to, kar navajajo, o čemer izjavljajo, da je "res", ni res, ampak je aktualna predelava predstave o preteklosti in lastne vloge v njej. To potrjujejo tuje raziskave. In to velja seveda tudi v našem primeru. Vsi trije nakazani sklopi ovir pa vendarle niso dokončna prepreka za poskus raziskave "sleditve volilnih ravnanj".

5.6 Sleditve na osnovi raziskave Politbarometer, marec 2007

V tem prikazu se opiramo na rezultate analize, opravljene na osnovi marčne meritve Politbarometra (PB3/07). Rezultate podrobnejše analize na osnovi zadnje meritve (PB3/07) pa bodo v tem poročilu prikazani le v osnovnih obrisih.

Analitične možnosti, ki nam jih ponuja raziskovalni okvir PB so omejene. Ob tem moramo upoštevati vse omejitve, ki smo jih navedli uvodoma, z dodatnimi omejitvami, ki so povezane z metodološkimi značilnostmi te raziskave¹⁰. Posebna vrednost te raziskave pa je, da opiše aktualno stanje preferenčnega opredeljevanja, ki bistveno odstopa od prej nakazanega, na osnovi SJM 2006. Že površna analiza pokaže izrazita gibanja v "volilnem" oz. preferenčnem opredeljevanju na relaciji 2000/2004/2007. Podatki omogočajo pregledno sumarno analizo gibanj v teh presekih, torej na ravni primerjav rezultatov niza meritev, ki ustvarjajo navidezen prostor (longitudinalne) panelne raziskave, saj omogočajo sleditev "ravnanj" in opredeljevanj posameznikov skozi tri "časovne" preseke. Ta sleditev je informacijsko bogatejša, je pa tudi bolj vprašljiva glede na naravo vzorca, na katerem temelji. Podrobne "sleditve" izjav z izhodiščem v letu 2000 kažejo na genezo aktualnega opredeljevanja. In obratno. Če analizo zasnujemo z izhodiščem na aktualnih preferencah, premiki "nazaj" pokažejo predhodne "izvire" na dveh stopnjah (2004/2000). Glede na to, da je v tem časovnem okviru prišlo do strukturnega obrata v strankarskem opredeljevanju in da leto 2000 označuje najvišji relativni uspeh LDS, leta 2004 relativno najvišji uspeh SDS in posledično zamenjava levo-sredinske z desno-sredinsko koalicijo, preferenčni presek marec 2007 pa označuje daleč najvišji uspeh SD, velja pričakovanje, da bo ta analiza prikazala in pojasnila osnovne vzgibe in smeri gibanj v volilnem oz. preferenčnem polju.

V nadaljevanju bomo prikazali analize v presekih:

- a) volil 2000 – volil 2004
- b) volil 2000 – preference 2007
- c) volil 2004 – preference 2007
- d) Volil 2000 – volil 2004 – preference 2007

---

¹⁰ Politbarometer poteka kot telefonski intervju na osnovi vzorca telefonskih naročnikov med polnoletnimi prebivalci Slovenije; opravljena obtežitev po programu, ki je opisan v poročilu PB3/97.

a) Volil 2000 – volil 2004

Analiza v tem preseku predvsem potrjuje strukturni premik v strankarskem opredeljevanju, kot je izražen v rezultatih volitev za državni zbor 2000/2004. V izhodišču je strankarsko opredeljenih nekako dve petini vseh respondentov, med njimi pa dominirajo opredelitve za LDS (16.2%), sledijo SDS (12.3%) in ZLSD (4.9%) itd. Ob koncu tega preseka (2004) LDS izgubi svoj dominantni položaj, SDS pa ga prevzame s tem, da močno okrepi svojo podprtost. Pri tem pa nas zanima predvsem, kakšne so smeri gibanja "volivcev". Pokaže se, da v tem časovnem preseku LDS izgubi v korist SDS slabo petino (18.8%) in v korist SD slabo desetino (8.3%) svojih volivcev; manj značilni odtoki iz LDS se kažejo tudi v smeri NSI, SNS in med neopredeljenimi. V tej medčasovni primerjavi SD okrepi svojo podporno okolje na račun LDS, pa tudi SDS in SNS ter predvsem izmed neopredeljenih oz. nevolivcev. SD se torej okrepi na račun neopredeljenih, pridobi pa enako podporo izmed levo in desno-sredinskih strank. SDS v istem preseku, kot že rečeno, predvsem izkaže visok delež "zvestih" volivcev, močno pa pridobi predvsem izmed neopredeljenih in v škodo LDS ter obeh manjših desno-sredinskih strank.

b) Volil 2000 – preference 2007

Analizo v presekih 2002/2007 poglobi in intenzivira prej nakazan strukturni premik. To se najprej pokaže v izrazitem zmanjševanju volilnih oz. preferenčnih podpor LDS (iz 16.2% na 5.9%), dalje, v značilnem zmanjšanju deleža neopredeljenih (iz 49.7% na 33.2%) – in torej močnem povečanju deleža strankarsko opredeljenih, dalje, v skoraj podvojeni preferenčni podpori SDS (iz 12.3% na 22.8%) in končno, v "orkanskem" dvigu preferenčne podpore SD (iz nizke začetne volilne podpore (2000: 4.8%) na raven preferenčne podpore, ki zajame dobro četrtino (2007: 26.1%) vseh respondentov. To praktično pomeni, da stranki SD izreče preferenčni glas dve petini vseh opredeljenih respondentov. Tako močna gibanja, kot se kažejo v preseku 2000–2007 v Sloveniji, v okolju, kjer je opredeljevanje do strank strukturno determinirano in torej obstaja dolgotrajna, v določenih primerih celo intergeneracijska navezanost na določeno stranko ni verjetno – in ni mogoče. V razmerah mehkih povezav, ko se strankarsko polje šele oblikuje, ko so programatske meje med strankami zabrisane in ko se volivci opredeljujejo od volitev do volitev, pa je seveda učinek prej nakazanih omejitev izrazit. Pri razumevanju in vrednotenju rezultatov sleditev volilnih ravnanj moramo upoštevati tudi dejstvo, da anketirancu na točki spraševanja, izhajajoč iz njegovih aktualnih strankarskih preferenc, dopuščamo oz. omogočamo poljubno "kreacijo" lastnega volilnega oz. strankarskega curriculumuma.

Primerjava opredelitev 2000/2007 nakaže dva vrhova v opredeljevanju: leta 2000 v prid LDS in leta 2007 v prid SD. Položaj SDS, ki doseže svoj vrh 2004, sicer v tem primerjalnem prikazu ni ustrezno izražen – pa nakazuje izrazit in visok vzpon. V nadaljevanju – in na tem

mestu – se ne bomo ukvarjali z okoliščinami, ki so odločilno vplivale na visok izhodiščni položaj LDS 2000 ter na "orkanski" dvig preferenčnih izbir v prid SD marca 2007 in tudi ne z vprašanjem, kaj določa vmesno dinamiko, ki se izrazi v podporah SDS. O tem lahko sklepamo le na osnovi poglobljene politično kontekstualne analize. Označimo pa lahko položaje posameznih opazovanih strank v tem preseku, ki se kaže predvsem v naslednjem:

- LDS doživi eksodus. Velika večina njenih "volivcev 2000" (45.8%) se leta 2007 prerazporedi med preferente SD, slaba šestina (15.3%) jih ostane neopredeljenih, desetina (9.9%) se preferenčno veže na SDS in le šestina vseh (16.8%) ostane "zvestih" stranki, ki so jo volili leta 2000. Za tak razpad preferenčnih in volilnih podpor je poleg volilnega poraza, ki ga je LDS doživel na volitvah 2004, potreben še popoln notranji razpad stranke in njena cepitev, kar je LDS doživljal postopoma vse od zadnjih državnozbornih volitev do točke meritve (marec 2007).
- Nasprotje procesa razpadanja LDS je proces graditve preferenčne podpore SD. SD je v tem časovnem preseku več kot popeterila podporno skupino (iz 4.8% vzorca na 26.1% vzorca). Seveda se ob tem potrdi visoka stopnja "notranje trdnosti" oz. visok delež stranki zvestih (79.5%), kar pa ne zadošča za njeno moč. Stranka je daleč več kot iz lastnega zaledja črpala iz zaledja LDS, pa tudi iz zaledja SDS, SNS, SLS – in predvsem še izmed nevolivcev in neopredeljenih.
- Tudi SDS v tem preseku pokaže visoko rast zaradi prej nakazanega velikega "srka" ob razpadanju LDS, pa vendarle ob tem ostaja v senci. Kot že rečeno, SDS je v preseku 2000/2007 uspela podvojiti obseg volilnih oz. preferenčnih podpor, krepiti in napaja pa se predvsem iz dveh virov. Prvič, iz bazena dveh desno-sredinskih strank, ki skupaj prispevata dobro dvanajstino (8.4%) preferenc (v glavnem na račun SLS) ter iz levo-sredinskega okolja (LDS: 7%). Polovica vseh aktualnih preferentov SDS (49.7%) pa se rekrutira izmed nevolivcev oz. neopredeljenih iz leta 2000.

Trenuten položaj SDS torej ni grajen predvsem na akviziciji preferentov iz drugih levo-sredinskih strank (12.1%) ali desno-sredinskih strank (8.6%), temveč predvsem iz skupine respondentov, ki svoj položaj ob volitvah 2000 označujejo kot nevolivci oz. neopredeljeni. SD na točki razpada LDS ni le pritegnila njenih preferentov (45.8%), temveč je uspešno privabljala preferenčne podpore tudi iz desno-sredinskega okolja (11.3%) ter iz okolja neopredeljenih (44%).

Opisovanje gibanja volilne oz. preferenčne podpore manjšim parlamentarnim strankam je otežkočeno vsled majhnih absolutnih deležev preferentov oz. volivcev. Samo v ilustracijo lahko navedemo, da si je v tem časovnem preseku SLS značilno poslabšal svoj položaj, da izkazuje nizko stopnjo notranje trdnosti (23%) in da je večina volivcev SLS 2000 v marcu 2007 med preferenti SDS (50%); NSI pa izkazuje večjo trdnost (43%), seveda pa tudi pri njej prihaja do značilnih selitev v preferenčno okolje SDS, SLS in SNS itd.

c) Volil 2004 – preference 2007

V tem presečišču je v izhodišču (2004) SDS z volilno izbiro več kot četrtine (25.4%) vseh respondentov oz. več kot dve petini vseh volilno opredeljenih respondentov. LDS za njo močno zaostaja, z vsega eno osmino respondentov (12.7%), za njo pa SD z eno dvanajstino (8.5%) volilnih podpor itd. Na drugi časovni točki v tem preseku (marca 2007) pa kot dominantna izstopa SD z več kot četrtino (26.1%) preferenčnih izbir. SD torej uspe v tem preseku potrojitev podpor in prevzem dominantne pozicije z več kot dvema petinama preferenčnih podpor med vsemi strankarsko opredeljenimi. SDS v glavnem ohrani svoj izhodiščni položaj (iz 25.4% na 23.0% volilnih izbir), SLS (iz 2.9% na 4.4%) in SNS (iz 2.4% na 3.3%) ga rahlo izboljšata, NSI (iz 3.3% na 2.7%) in DESUS (iz 0.9% na 0.7%) pa rahlo poslabšata.

Oglejmo si, kako so v tem preseku potekale selitve volilnih podpor med strankami. LDS je izgubila veliko večino (70%) svojih izhodiščnih "volivcev": preselili so se k SD (42.3%) in med neopredeljene (14.4%), v manjši meri pa tudi med podpornike SLS (4.8%) in SDS (2.9%). Glede na izhodišče (2004) je LDS-u tako ostalo vsega tri desetine zvestih volivcev, daleč več (42.3%) si jih je poiskalo novo zatočišče pri SD, značilna skupina (16.3%) pa je ostala neopredeljena. Ob tako velikem odlivu iz LDS pa selitve v smeri desno-sredinskih strank skoraj ne opazimo (skupaj 7.7%). Selitev volivcev LDS torej ni potekala preko meje levo-desnega strankarskega prostora. Odseljevanje volivcev pa beležimo tudi pri drugih strankah, relativno najizrazitejše pri DESUS-u, pa tudi pri NSI, vendar na zanemarljivi osnovi. SDS izgubi tretjino (33.2%) izhodiščnih volilnih podpor, njeni volivci pa se selijo k SD (16.8%), med neopredeljene (11.1%) in le v neznatni meri tudi k preostalima desno-sredinskima strankama (2.9%). SDS je ob volitvah 2004 pritegnila volilno podporo preko sredine desno-levega strankarskega prostora, zato tudi preko te meje oddaja volilne podpore. Podoben prehod opazimo pri SLS, ki ji uspe ohraniti dobro polovico (54.2%) zvestih volivcev, približno enake deleže podpor pa izgubi v prid desno-sredinskih (16.7%) in levo-sredinskih (20.9%) strank. Drugače pa se to kaže pri NSI, ki sicer ohrani slabo polovico (44.4%) zvestih volivcev, večina prebežnikov (29.6%) pa se znajde pri SDS ali pa med neopredeljenimi (18.5%), le majhen pa je odtok v smer levega (7.4%).

Premiki v strankarskem polju torej kažejo, da SD pridobiva, predvsem na račun razpadanja LDS; da pa SD hkrati pridobiva tudi iz polja desno-sredinskih strank. Pokaže se, da SDS, pa tudi SLS izgubljata del volilne podpore, ki se seli k SD, torej preko meje levo-desno strankarskega polja. Podobno kot v levem polju pa se tudi v desnem polju dogajajo notranji premiki in koncentracija volilnih podpor pri SDS v škodo NSI in SLS – in predvsem še izmed nevolivcev in neopredeljenih.

d) Volil 2000 – volil 2004 – preference 2007

Predhodne tri prikaze, ki vselej vključujejo dva preseka, na tem mestu zaokrožamo še s četrtem, ki vključi vse tri preseke hkrati. Pri tem se bomo omejili na sleditve premikov med strankami, ki so dosegle svoj vrh v prvem (LDS), v drugem (SDS) in v tretjem (SD) preseku, dodali pa bomo še prikaz prehodov v oz. iz skupine strankarsko neopredeljenih oz. nevolivcev (SNV). Ob tem ponovno opozarjamo, da so vsi predhodni in prikazi v nadaljevanju tega poglavja, grajeni na izjavah o preteklih volilnih ravnanjih oz. na izjavi o strankarskih preferencah in ne na sleditvi dejanskih volilnih ravnanj.

LDS. Slaba šestina (15.5%) vseh vprašanih je navedla, da je leta 2000 volila za LDS; leta 2004 je za LDS od teh volilo le še dobra polovica (8.2%) in leta 2007 (preferirala) le še ena šestina (2.6%) od njih. V prvem koraku je torej LDS izgubila polovico svojih prvotnih volivcev, v drugem koraku pa še dodatno dve tretjini. Le vsak šesti izmed volivcev LDS v letu 2000 je leta 2007 izrekel preferenco za LDS. Kam so se torej izgubili? Od dobre polovice, ki je v drugem preseku (2004) navedla, da je glasovala za LDS (8.2%), jih desetina (1.8%) ostane neopredeljenih, slaba dvanajstina (1.2%) je preskočil k socialnim demokratom, največji del (4.7%) pa jih je preskočil k desno-sredinskim strankam in med njimi pretežno (2.9%) k SDS oz. manj izrazito (0.7%) k NSI.

V naslednjem koraku je ta skupina prvotnih volivcev LDS križarila po strankarskem polju in v vse smeri tako, da je od prvotnega deleža le še vsega ena šestina (2.3%) ostala zvesta LDS, več od tega (3.5%) jih je preferenčno pristalo pri Socialnih demokratih in nekaj (1.6%) med neopredeljenimi. Nove izbire med strankami pa so iskali tudi tisti, ki so v prvem koraku pristali pri SDS: polovica (1.5%) se je preferenčno opredelila za socialdemokrate in le manjši del vseh (0.9%) je v drugo izbral SDS. Značilno je, da je največ prvotnih volivcev LDS na preferenčni ravni (2007) pristalo pri socialdemokratih. Osnovna smer prehodov izhodiščne skupine LDS je torej naslednja:

LDS → SDS → SD.

Ta smer prehoda nakazuje, da je prestop levo-desne ločnice ob volitvah 2004 bil začasen ter da se je večina ob preferenčnem opredeljevanju 2007 vrnila, sicer k drugi levo-sredinski stranki (SD).

SDS. Slovenska demokratska stranka je dosegla vrhunsko uvrstitev ob volitvah 2004. Raziskava pokaže, da je SDS tedaj vezala nase četrtno (24.5%) vseh respondentov. Ker je bila štartna podpora (2000) SDS bistveno manjša (12%), se lahko vprašamo, od kod so se natekli; in ker se je zaključna preferenčna podpora zmanjšala (na 22.3%), ob tem pa so nastali tudi drugi večji premiki med strankami, je zanimivo ugotoviti, kam so se "volivci SDS 2004" preferenčno usidrili. Najprej lahko ugotovimo, da je SDS-ju ob volitvah 2004 uspelo

aktivirati velik delež (10.1% vseh) izmed neopredeljenih ter značilen delež (1.5%) volivcev ZLSD (2000). Za ta presek pa je značilno tudi, da se potrdi, da je SDS-ju uspelo ohraniti visok delež zvestih volivcev (6.6% vseh) oz. kot polovico prvotnih volivcev. Tudi tu torej lahko ugotovimo že v predhodnih raziskavah nakazano notranjo trdnost volilnega telesa SDS. In vendar se je izmed volivcev SDS (2004) za to stranko preferenčno opredelilo (2007) le še dobri dve tretjini (16.4%) volivcev 2004. Del od njih (2.8%) je ostal preferenčno neopredeljenih, daleč največ (4.2%) pa se jih je preferenčno opredelilo za Socialne demokrate. Le izjemoma in posamezniki so se razvrstili tudi k drugim manjšim strankam in LDS. SDS je torej svojo visoko uvrstitev leta 2004 dosegla s pritegnitvijo predvsem izmed neopredeljenih volivcev ter volivcev LDS; na preferenčnem preizkusu 2007 pa se pokaže, da je del izhodiščno neopredeljenih po prvi izbiri SDS preferenčno pristal pri SD oz. da je del volivcev LDS preko SDS preferenčno pristal pri Socialnih demokratih. Tudi tu se potrjuje tendenca vračanja prvotno neopredeljenih oz. volivcev levih strank, po enkratni izbiri SDS, nazaj k levim strankam (SD).

SD. Socialni demokrati so dosegli svoj višek v tretjem preseku z nadčetrtnskim (25.4%) preferenčnim deležem med vsemi respondenti. Glede na rast podpor v treh presekih nas tu ne zanima predvsem trdnost tega podpornega telesa, temveč njegovo stekanje od druge. Leta 2000 je dobršen del preferentov SD (2007 – 11%) bilo strankarsko neopredeljenih ali pa volivcev LDS (7.1%) oz. v manjši meri volivcev SDS (2.4%). SDS-ju je na preferenčni ravni uspelo pridobiti značilen delež (5.9%) volivcev, ki so se v dveh predhodnih presekih uvrstili med neopredeljene. Preostali pa so se selili iz prvotne neopredeljenosti preko LDS k SDS (1.3%) oz. SNS (1.4%) ter seveda k ZLSD (2.1%). Dalje, Socialdemokratom je uspelo pridobiti značilen delež preferenčnih podpor od med dvakrat potrjenimi (zvestimi) volivci LDS (3.5%) oz. iz skupine, ki se je selila od LDS preko SDS k SD (1.5%) oz. med tistimi, ki so se za SD, ZLSD opredelili že v drugem preseku (1.2%). In končno je Socialnim demokratom uspelo pridobiti preferenčno podporo značilne skupine (1% vseh), ki se je pred tem dvakrat opredelila za SDS, kar bi lahko označili za "prevzem zvestih volivcev SDS". Čeprav velja, da je SD narasla preferenčna podpora predvsem iz vrst neopredeljenih in "volivcev LDS", pa je vendarle značilno, da je Socialnim demokratom uspel veliki met s preferenčno podporo iz skupine "volivcev SDS". To izraziteje izstopi v prehodu 2004/2007.

SNV - neopredeljeni. Podobno, kot smo sledili stekanjem oz. odtekanjem volilnih in preferenčnih podpor izbranim trem strankam, lahko sledimo tudi "stranki neopredeljenih volivcev" (SNV) – torej stekanju oz. odtekanju strankarsko neopredeljenih, nevolivcev itd., za preostale manjše parlamentarne stranke ta vrsta analize ni uporabna, saj sleditev glede na majhno število "volivcev" oz. preferentov ni smiselna.

Poglejmo si torej sliko premikov v skupinah neopredeljenih. Glede na časovni odmik in zabrisane predstave o volilnih ravnanjih v preteklosti je razumljivo, da je delež neopredeljenih

(brez odgovora, niso volili ipd.) v preseku 2000 najvišji in zajame tri petine (61.1%) vseh respondentov; leta 2004 ta delež upade na slabo polovico vseh (45.6%), medtem ko je preferenčno neopredeljenih leta 2007 le še dobra tretjina (35.9%) vseh respondentov. Ker je delež strankarsko neopredeljenih oz. nevolivcev daleč najvišji na izhodiščni točki (2000), si oglejmo, kako so se ti razvrščali v strankarskem polju v kasnejših dveh presekih.

Predvsem lahko ugotovimo, da je delež "zvestih" (3x) neopredeljenih "v drugem preseku (2004) dobri dve tretjini (42.0% vseh) izhodiščne skupine, v tretjem preseku pa le še polovica (30.4%). Prvotno neopredeljeni se ob volitvah 2004 najizraziteje vežejo na SDS (10.1%), bistveno manj pa na LDS (3.3%) in ZLSD (2.4%). Daleč največja skupina v izhodišču neopredeljenih se je torej 2004 vezala na SDS; večina njih (7%) je ostala na preferenčni ravni (2007) SDS zvesta, manjši del pa je prešel k SD (1.4%) oz. se vrnil med neopredeljene (1.1%). Tisti neopredeljeni, ki so se v prvem preseku opredelili za LSD pa so se v naslednjem nekako razpolovili in ostali preferenčno zvesti LDS (1.2%) oz. se vezali na SD (1.3%) itd.

SDS je torej uspela pritegniti in nase vezati del prvotno neopredeljenih volivcev. To je LDS uspelo v bistveno manjši meri. V akviziciji neopredeljenih volivcev je v preseku 2000/2004, pa tudi 2004/2007 bila SDS mnogo uspešnejša kot LDS. Podobno uspešna, predvsem z visokim zajetjem pred tem dvakrat neopredeljenih volivcev (5.9% vseh) pa je bila visoko uspešna tudi SD, ki je zbrala tudi prvotno neopredeljene, ki so v drugem preseku pristali pri LDS (1.3%) ali SDS (1.4%).

Vsi štiri delni prikazi, ki pojasnjujejo vrhunec podprtosti posameznih strank, nakazujejo:

- visoko dinamiko strankarskega opredeljevanja na sploh;
- pri akviziciji oz. pridobivanju podpor se izkaže, da je bazen strankarsko neopredeljenih prvenstvenega pomena: naraščanja in upadanja volilnih izbir oz. preferenc se ustrezno izrazijo v odtokih in dotokih v bazen neopredeljenih;
- v obsegu treh opazovanih presekov so vidne selitve znotraj levo-sredinskega strankarskega polja v smeri LDS-SD, kar se še posebej izrazi z naraslim deležem preferenčnih izbir 2007 za SD;
- podrobna opazovanja kažejo nezanemarljiv delež selitev iz levo-sredinskega v desno-sredinski strankarski prostor, bodisi da gre za trajne oz. dvakrat potrjene prerazporeditve (v manjši meri), bodisi da gre za enkratne (nepotrjene) selitve (v večji meri). Značilno pa je tudi, da selitvam preko sredine strankarskega polja, ki so začasne, sledi vračanje preko sredine strankarskega polja, nazaj na izhodišče. V osnovi pa velja, da se volivci (preferenti) opredeljujejo med strankami znotraj levo-sredinskega oz. desno-sredinskega strankarskega prostora.

5.7 Analiza sleditev na osnovi PB 6/07

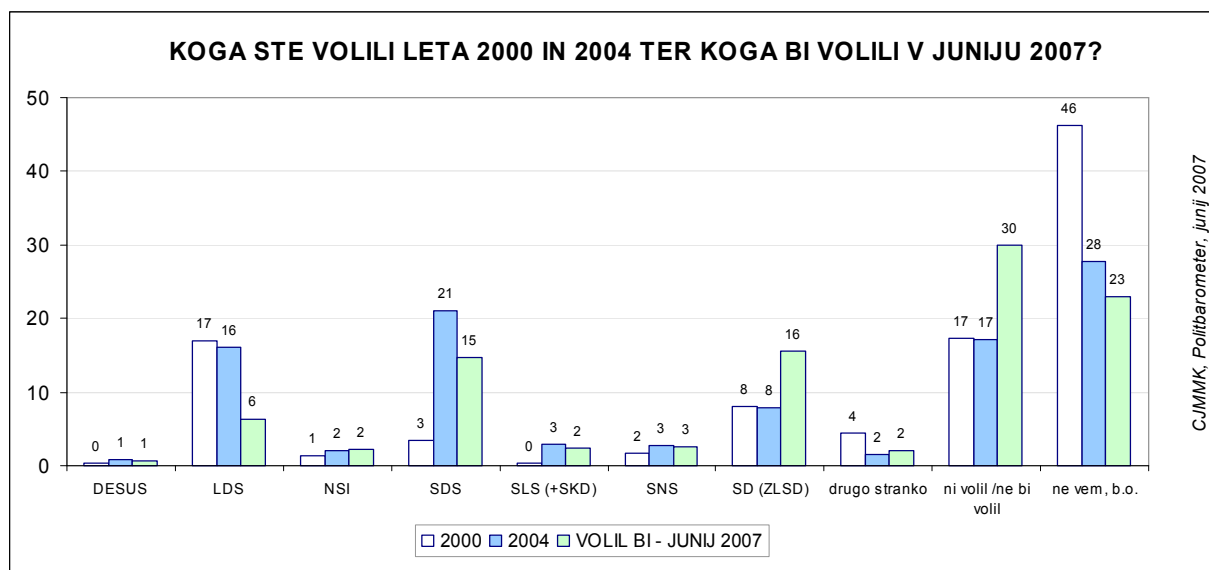
V času priprave tega poročila podrobne analize selitev na osnovi junijske meritve še nismo opravili. Sumarna slika, ki se kaže v aktualnem odgovarjanju na vprašanje o volilnih ravnanjih 2000, 2002 in preferencah 2004, pa kaže na:

- dejstvo, da je LDS od marca do junija uspela delna reakvizicija preferentov. Analitičen preizkus bo potrdil, ali gre v tem primeru za vzratno selitev na relaciji SD-LDS ali neopredeljeni-LDS;
- premike v sestavi preferenčnih skupin SD in SDS glede na njihov relativen upad glede na marčno meritve ter ob upoštevanju dejstva, da se je tokrat več respondentov kot ob marčni meritvi, spomnilo, da so na volitvah 2004 glasovali za LDS (marca 12%; junija 16%) oz. manj volivcev, da so glasovali za SDS (marca 24%; junija 21%). Podobne oscilacije opazimo tudi ob navajanju volilnih ravnanj na državnozborskih volitvah leta 2000: od marca v junij se poveča delež tistih, ki se spomnijo, da so glasovali za LDS (iz 15% na 17%) in značilno zmanjšan delež tistih, ki se spomnijo, da so glasovali za SDS (iz 12% na 8%) itd.

Pri tem ne smemo zanemariti dejstva, da je od prejšnje do tokratne meritve upadel delež strankarsko opredeljenih.

Vse navedeno se bo seveda podrobno izrazilo v analizi. Očitno pa je, da prevladujoča politična klima sodoloča ne le aktualna opredeljevanja, ampak tudi "spomin na pretekla ravnanja". To brez dvoma relativizira pomen take analize, ne odvzema pa ji smiselnosti.

Graf 29

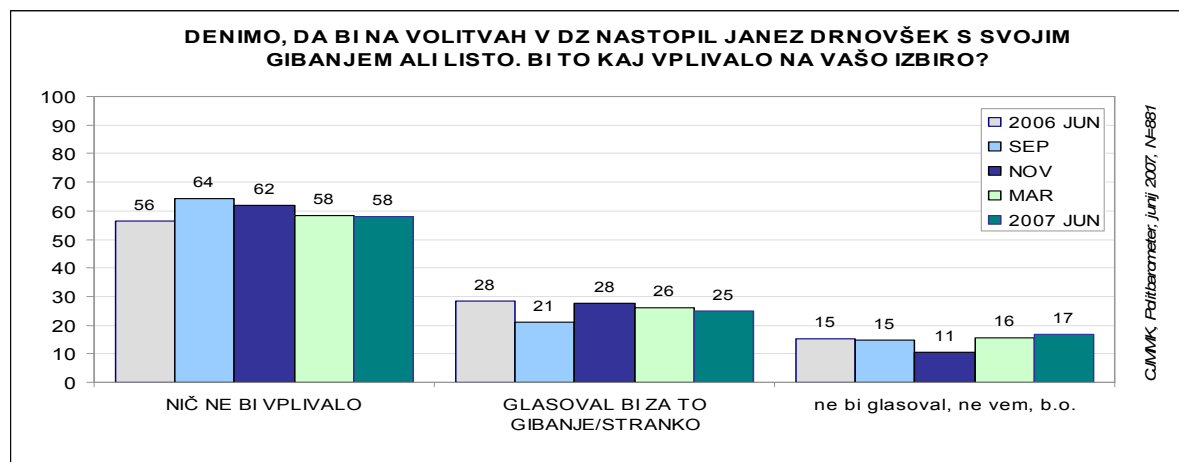
5.8 Analiza trdnosti preferenčnega opredeljevanja

V raziskavo Politbarometer v zadnjem letu sistematično uvajamo indikacije za preizkus "trdnosti strankarskih opredelitev". Tako smo v Politbarometer 6/06 prvič in tokrat petič vključili preizkus "trdnosti" strankarskih opredelitev in pripravljenosti za strankarske menjave izven obsega (sedmih) parlamentarnih strank – in sicer tako, da smo postavili dodatni vprašanje: "Denimo, da bi na volitvah v Državni zbor nastopil xx s svojo stranko ali listo; ali bi to kaj vplivalo na vašo izbiro?".¹¹ V marčno meritev (PB 3/07) pa smo uvedli dodatno preizkusno vprašanje v zvezi z društvom Zares kot zametkom nove politične stranke. Vprašanje je glasilo: "Ustanovilo se je društvo Zares z namenom, da se preoblikuje v novo politično stranko in da nastopi na volitvah v Državni zbor v naslednjem letu. Ali bi takšno novo stranko podprli na volitve, ali ne?"

A. Podpora Drnovškovi stranki ali listi

Rezultat tokratne meritve pokaže, da se na preizkus z "Drnovškovo stranko ali listo" odzove četrtnina (25%) respondentov. Primerjave meritev za leto nazaj pokažejo izenačene deleže, od 28% do 25%.

Graf 30

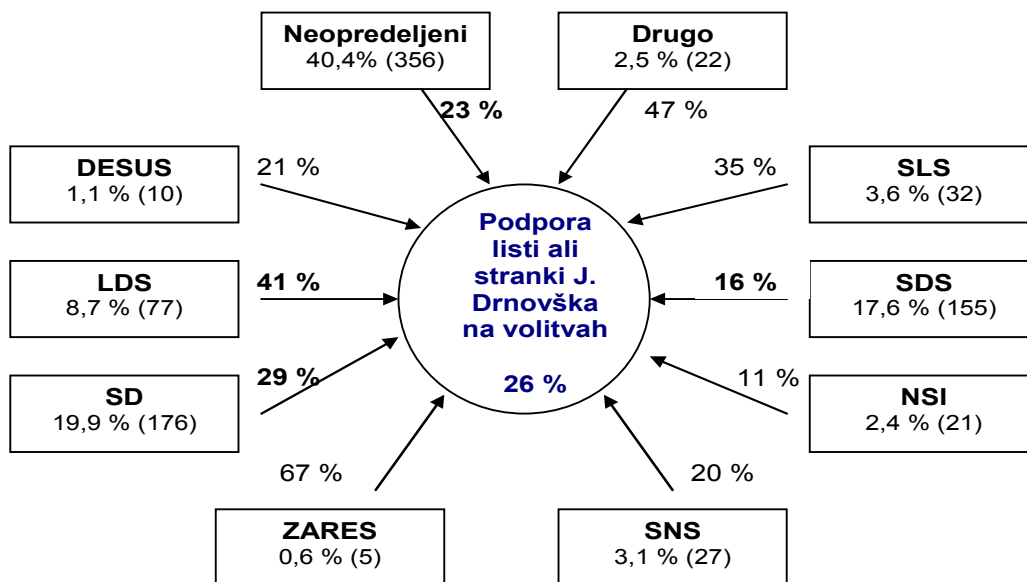
Spodnja shema pokaže, da se na osnovi tega preizkusa iz preferenčne uvrstitve prerazporedi četrtnina vseh preferentov in neopredeljenih, pri čemer je očitno, da absolutno najbolj poseže med neopredeljene relativno, po deležu pa značilno med preferente LDS (41%), SDS (29%), SDS (16%) itd. Pokaže se, da so nekatere preferenčne skupine dosti bolj nedostopne za izziv. Kot najbolj trdna se na tem mestu izkaže skupina NSI.

¹¹ Zamisel o tovrstnem preizkusu je nastala v povezavi z Drnovškovo iniciativo in ustanovitvijo Gibanja za pravičnost in razvoj oz. medijskim nakazovanjem možnosti vstopa M. Kučana v strankarsko polje.

Shema 1:

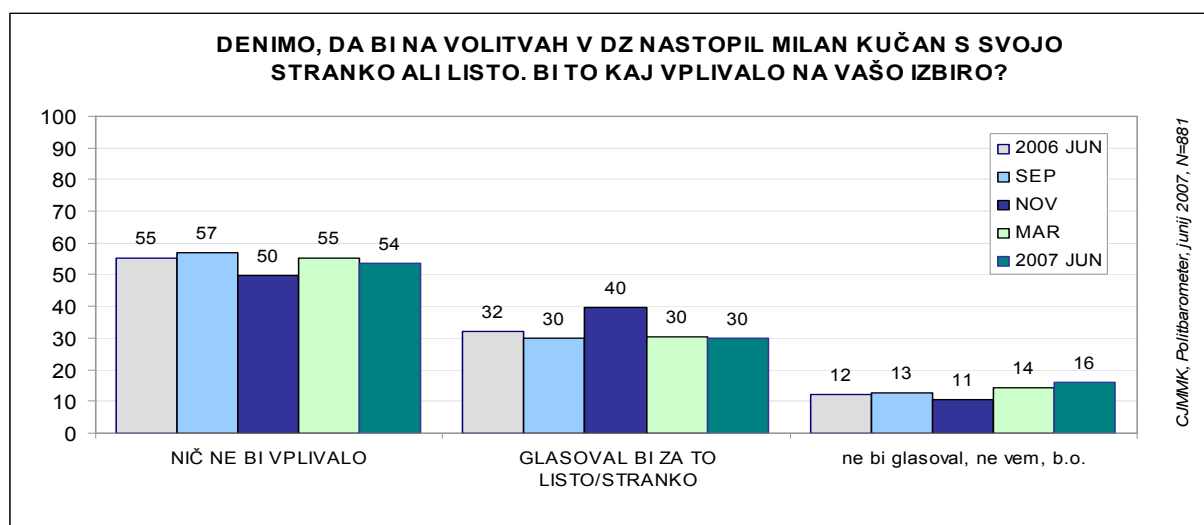
SELITVE PREFERENTOV STRANK K LISTI ALI STRANKI JANEZA DRNOVŠKA, ČE BI LISTA ALI STRANKA NASTOPILA NA VOLITVAH

B. Podpora Kučanovi stranki ali listi

Tudi rezultat preizkusa s "Kučanovo stranko ali listo" se ob tokratni meritvi, v primerjavi s predhodnimi, v zadnjem letu potrdi na visoki ravni. V opazovanem obdobju se slaba tretjina vseh preferentov (od 40% do 30%) prerazporeja na to listo.

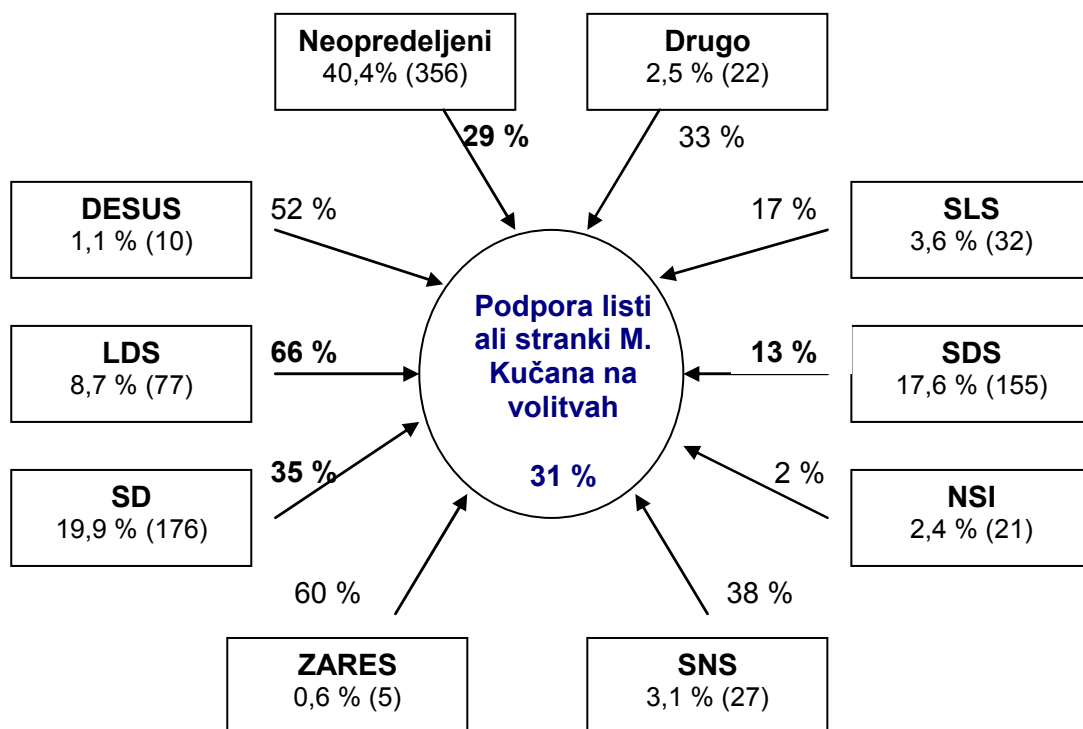
Graf 31

Shema pokaže, da je skupina preferentov LDS najbolj mobilna (66%), znatno manj, vendar na relativno visoki ravni so na selitev pripravljene SDS (35%), SNS (38%), pa tudi SLS (17%) in SDS (13%). Tudi tokrat skupina preferentov NSI ostane trdna (2%).

Shema 2:

SELITVE PREFERENTOV STRANK K LISTI ALI STRANKI MILANA KUČANA, ČE BI LISTA ALI STRANKA NASTOPILA NA VOLITVAH

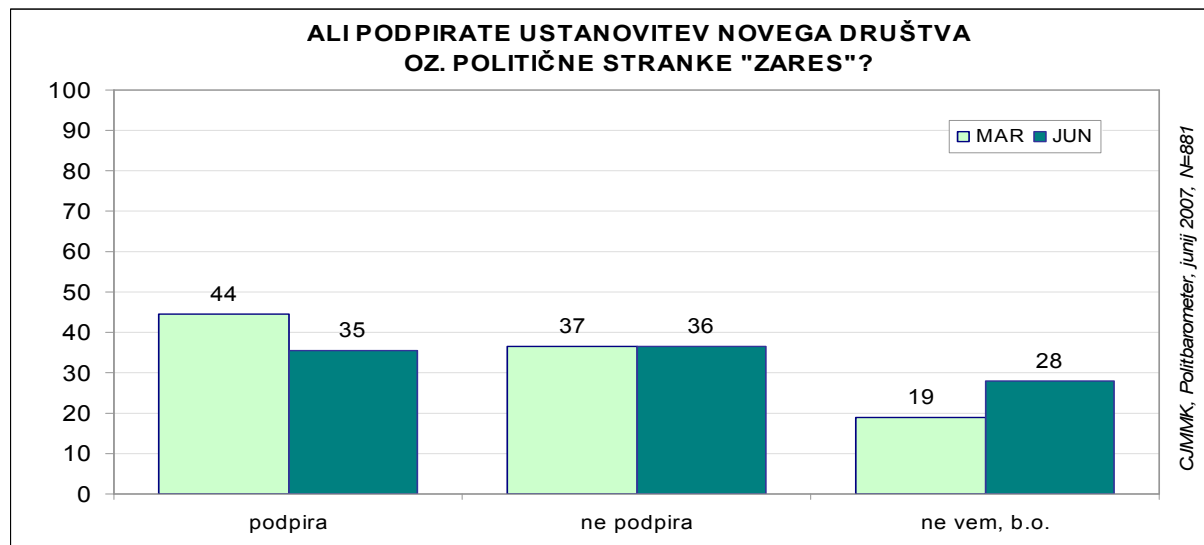

C. Podpora stranki Zares

Tretji preizkus trdnosti zadeva v odnos do porajajoče nove stranke Zares. Odnos do Zares spremljamo iz marca letos na ravni splošne podpore ustanovitve novega društva in konkretne podpore z izjavo o glasovanju za novo stranko.

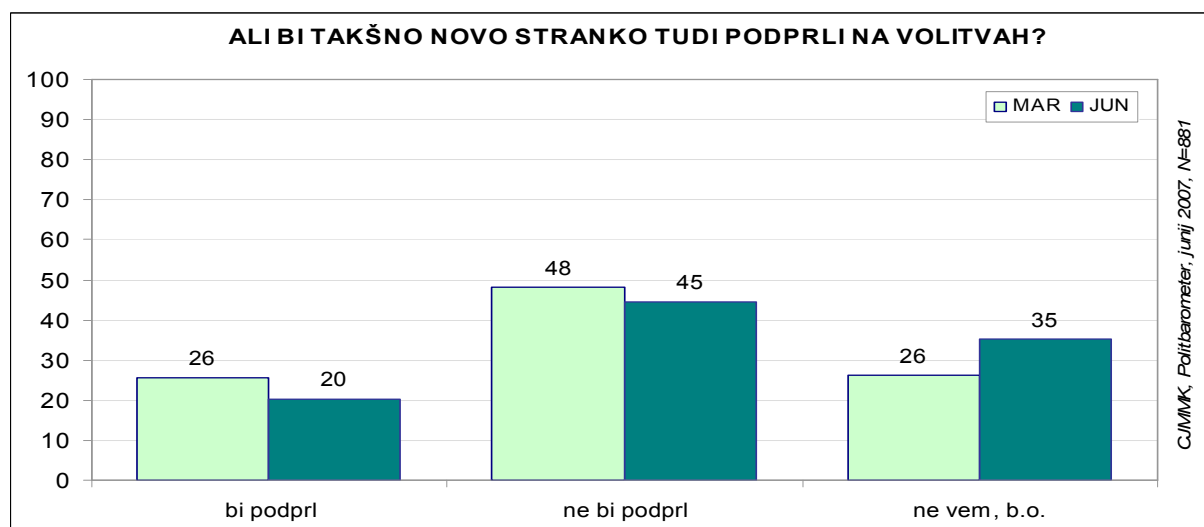
Splošna podpora (graf 32), ki izraža načelen odnos do oblikovanja nove stranke, je visoka. Podpora je izraz pozitivnega stališča do možnosti oblikovanja novih političnih strank v politično-pluralnem sistemu. Je torej izrazito načelne narave.

Graf 32

Konkretna podpora z nakazovanjem možnosti volilne podpore je prikazana v grafu 33. Ta podpora od prve (marec: 26%) do druge meritve (junij: 20%) zaniha in upade. Prva meritev je potekla neposredno ob ustanovitvi društva Zares, druga meritev pa po treh mesecih, ko se to društvo v javnosti kot bodoča stranka ni jasno artikuliralo. Kljub temu je izkazana podpora še vedno visoka.

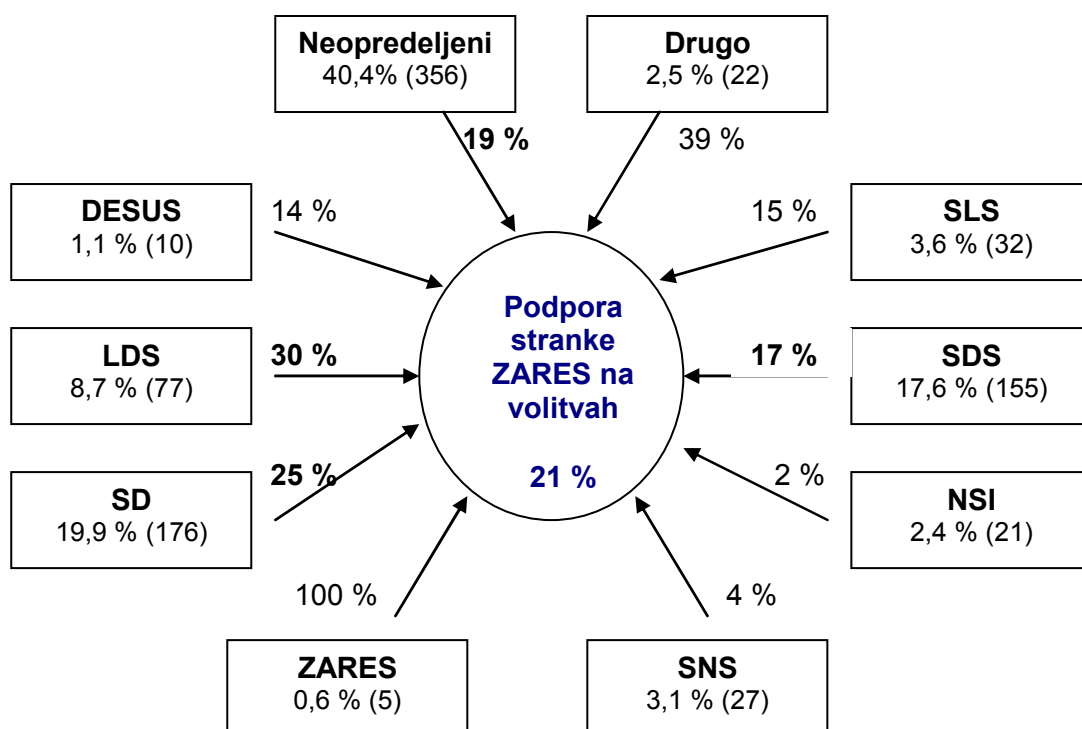
Graf 33

Če rezultate te meritve opazujemo v kontekstu analize trdnosti strankarskih opredelitev, se potrди, da tudi ta (shema 3) močno posega v strankarske preference. Največ selitev nakazujejo preferenti LDS (30%) in SDS (25%), značilno visoke mere selitev pa nakazujejo tudi preferenti SDS (17%) in SLS (15%). Tudi tu se potrди, da je opredeljevanje za NSI trdno in da izziv z novimi strankarskimi iniciativami ne deluje. Predvsem pa je tudi tu očitno, da iniciativa "Zares" značilno poseže v prostor neopredeljenih (19%).

Shema 3:

SELITVE PREFERENTOV STRANK K ZARES, ČE BI KOT STRANKA NASTOPILA NA VOLITVAH

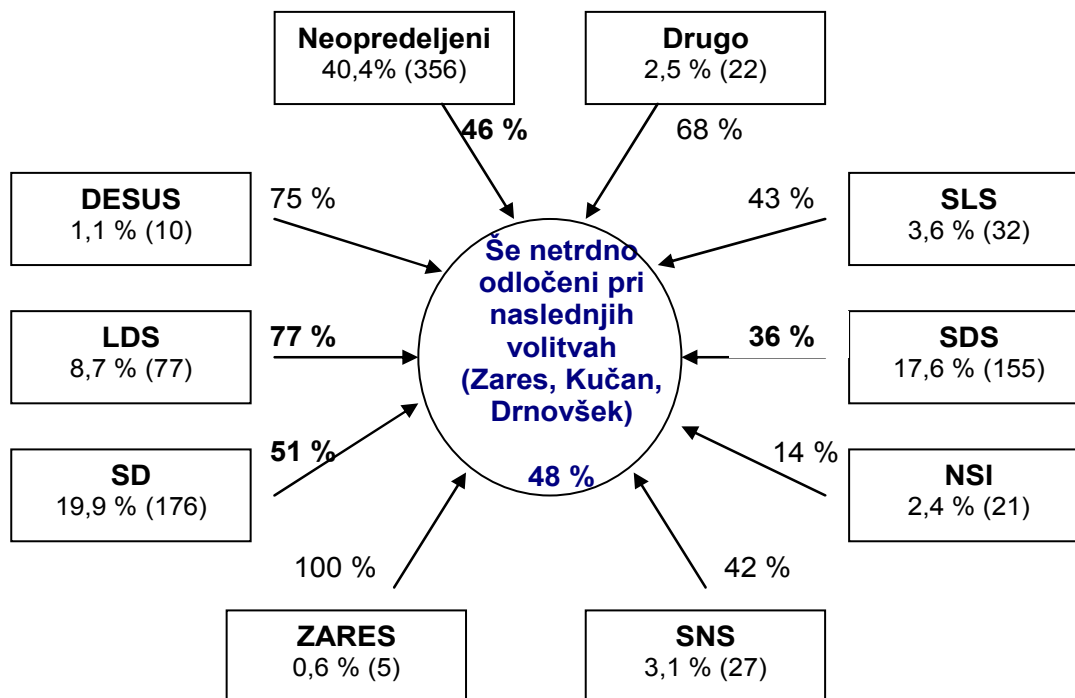

D. Pripravljenost na selitve: skupaj A+B+C – trdnost preferenčnih opredelitev

Potrdi se domneva, da je strankarsko preferenčno opredeljevanje relativno trdno in glede na različne izzive relativno spremenljivo. Vsi trije prikazani preizkusi, ki so vzeti iz aktualnega političnega dogajanja, nosijo v sebi levo-sredinski naboj. To se izkaže tudi ob vsakem primeru posebej, pa tudi v prikazu, ki strne učinke treh preizkusov. V analizi smo izdvojili respondente, ki so se odzvali na izziv A, B ali C, ne glede, ali so se odzvali na vse tri hkrati ali le na enega od njih. V shemi 4 je prikazan visok delež (48%) vseh, ki zamenjajo svojo osnovno preferenco. Na tej ravni se ponovno pokaže in potrди netrdnost preferenčnih povezav in velika pripravljenost podpore novim strankarskim iniciativam. Med vsemi preferenčnimi skupinami je daleč najbolj rezistentna NSI (14%) in daleč najmanj LDS (77%). Nizko rezistenčnost pa pokažejo tudi skupine SD (51%), SLS (43%), SDS (36%) itd. V smislu državljanske oz. politične aktivacije pa rezultat te analize nakaže pozitivno dejstvo: med strankarsko neopredeljenimi je skoraj polovica vseh (46%) pripravljena podpreti ponujene iniciative.

Shema 4:

SELITVE PREFERENTOV STRANK K LISTI ALI STRANKI MILANA KUČANA, JANEZA DRNOVŠKA ALI STRANKI ZARES, ČE BI LISTE ALI STRANKE NASTOPILE NA VOLITVAH

Skupine, ki sledijo iniciativam A, B in C, lahko pogojno označimo kot selivce, ki jih je v celotnem vzorcu kar polovica. Strukturna analiza selivcev pokaže, da gre za visoke deleže selivcev pri vseh opazovanih kategorijah. Visoko odporni na izzive so preferenti NSI. Pri tem pa ne smemo zanemariti, da gre za izjemno ozek segment (2.4%) vzorca. Pokaže pa se, da so sorazmerno trdni tudi preferenti SDS, ki predstavljajo večji segment (17.6%) vzorca. Najpomembnejši segment vzorca so strankarsko neopredeljeni (40.4%). Iz te skupine se "seli" sicer značilno manj respondentov kot iz preostalih strankarsko neopredeljenih skupin (46%), gre pa seveda za skupino, ki daleč največ prispeva k celotni razporeditvi. Hkrati pa se potrди tudi relativna konsistentnost neopredeljenih, saj jih kar 60% ostaja zvestih svoji neopredeljenosti.

Med "selivci" je daleč več kot v povprečju najmlajših (do 30 let: 60%), respondentov iz nižjih izobrazbenih kategorij (poklicno: 56%), zaposlenih v negospodarstvu (58%), dijakov in študentov (62%), brezposelnih (56%), prebivalcev večjih mest ter Ljubljane in Maribora (56%, 58%) itd. Bolj trdni v svoji preferenčni izbiri (tudi v neopredeljenosti) so najstarejši (61 in več: 61%), upokojenci (61%), podeželani (61%) itd. Pokaže se, da tudi nazorska in politična opredeljenost vsaj posredno učinkuje na pripravljenost za strankarske selitve. Med

selivci tako močnejše izstopajo levo samoopredeljeni (62%), neverni (56%) in seveda preferenti levo-sredinskih strank, kar je prikazano v shemi 4. Manj pripravljeni za selitve pa so versko neopredeljeni (63%) in verni (53%) ter sredinsko (54%) in desno (51%) samoopredeljeni.

Premislek ob prikazanih podrobnih podatkih o selitvah kaže na to, da je trdnost strankarskega opredeljevanja, tako kot jo z raziskavo uspemo opredeliti in zajeti, izrazito nizka. Pokaže se, da je sestav volilnega teles, ki ga ponazarja celotni vzorec, izrazito strukturiran. Le za polovico vseh lahko ugotovimo, da so trdni v svoji opredeljenosti oz. neopredeljenosti, za drugo polovico pa, da so v stanju prehajanj oz. iskanja. Značilnosti vnesenih preizkusov morda relativizirajo pomembne ugotovitve, da pri selivcih gre v glavnem za iskanja oz. selitve na relaciji levo-levo, neopredeljeno-levo in desno-levo. Žal v konceptualizaciji tega dela analize, ki je nastajala "spontano", nismo vnesli možnega desnega izziva oz. alternative.¹²

5.9 Strankarske preference skozi čas

V okviru tega poročila se ne bomo posebej posvetili opisovanju rezultatov medletnega opazovanja gibanja strankarskih preferenc. Ponujamo pa analitske podlage za to na dveh ravneh: na globalni ravni, ki so ponazorjene v grafih 34 in 35 in na strukturalni ravni, kar je prikazano v grafih 36 do 45.

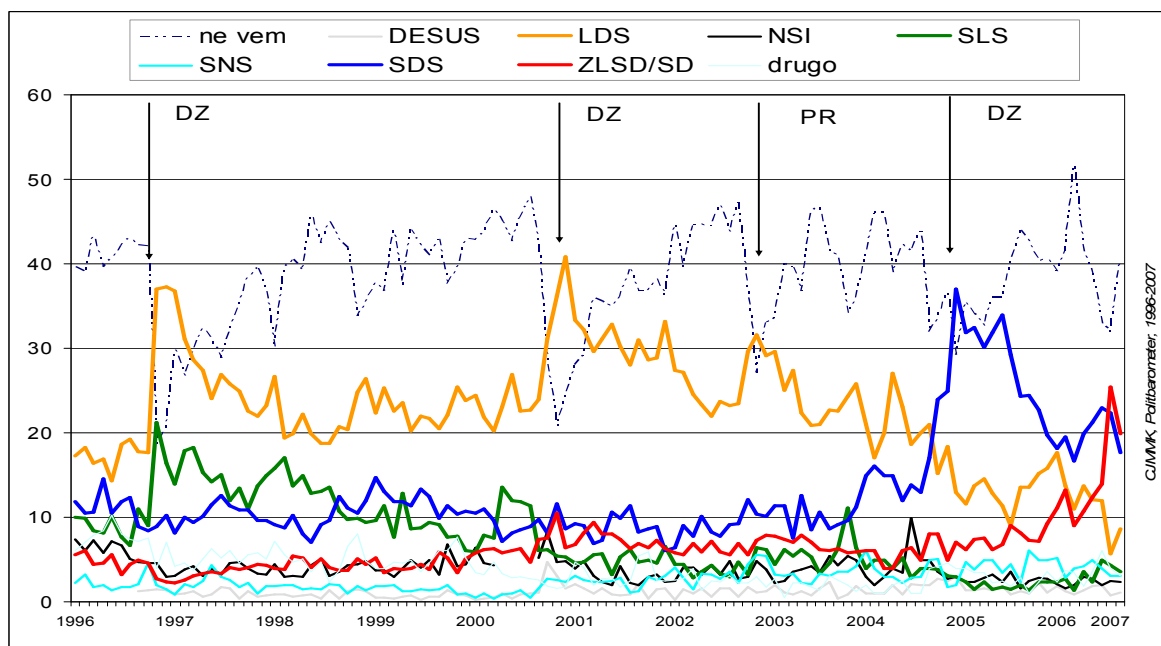
a) Gibanje strankarskih preferenc v obdobju 1996–2007

Graf 34 ponazarja preferenčno dinamiko v vsem obdobju opazovanja (1996–2007). Pri tem je očitno, da približevanje vsakokratnih državnozborskih, pa tudi predsedniških volitev, povzroča močne in hitre spremembe v opredeljevanju. Očitno je tudi, da je model opredeljevanja v preseku 1996–2000 oz. 2000–2004 podoben, le da je ob zaključku drugega obdobja viden vzgon SLS kot nove vodilne stranke. V preseku 2004–2007 pa v primerjavi s prej nakazanim modelom strankarskega opredeljevanja opazimo odstopanja (tudi graf 35), ki se kažejo v povolilni podpori SDS, ki vzdrži na visoki ravni prvega pol leta, nato pa v izrazitem padcu ob koncu prvega leta s ponovnim vzponom in padcem do aktualne meritve. Glede na gibanja v prejšnjih dveh obdobjih pa je na pomlad 2007 viden neobičajno močan vzpon SD in padec LDS, ki se izrazi v prerazporeditvi na preferenčnem rangju. Doslej se ni zgodilo, da bi vodilna koalicijska stranka v sredini svojega mandata izgubila preferenčni primat.

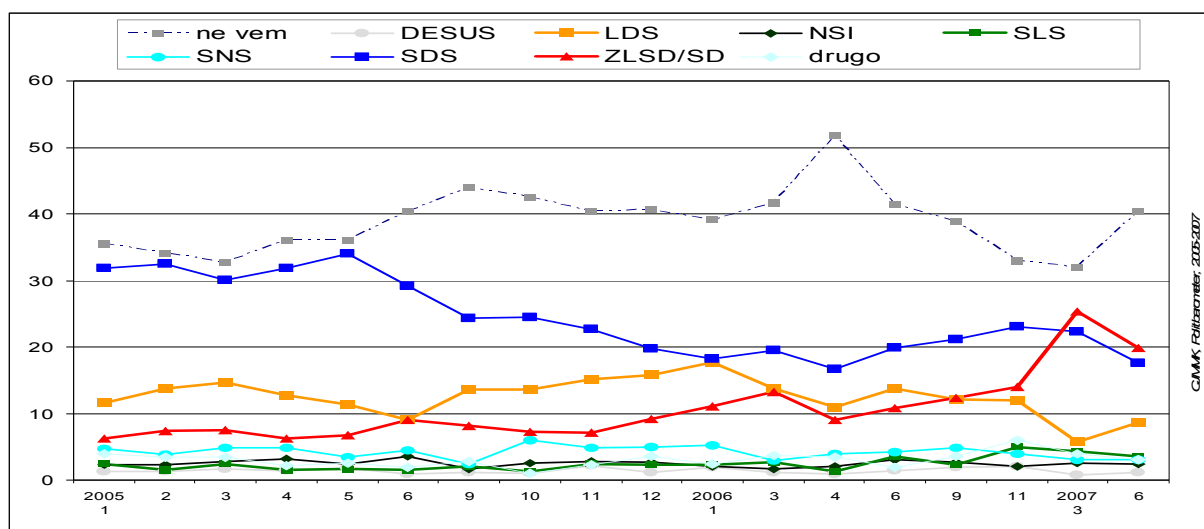
---

¹² Morda v obliki "Peterletove liste ali stranke", liste ali stranke Nove revije ali Zbora za republiko ipd., pri čemer se tovrstne iniciative enoznačneje izlivajo v predstavo o pomladnih strankah oz. v koalicijo povezanih treh desno-sredinskih strankah.

Graf 34 Strankarske preference v obdobju 1996–2007

Graf 35 Strankarske preference v obdobju 2005–2007

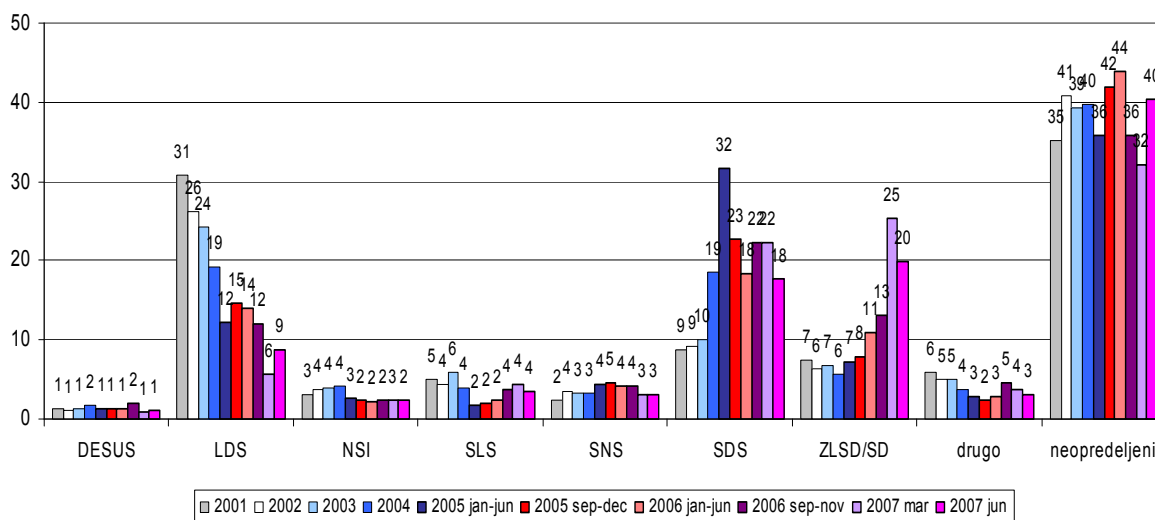

b) Gibanje strankarskih preferenc – strukturni prikazi

V grafih 36 do 45 so prikazane spremembe v preferenčnem opredeljevanju na ravni celotnega vzorca (graf 36), nato pa posebej za skupini t. i. levo-sredinskih in desno-sredinskih strank, posebej za dve vodilni stranki (LDS/SD in SDS ter neopredeljene). V nadaljevanju je podan prikaz z vključitvijo spola, starostnih, izobrazbenih kategorij, kraja bivanja, levo-desnega samoopredeljevanja in izražanja vernosti.

Graf 36

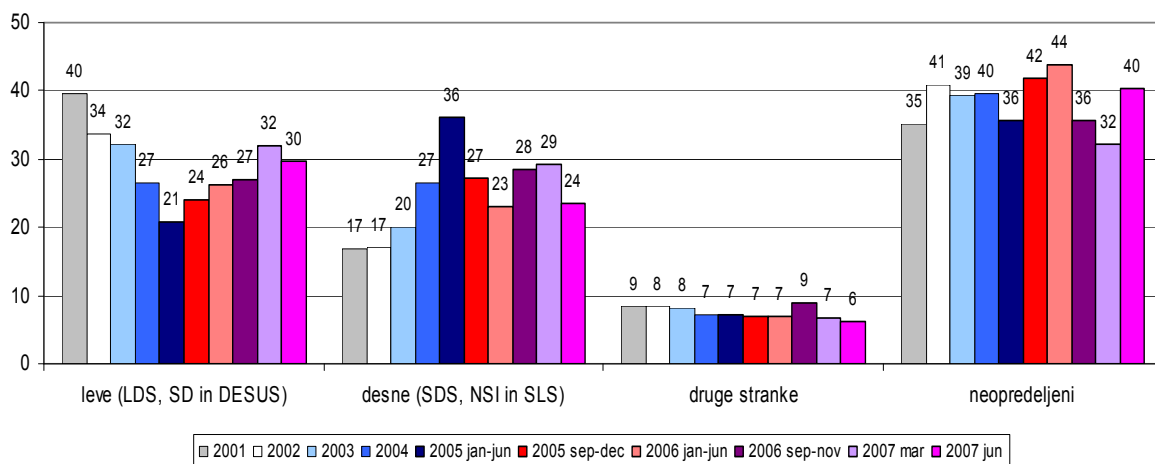
STRANKARSKE PREFERENCE V LETIH PB 2001-2007

Ta smer analize in grafičnega prikazovanja je bila zastavljena pred leti. Levo-desno razvrščanje strank, ki v levo skupino uvrsti dve aktualni opozicijski stranki, LDS in SD ter DESUS ter v desno skupino SDS, SLS in NSI, temelji na rezultatih analize levo-desnega samouvrščanja preferentov strank ter njihovega levo-desnega uvrščanja teh strank. Grafi temeljijo na strnjem prikazovanju vseh letnih meritev za leta 2001 do 2004, za leta 2005 in 2006 so strnjeno prikazani rezultati meritev po pol letih, za leto 2007 pa sta ločeno prikazani obe mesečni meritvi (marec, junij).

Graf 37

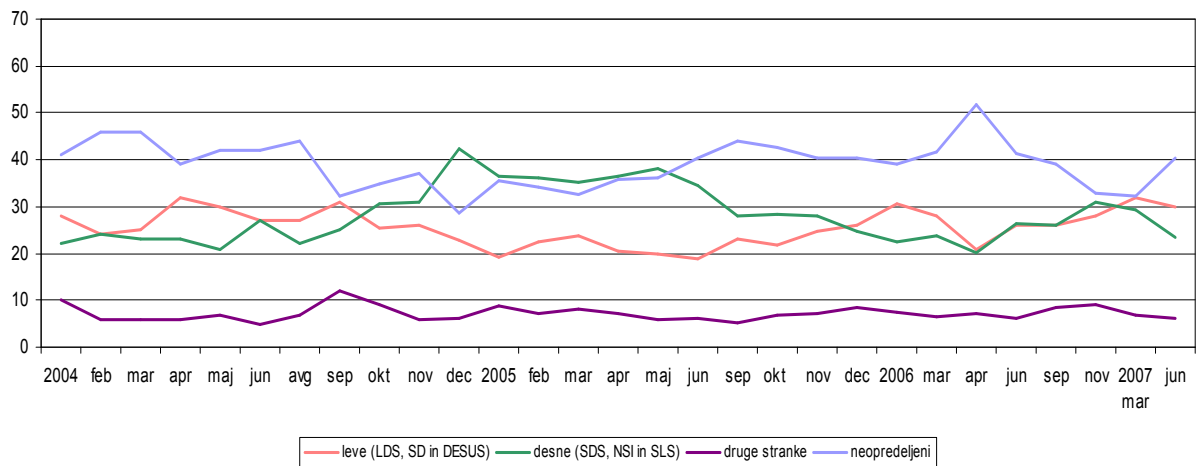
PREFERENTI LEVO IN DESNO SREDINSKIH STRANK V LETIH PB 2001-2007

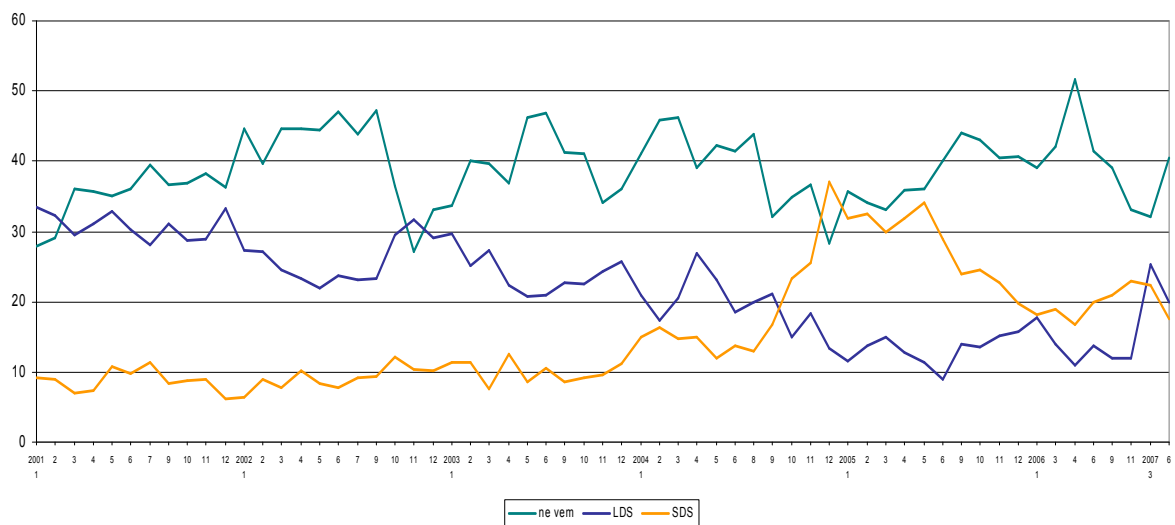
Graf 38

GIBANJE LEVO IN DESNO SREDINSKIH STRANK V OBDOBJU JANUAR 2004 - JUNIJ 2007

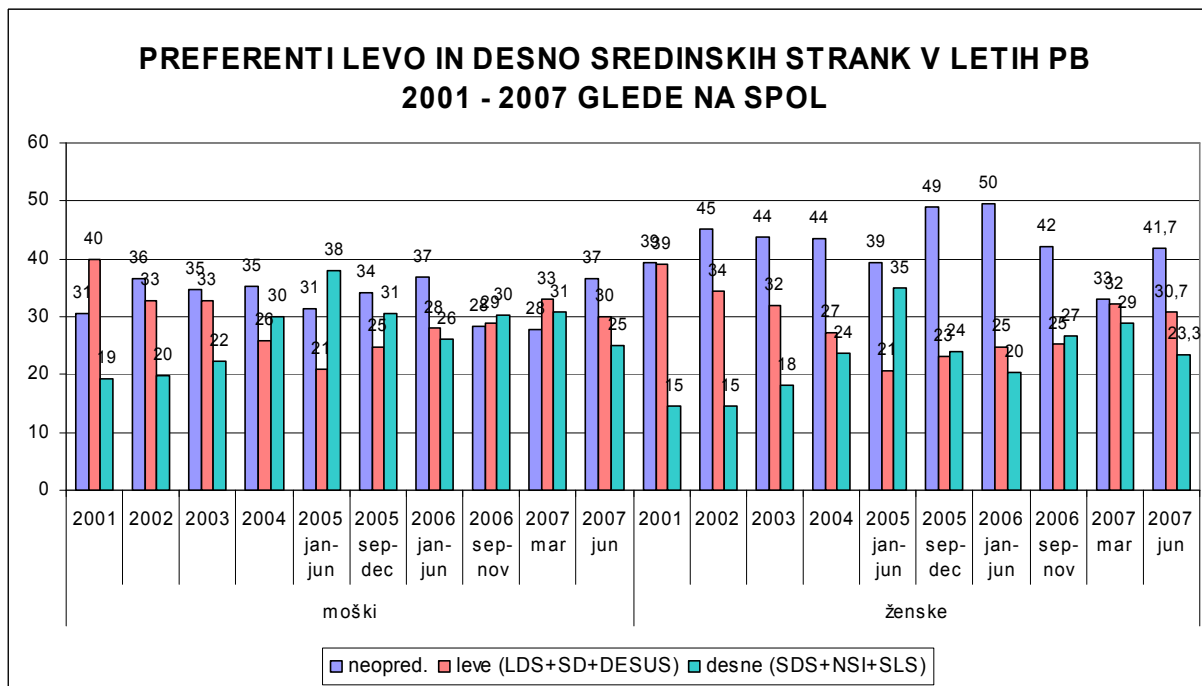

Graf 39

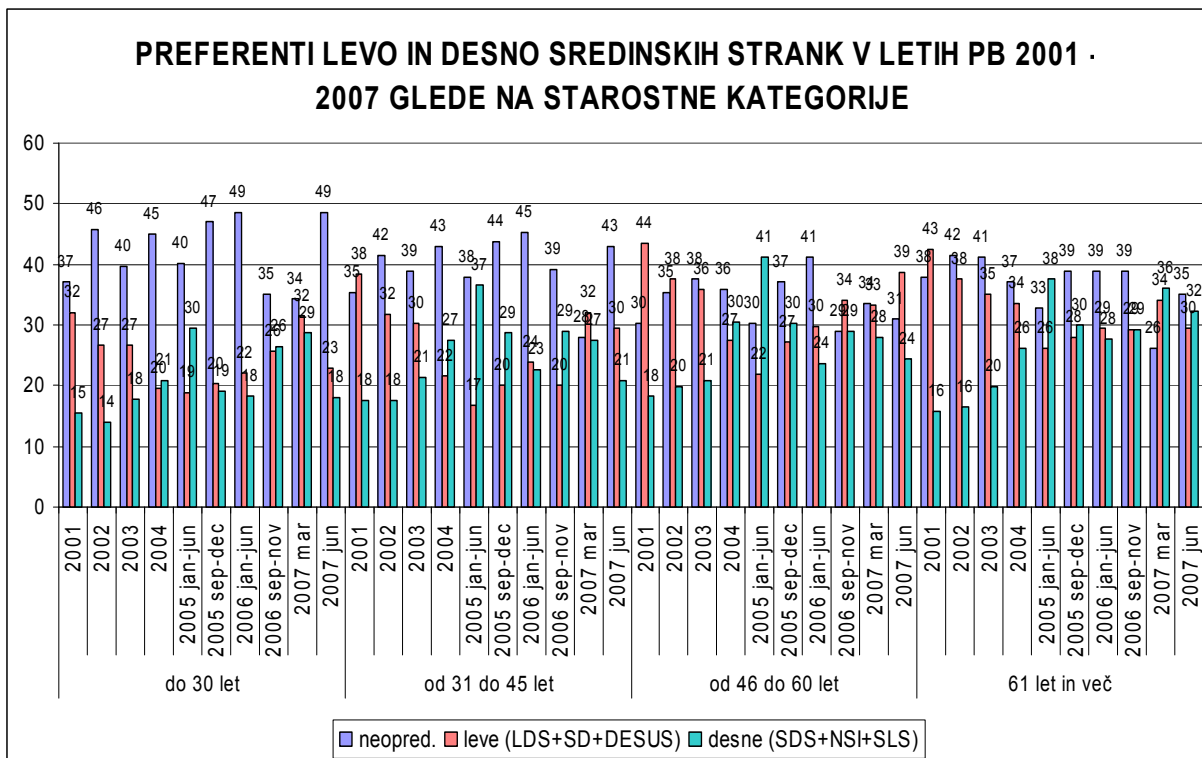
PREFERENTI LDS/SD, SDS IN NEOPREDELJENI januar 2001 - junij 2007 (do vključno novembra 2006 so prikazani deleži za LDS)

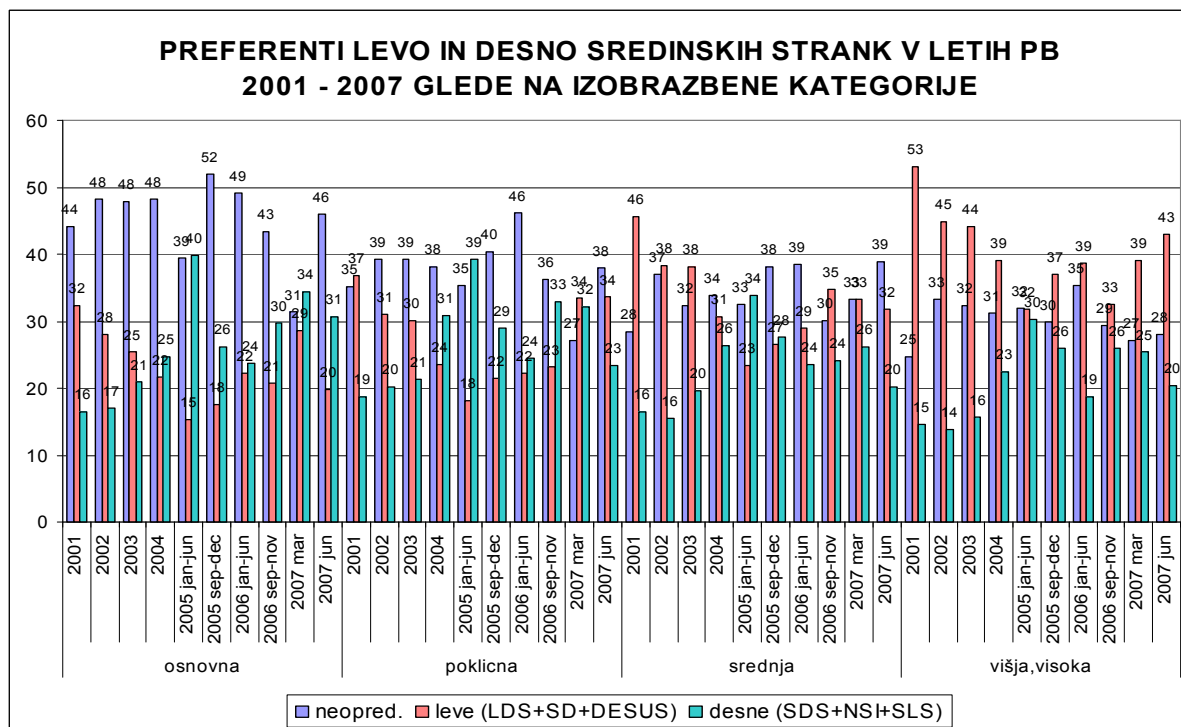
Graf 40

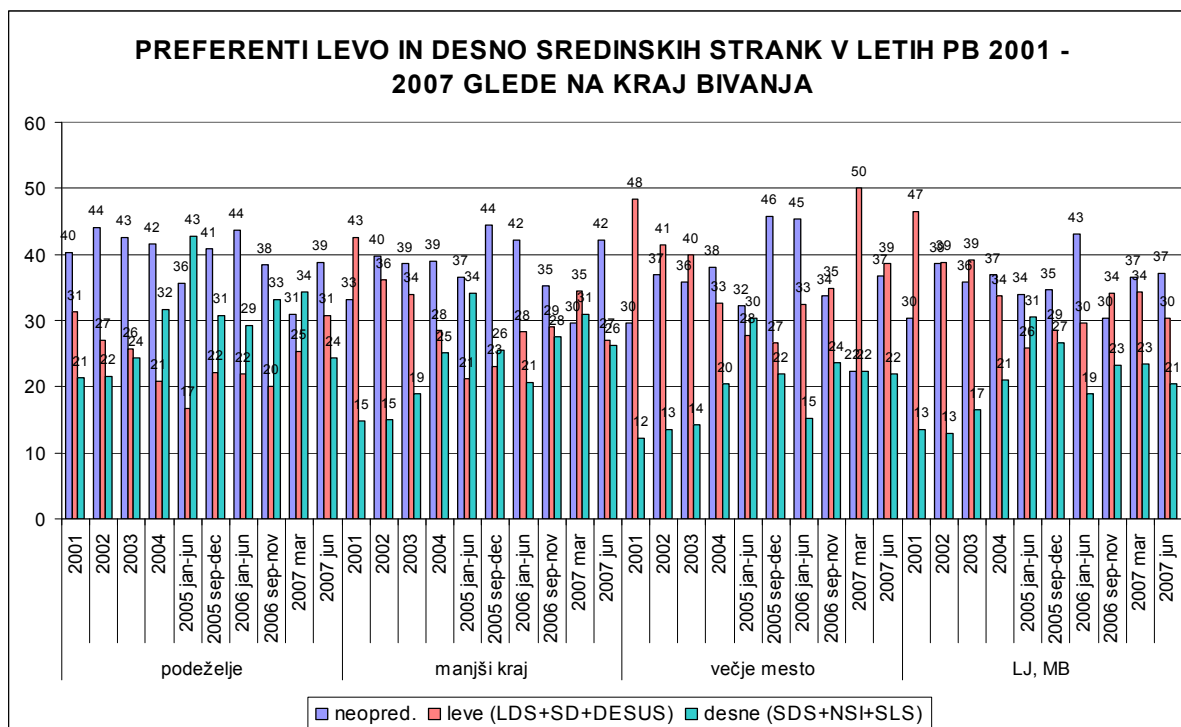
Graf 41

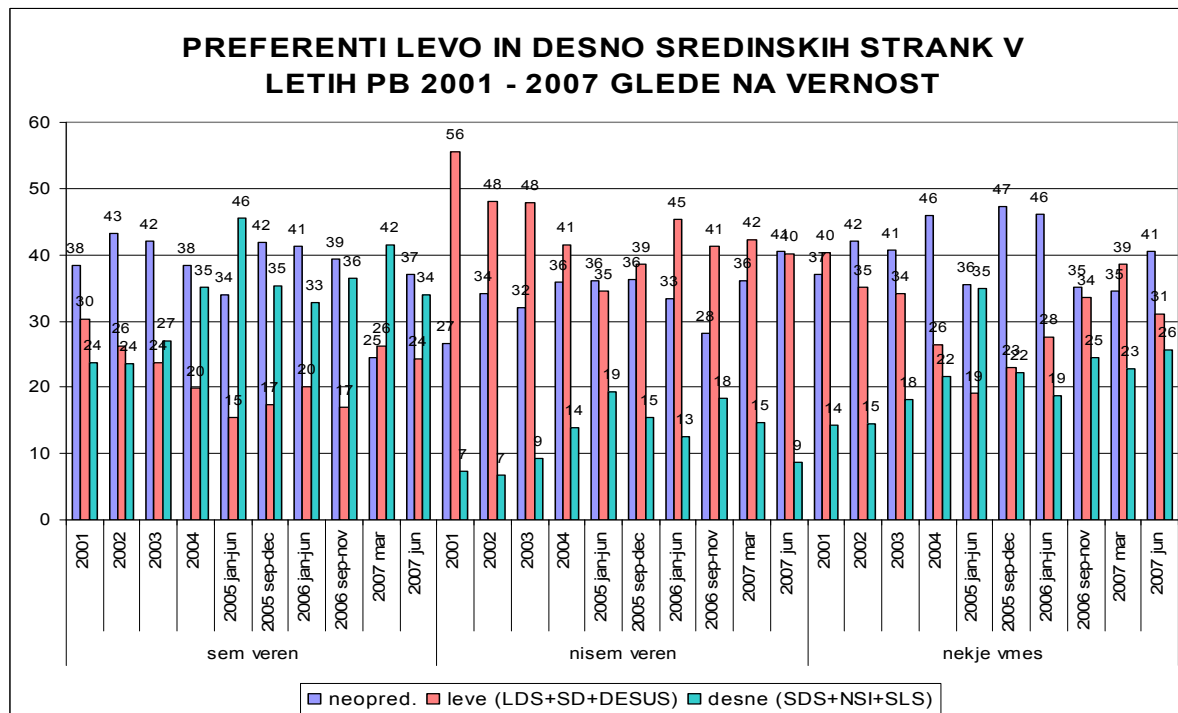
Graf 42

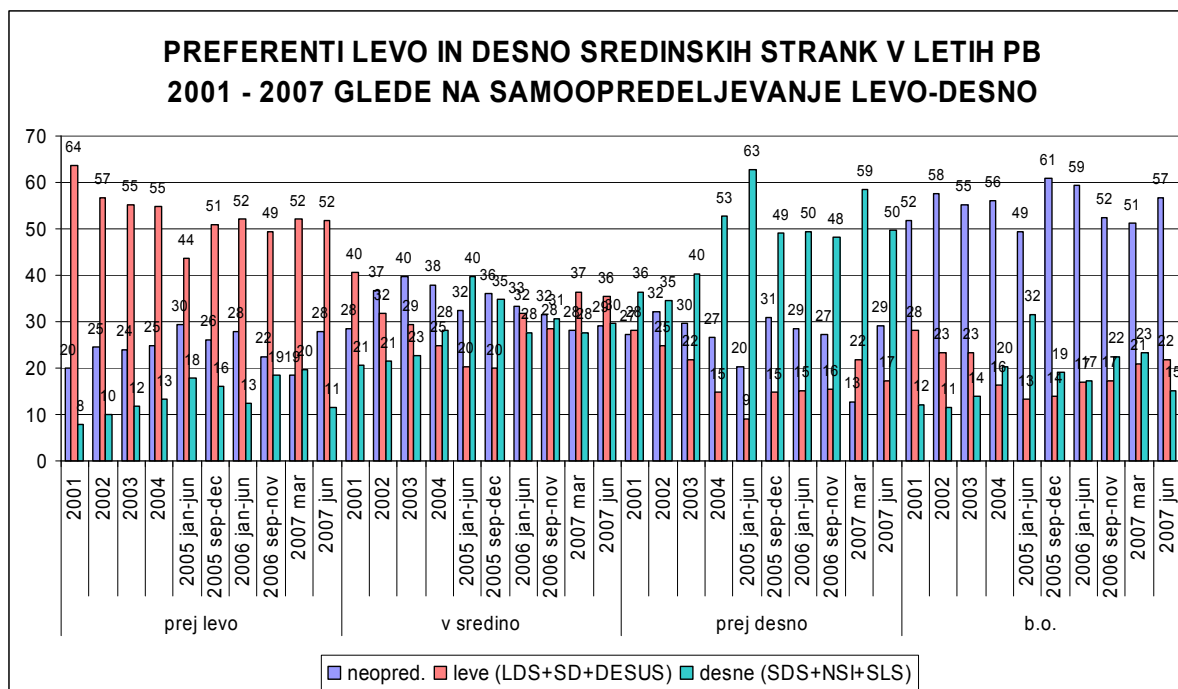
Graf 43

Graf 44

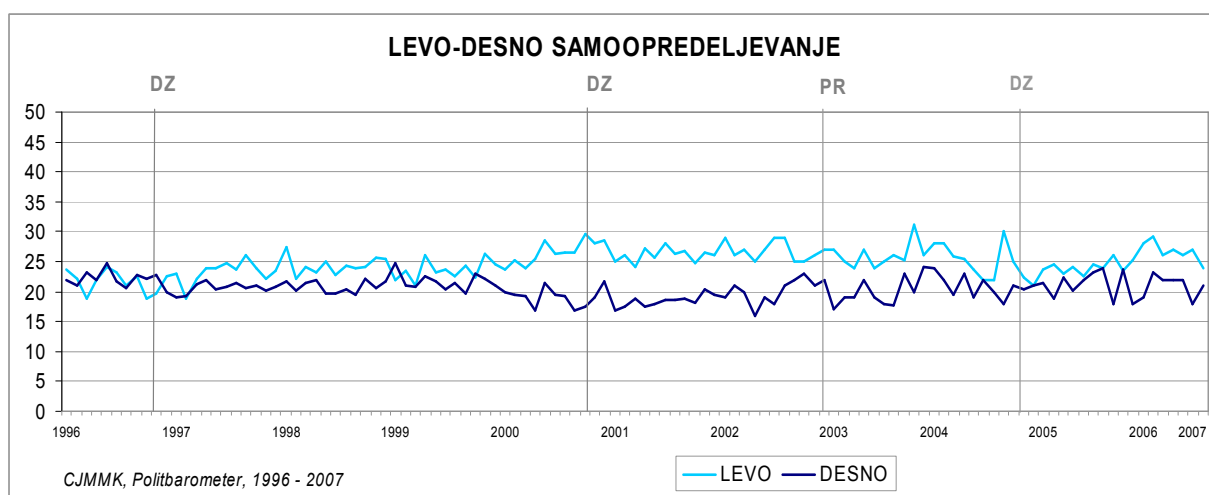
Graf 45

5.10 Levo-desno samoopredeljevanje: medčasovne primerjave

Vprašanje, s katerim ugotavljamo pripravljenost ljudi za levo-desno samoopredeljevanje, je del standardnega programa Politbarometriških meritev vse od začetka. Rezultati meritev, prikazani v grafu 46, kažejo na neznatna nihanja v opredeljevanju. Nekako polovica vseh se znajde v tej L/D paradigmi na levi ali na desni, preostali pa na sredini ali med neopredeljenimi. Opazimo, da je delež levo samoopredeljenih, z izjemo obdobja 1996–1997 izrazito nad deležem desno samoopredeljenih. Tako razmerje se v obdobju 2000–2004 stabilizira, v obdobju po državnozborskih volitvah 2005 pa opazimo upad levo samoopredeljenih, ki komaj presega delež desno samoopredeljenih, koncem leta 2005 do aktualnega obdobja pa ponovno normalizacijo tega razmerja, z značilnim preseganjem deleža levo opredeljenih nad desno opredeljenimi. Ta variabla je vključena v prikazane analize.

Graf 46

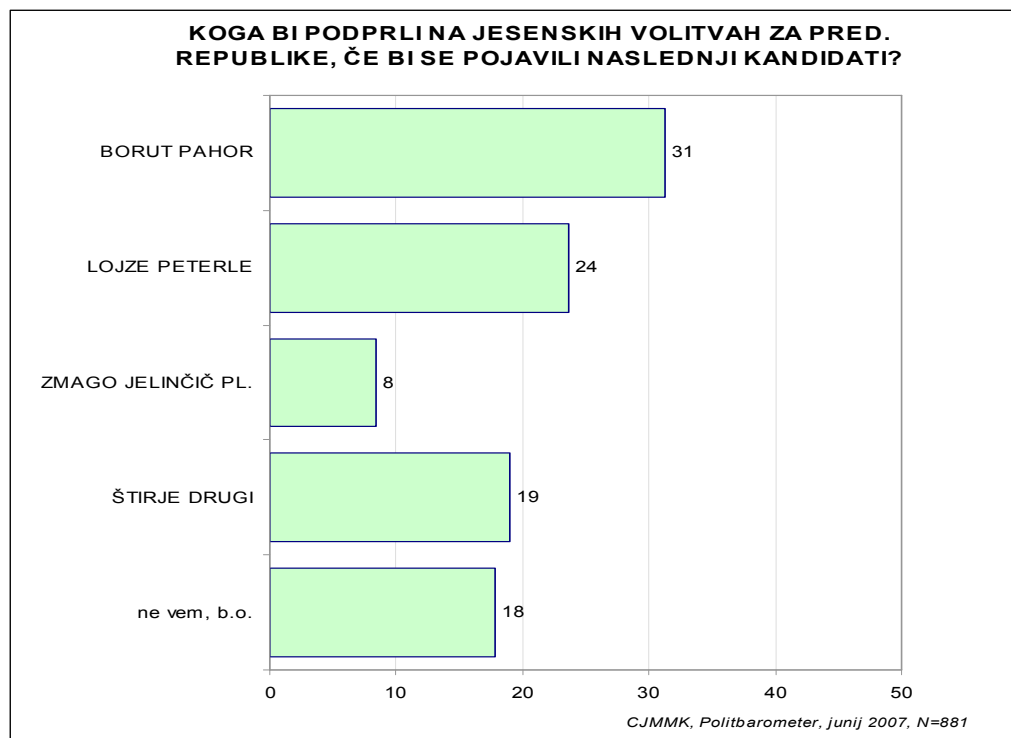
6.0 Bližajoče se predsedniške volitve

Bližajočim se predsedniškim volitvam se v PB 06/07 nismo povsem izognili. Glede na omejitve, ki izvirajo iz obsega standardnih vprašanj in časovnega limita Politbarometra, smo v problematiko predsedniških volitev v tej meritvi vstopili le fragmentarno. V preizkus (izbirno vprašanje) smo vključili imena sedmih kandidatov in izvedli parno primerjavo dveh izstopajočih med njimi. Dodatno pa smo preizkus razširili z dvema vprašanjema, ki nakazujeta smer "volilnih presoj" pri predsedniških volitvah in trdnost prej nakazanih izbir med poimenovanimi kandidati.

6.1 Izbire med "kandidati" in izbira v paru

Tako smo respondentom v izbiro ponudili imena sedmih javnih osebnosti, od tega tri imena politikov, ki so svojo kandidaturo napovedali (Peterle, Jelinčič) oz. javno razpravljali o svoji kandidaturi (Pahor) in štiri imena osebnosti iz političnega in javnega življenja, ki jih mediji sicer navajajo kot možne kandidate, pa se do tega sami javno niso opredelili. Rezultati meritve s pomočjo izbirnega vprašanja z vključitvijo sedmih imen so prikazani v grafu 47.

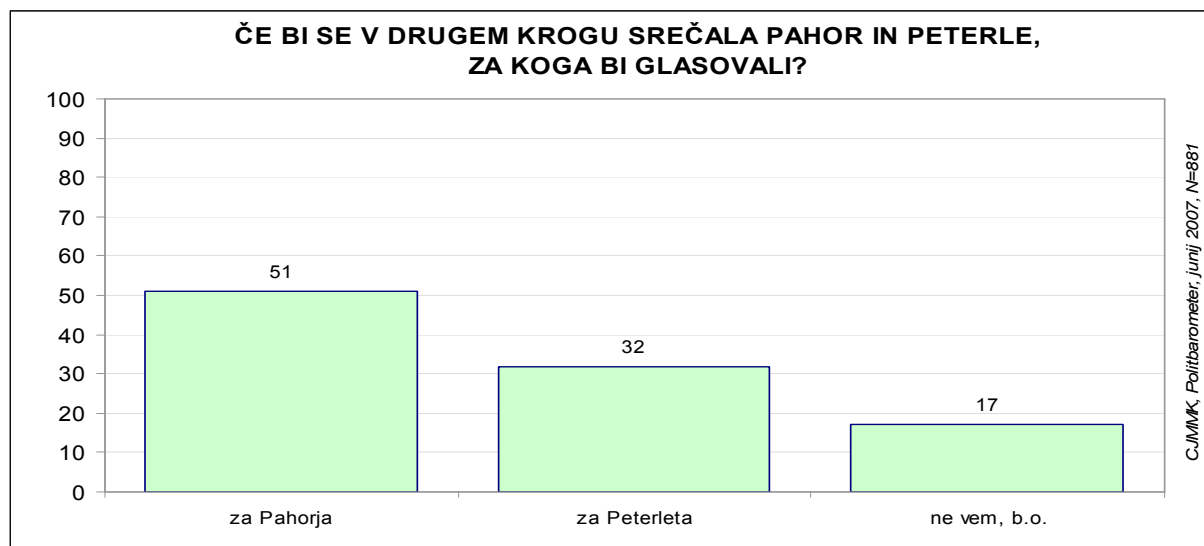
Graf 47

Pokaže se, da med ponujenimi "kandidati" prednostno izstopata Borut Pahor s slabo tretjino (31%) in Lojze Peterle s četrtino (24%) vseh izbir, na tretje mesto pa se uvrsti Zmago Jelinčič-Plemeniti z bistveno manjšim deležem izbir (8%). Vsi preostali poimenovani kandidati zberejo skupaj slabo petino (19%) izbir; slaba petina respondentov (18%) pa ob vprašanju ostane neopredeljenih.

V meritve smo vključili še parno primerjavo: Pahor–Peterle. Izbira v paru gre izrazito v prid Borutu Pahorju (51%); Lojze Peterle doseže slabo tretjino (32%) izbir, preostala šestina respondentov (17%) pa ostane neopredeljena.

Graf 48

Analiza pokaže, da je izbira B. Pahorja v paru izrazito podprta med najmlajšimi (do 30 let: 55%) in starejšimi (od 46 do 60 let: 60%), med srednje in visoko izobraženimi (57%), med zaposlenimi v negospodarstvu (66%), študenti, dijaki (58%), med levo (70%) in sredinsko (51%) opredeljenimi, med preferenti SD (86%), LDS (73%), SNS (52%), med respondenti, ki ne podpirajo vlade J. Janše (66%) itd. Za L. Peterleta pa se v večji meri kot v povprečju, čeprav ne pretežno, odločajo najstarejši (61 in več: 40%), upokojenci (36%), zaposleni v gospodarstvu (36%) ipd. Večinsko oz. pretežno pa se za L. Peterleta odločajo samozaposleni (52%), verni (45%), desno samoopredeljeni (57%), preferenti NSI (86%), SLS (70%) in SDS (67%) ter respondenti, ki podpirajo vlado J. Janše (56%).

Tako kot se med podporniki B. Pahorja znajdejo tudi preferenti SDS (25%), SLS (17%) in desno samoopredeljeni (37%), se med podporniki L. Peterleta znajdejo tudi preferenti LDS (23%), levo samoopredeljeni (20%) itd. In vendar to ne zavrne domneve, da B. Pahor črpa podporo predvsem v levo-sredinskem segmentu in L. Peterle še izraziteje v desno-sredinskem segmentu.

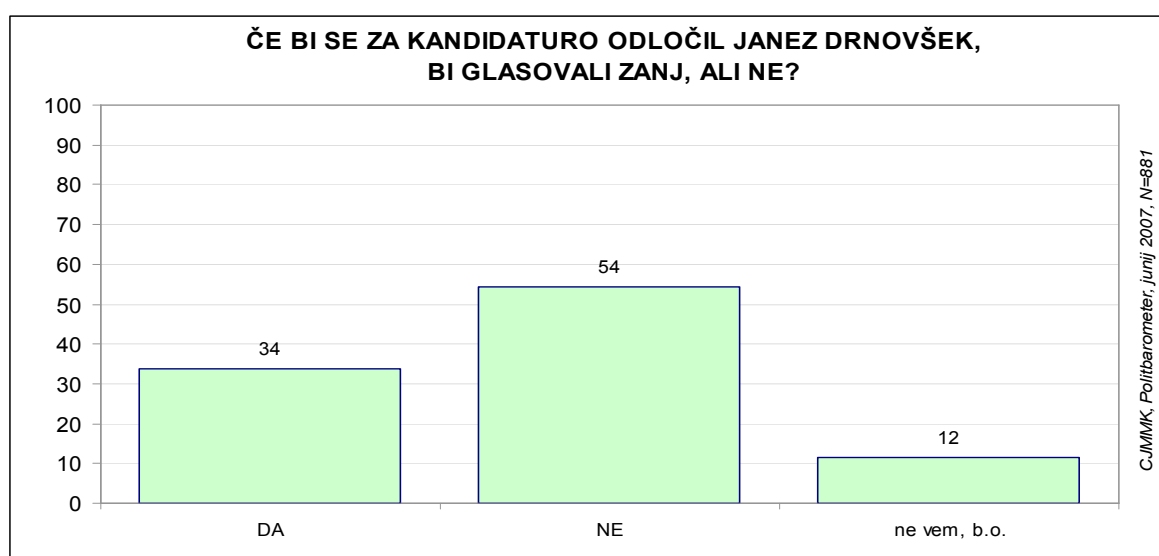
6.2 Ugotavljanje smeri opredeljevanj in trdnosti opredelitev

Po izbirnem vprašanju in izvedeni parni primerjavi (grafa 47 in 48) smo v preizkus vključili dva "non-kandidata": J. Drnovška in M. Kučana. Vključitev obeh z vprašanjem: "Kaj pa, če bi se za kandidato odločil tudi sedanji (bivši) predsednik J. Drnovšek (M. Kučan), ali bi v tem primeru glasovali zanj, ali ne?" je sicer tudi odziv na v zadnjem času prisotno polemiko med predsednikom vlade in reprezentanti vladajoče koalicije ter sedanjim in bivšim predsednikom. Prvenstveno pa gre za preizkus orientacije in trdnosti izbir v zgodnji fazi predvolilnega

obdobja predsedniških volitev. Izbrana smo označili kot "non-kandidata" zato, ker sta ponovno javno zatrdila, da se v predsedniške volitve kot kandidata ne bosta vključila. Rezultati meritve so prikazani v grafih 49 in 50.

Za izbiro J. Drnovška se tako odloči dobra tretjina (34%) respondentov, za M. Kučana pa slaba polovica (45%) vseh respondentov. Analiza pokaže, da se za J. Drnovška močneje kot v povprečju odločajo samozaposleni (53%), poklicno šolani (41%), upokojenci (37%), neverni (42%), levo opredeljeni (47%), preferenti LDS (52%) ter SD in SNS (40%) itd. Zanimivo ob tem je, da je deležen značilnih podpor tudi od preferenčnih skupin koalicijskih SLS (34%) in SDS (21%) in predvsem, značilno visoke podpore med strankarsko neopredeljenimi (36%).

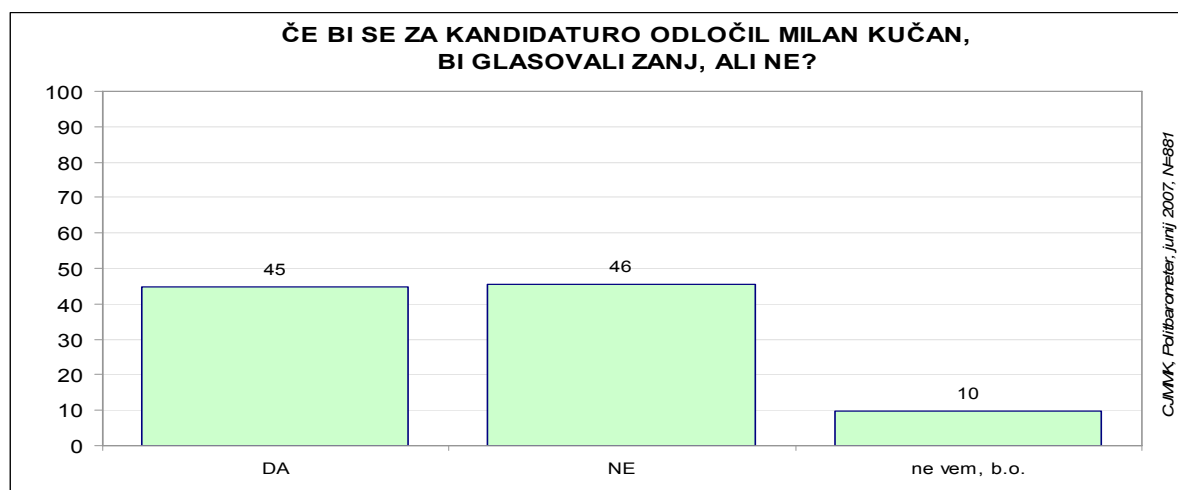
Graf 49

M. Kučan pa je deležen nadpovprečno (46%) visokih podpor med najmlajšimi (do 30 let: 50%) in najstarejšimi (nad 61 let: 50%), pa tudi med samozaposlenimi (62%), upokojenci (50%), prebivalci večjih mest (54%) ter Ljubljane in Maribora (53%), med levo samoopredeljenimi (61%), med preferenti SNS (74%), LDS (67%), SD (59%), pa tudi med strankarsko neopredeljenimi (45%) itd. Podpora M. Kučanu značilno izstopa tudi med preferenti SLS (39%), SDS (20%) in celo med preferenti NSI (15%), visoke podpore pa je deležen tudi med vernimi (41%) in versko neopredeljenimi (40%). Sicer pa deleži podpor pri vseh ostalih opazovanih skupinah ne odstopajo bistveno od visokega povprečja.

Graf 50

Seveda se nakazane podpore J. Drnovšku in M. Kučanu v veliki meri prekrivajo (oba podpira 25%, le Kučana 20% in le Drnovška 9% vseh respondentov).

Če opredeljevanje za Drnovška, Kučana oz. za oba postavimo v širši analitični kontekst, se pokaže, da se v izrekanju zanj strne bolj kritičen del v raziskavi opazovane populacije. To se izrazi v povečanem nezadovoljstvu z demokracijo pri tej skupini, dalje, v pretežnem izražanju nepodpor vladi J. Janše, v izrazitejšem podpiranju novih strankarskih ponudkov ter še posebej v izostrenem kritičnem ocenjevanju sprememb (indeks kritičnosti). Respondenti, ki izrekajo podporo "non-kandidatoma", so pretežno kritiki sprememb, respondenti, ki pa ne izrekajo te podpore, pa so pretežno zadovoljni s spremembami. Potrdi se torej domneva o tesni zvezi med opredeljevanjem za Drnovška/Kučana in povečani kritičnosti v ocenjevanju razmer. Lahko bi rekli, da je opredeljevanje zanj neke vrste sublimat kritičnosti v ocenjevanju aktualnih razmer.